

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİGORTA HUKUKU
UYUŞMAZLIKLARININ
TAHKİM YOLUYLA
ÇÖZÜMÜ

Meltem ŞAHİN
2501170687

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Mert NAMLI

İSTANBUL-2021

ÖZ

SİGORTA HUKUKU UYUŞMAZLIKLARININ TAHKİM YOLUYLA ÇÖZÜMÜ

Meltem ŞAHİN

Tezimiz Sigorta Hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde bir usul olarak tahkimi, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu özelinde inceleme amacı taşımaktadır. Tahkim ile sigortacılık alanında ortaya çıkan uyuşmazlıkların daha hızlı ve güvenilir şekilde çözülmesi mümkündür. Ancak sigorta tahkimin, devlet yargısına göre birçok faydası olması yanında kendine özgü sorunları da bulunmaktadır. Bu anlamda, tezimizde sigorta tahkimin faydaları ve sakıncaları da ele alınacaktır.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tahkimin tarihi, tahkim kavramı ve çeşitleri incelenmiş olup tahkimin hukuki niteliğine ilişkin tespitler yapılmıştır. İkinci bölümde sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmış, tahkim ile ilişkisi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Sigorta Tahkim Komisyonu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta sözleşmesi, Tahkim sözleşmesi, Sigorta tahkim, Sigorta şirketi, Sigortadan faydalanacak kişi, Sigorta Tahkim Komisyonu.

ABSTRACT

INSURANCE DISPUTE RESOLUTION BY ARBITRATION

Meltem ŞAHİN

Our thesis intends to analyze the procedure of arbitration in insurance dispute, particularly Insurance Arbitration Commission have been studied which are regulated under Insurance Law numbered 5684. By the support of arbitration, disputes in the field of insurance can be resolved more quickly and reliably. Although insurance arbitration has many advantages according to state courts, it also has its own problems. In this sense, the benefits and drawbacks of insurance arbitration will also be discussed in our thesis.

This thesis consists of three chapters. In the first chapter, the history of arbitration, the concept and types of arbitration are examined, legal nature of arbitration is determined. In the second chapter, definition of insurance agreements are made, its relation with arbitration is disputed. In the third chapter, Insurance Arbitration Commission is studied.

Key Words: Insurance agreement, Arbitration agreement, Insurance arbitration, Insurance company, The person who will benefit from the insurance, Insurance Arbitration Commission.

ÖNSÖZ

Sigorta tahkimi tez konusu olarak seçmemde etkili olan hususların başında, bu alanda avukat olarak çalışmakta olmam gelmektedir. Sigorta tahkim sistemi yürürlüğe girdikten sonra her geçen yıl başvuru sayısında artış yaşanmaktadır. Sisteme yönelik talep bu kadar yüksekken bu alandaki hukuki düzenlemelerin ve öğretideki çalışmaların bir bütün olarak incelenmesi elzemdir. Ayrıca sigorta tahkimi, yeni ve pratik olmakla birlikte bu alanda yeniliğin getirmiş olduğu belirsizlikler bulunmaktadır. Kendim de bu alanda çalıştığım dönemde bu sorunlar ile karşılaştım. Sigorta tahkim sisteminde görülen çoğu belirsizliğin sırası ile uygulama, ardından Yargıtay kararları ve son aşamada yasal düzenleme ile netlik kazandığını gözlemledim. Tezimi hem teori hem de uygulamayı dikkate alarak, bu belirsizliklere ışık tutmak ve konuyu bütün olarak ele alarak bu alana faydalı olabilmek amacı ile kaleme aldım.

Tezin hazırlanmasında, danışmanlığımı kabul ederek bu uzun süreci tamamlamamda destek olan Sayın Hocam Doç. Dr. Mert Namlı'ya, bu süreçte manevi desteklerini benden esirgemeyen anne ve babama teşekkürlerimi sunarım.

Meltem ŞAHİN
İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISATMALAR LİSTESİ	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL OLARAK TAHKİM

I. Tahkimin Tarihçesi	3
II. Tahkim Kavramı	9
III. Tahkimin Hukuki Niteliği	19
IV. Tahkime Elverişlilik	20
V. Tahkim Çeşitleri	23
A. Zorunlu Tahkim – İhtiyari Tahkim	23
B. Milli Tahkim – Milletlerarası Tahkim.....	25
C. Ad Hoc Tahkim – Kurumsal Tahkim.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

TAHKİM MÜESSESESİNDE SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ROLÜ

I. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Özellikleri.....	28
II. Sigorta Sözleşmesinin Standart Sözleşme – Bireysel Sözleşme Ayrımındaki Yeri.....	35

III. Sigorta Sözleşmesi ile Tahkim Sözleşmesi Arasında İlişki.....	42
IV. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları ve İlgilileri İçin Tahkim.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ

SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM

I. Sigorta Tahkim Sisteminin Ortaya Çıkışı	52
II. Sigorta Tahkim Sisteminin Faydaları	55
III. Sigorta Tahkim Sisteminin Sakıncaları	62
IV. Sigorta Tahkiminin Özellikleri	66
V. Sigorta Tahkiminin Örgütlenmesi	72
A. Genel Olarak.....	72
1. Sigorta Hakemleri	75
2. Sigorta Raportörleri.....	79
B. Sigorta Tahkim Sistemine Üyelik	81
VI. Sigorta Tahkimi Çalışma Usul ve Esasları.....	82
A. Genel Olarak	82
B. Sigorta Tahkimine Başvuru Usulü	85
C. Başvurunun Ön İncelemesi	92
D. Hakemlerin Seçimi	96
E. Başvurunun Hakemlerce İncelenmesi	97
VII. Sigorta Tahkim Kararlarının Cebri İcrası	106
VIII. Sigorta Tahkim Kararlarına Karşı Kanun Yolları	108
IX. Yargılamanın İadesi	114
SONUÇ	117
KAYNAKÇA.....	121
EKLER	139

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
Art.	: Artikel Madde)
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
B/bkz.	: B/bakınız
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
bs.	: Baskı/Bası/Basım
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
E.	: Esas
f.	: fıkra
HD.	: Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Mülga 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBGK.	: İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
m./M.	: madde
MÖ	: Milattan Önce
MTK	: 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
N.	: Numara
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
R.G.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu

STİY	: Sigortacılık Tahkimine İlişkin Yönetmelik (R.G., T. 17.08.2007, S. 26616)
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
UTTDER	: Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi
Yarg.	: Yargıtay
Yönetmelik	: Sigortacılık Tahkimine İlişkin Yönetmelik (R.G., T. 17.08.2007, S. 26616)
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tahkim, her geçen gün önem kazanmaktadır. Devlet yargısında iş yükünün artması ile beraber yargılama sürelerinin uzaması, uyuşmazlık taraflarını alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına yönlendirmiştir. Sigorta Hukuku gibi uzmanlık gerektiren alanlarda devlet yargısının yeterli olmaması da alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının tercih edilmesinin başka bir sebebidir. Sigorta alanında Avrupa Birliği normlarına uygun hukuksal düzenlemeler yaratma sürecinde, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına yönelik bu talep, beraberinde sigortacılıkta ihtiyari tahkim yoluna ilişkin hukuki düzenlemeleri getirmiştir.

Sigorta tahkimi, Türk Hukukuna 03.06.2007 tarihinde 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu¹ (=SK) ile girmiştir. Kanun'un 30. maddesinde düzenleme bulan Sigorta Tahkim Komisyonu², Sigorta Hukuku alanında ortaya çıkan uyuşmazlıkların daha hızlı ve basit bir şekilde çözümü amacı ile kurulmuştur. Bu düzenleme ile Anayasa'nın m. 36 ve m. 144 hükümleri çerçevesinde hak arama özgürlüğü ve usul ekonomisi ilkelerinin daha da işlerlik kazanacağı açıktır.

Kanuni düzenlemelerden önce, devlet yargısında her ne kadar sigorta uyuşmazlıkları hakem-bilirkişi marifetiyle çözüm bulsa bu kurum, "delil sözleşmesi" kapsamında değerlendirilebilir. SK m. 30 anlamında hakemler ise, yargılama sürecini yürüten ve nihai kararlar veren kişilerdir. Buna göre hakem-bilirkişilerden farklı olarak, SK m.30 ile hakemlerde aranan şartlara ilişkin düzenleme, Sigorta Hukukunun uzmanlık gerektirmesi ihtiyacını karşılayacak şekilde getirilmiştir.

SK'da düzenlenen sigorta tahkim sistemi, ihtiyari kurumsal tahkim niteliğindedir. Sigorta tahkimi, devlet yargısında dava açma hakkını kapatmamış ve taraflara yargı yolunu seçme hakkı tanımıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu; komisyon başkanlığı, komisyon müdürü ve müdür yardımcıları, hakem ve raportörler olmak üzere kurumsal tahkim yapısı şeklinde örgütlenmiştir. Sigorta tahkimin bir diğer özelliği, iradi

¹ R.G., T. 14.06.2007, S. 26552.

² Çalışmamızda Sigorta Tahkim Komisyonu için "sigorta tahkim" ifadesi de kullanılacaktır.

olmasıdır. Ancak sigorta şirketi ve sigortadan faydalanacak kişi arasında fiziki bir tahkim sözleşmesinin varlığı aranmamaktadır. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu'nun çalışma usul ve esaslarına ilişkin Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik çıkarılmıştır. Ancak Yönetmelik ile Kanun arasındaki uyumsuzluk ve çelişkiler beraberinde bazı soruları da getirmiştir. Bu tezin amacı, yeni bir düzenlemeye gidilene kadar öğretilerdeki tartışmalara konu olan bu usul ve esaslara ışık tutmaktır.

Tezimiz kapsamında, birinci bölümde tahkimin tarihsel süreç içinde gelişimi ele alınarak tahkim genel anlamda incelenecektir. Tahkim kavramı açıklanmaya çalışılacak ve tahkimin hukuki niteliğine ilişkin öğretilerdeki görüşler açıklanacaktır. Ardından tahkimin çeşitlerine ilişkin tespitler yapılarak tahkimin genel çerçevesi oluşturulmaya çalışılacaktır.

Tezimizin ikinci bölümünde, sigorta sözleşmesinin tanımı yapılacak ve tahkim sözleşmesi ile ilişkisi ele alınacaktır. Bu anlamda sözleşmede sigorta şirketi karşısında zayıf konumda bulunan sigortadan faydalanacak kişi açısından, uyuşmazlık çözüm yolu olarak tahkimin tercih edilmesinin yararları açıklanacaktır.

Tezimizin üçüncü bölümünde ise, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu'nun organizasyon yapısı, sigorta hakemi olma şartları, yargılama usul ve esasları, hakem kararlarının mahiyeti ve bu kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları ile bu kararların cebri icrası incelenecektir.

Sigorta tahkim sistemine, yeni bir alan olmasının bir sonucu olarak her geçen yıl başvuru sayısı artmaktadır. Başvuruların sayısındaki artış ile sistemdeki açıklık ve belirsizlikler de net şekilde ortaya çıkmaktadır. Tezimizde her ne kadar belirsizliklere cevaplar aransa da dinamik olan bu alanda güncelliğin korunmasının zor olduğu açıktır. Diğer yandan sigorta tahkim sisteminin dinamik olması, gelişmeye açık olması anlamına da gelmektedir. Yargıtay kararlarıyla ve en nihayetinde yasal düzenlemeler ile sistem zamanla daha iyi işlerlik kazanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TAHKİM

I. Tahkimin Tarihçesi

Tahkim, devletin kuruluşundan önce uyuşmazlıklarının çözüm yöntemi olarak ortaya çıkmıştır. Devletin kuruluşundan sonra ise, devlet yargısıyla beraber varlığını devam ettirmiştir.

Devletin olmadığı dönemlerde kişiler, kendi güçleri ile haklarını arama arayışındaydı. Bu durum, toplumda düzensizliklere yol açtığı ve toplumun bir arada kalmasını engelleyerek parçalanmasına neden olduğu için birlikte yaşamak zorunda kalanlar, çeşitli adalet arayışlarına yönelmişlerdir¹. Zamanla uyuşmazlık halinde bulunan taraflar, uyuşmazlığın çözümü için toplumun örf ve adetlerini iyi bilen, saygı duyulan ve güvenilir olan tarafsız üçüncü kişilerin arabuluculuğuna başvurmaya başlamışlardır². Bu nedenle, kabul edilen görüşe göre tahkim devletin yargısından önce doğmuş ve devlet yargısı kavramı oluşmadan önce hüküm sürmüştür³.

Tahkim müessesesinin MÖ. Beş binli yıllara kadar dayandığı bilinmektedir. Başta Eski Yunan, Eski Roma medeniyetleri olmak üzere Orta çağ toplumları, İslam toplumları, Musevi toplumları da tahkimi kullanmışlardır. Hakem yargılaması, tarihsel süreçlerden geçerek evrimleşmiş ve günümüzdeki “tahkim” sistemi oluşmuştur.

¹ Âlim Taşkın, **Hakem Sözleşmesi**, İstanbul, Turhan Kitabevi, 2. bs. , 2005, s. 2; Erkan Küçükgüngör, “Roma Hukuku’nda Tahkim (Compromissum)”, **BATİDER**, C. XIX, S. 3, Haziran 1998, s. 137; İzzet Karataş, **Uygulamada İhtiyari Tahkim**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999, s.1; Rasih Yeğengil, **Tahkim**, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1974, s. 7.

² Karataş, **a.g.e.**, s.1; Küçükgüngör, **a.g.m.**, s.137; Taşkın, **a.g.e.**, s.2; Yavuz Alangoya, **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1973, s.9; Yeğengil, **a.g.e.**, s.7.

³ Karataş, **a.g.e.**, s.1; Taşkın, **a.g.e.**, s.2.

Roma Hukukunda devletin yargı işlerine müdahalesi, öncelikle suçların cezalandırılmasıyla başlamıştır. Ancak Klasik Dönemde, özel yarara ilişkin uyuşmazlıklarda devlet müdahalesi olmadığı için kişiler güçlerini kullanarak kendi haklarını kendileri elde etmiştir. Devlet tarafından getirilen “kisas” (*talio*)⁴ kuralı ile, güçlünün hakkını elde ettiği bu kaos düzeni ortadan kaldırılmak istenmiştir. Roma Hukukunda başlarda geçerli olan kısas, zamanla geçerliliğini yitirerek yerini ihtiyarî ve zorunlu diyete bırakmıştır. Güçlünün hakkını elde ettiği Roma toplumunda huzursuzluk hakimdir. Bu gibi sakıncaların giderilmesi için zamanla uyuşmazlık halinde bulunan taraflar, uyuşmazlığın çözüme bağlanması amacıyla üçüncü bir kişinin hakemliğine başvurmaya başlamıştır⁵.

Roma’daki *formula*⁶ yargılamasının temeli, esas olarak tahkime dayanmaktadır. Roma’da tahkim, ilk olarak devlet müdahalesinden uzak, uyuşmazlığa düşen kişiler arasında ihtiyari bir şekilde ortaya çıkmıştır. Devletin iktidarı güçlendikçe bu usul, uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurmanın zorunlu hale getirildiği zorunlu tahkim usulüne dönüşmüştür⁷. Taraflar, toplumun örf ve adetini bilen dürüst kişilere

⁴ Zarar görenin intikam alma duygusunu karşılayan kısas, emredici nitelikte değildir. Taraflar belli bir diyet konusunda anlaşamazlarsa (*necum eo pacit*), zarar gören aynen karşılık verebilir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Bülent Tahiroğlu, Belgin Erdoğan, **Roma Hukuku Dersleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2012, s. 49).

⁵ Küçükgüngör, **a.g.m.**, s. 137.

⁶ Roma Usul Hukukunda bir yargılama usulüdür. *Formula* usulünün getiriliş amacı, *legis actio*’lar usulünde yabancılara dava ehliyeti tanınmaması nedeniyle, tarafların yabancı olması halinde uyuşmazlığın çözülebilmesini sağlamaktır.

⁷ Roma Hukukunda *compromissum* olarak adlandırılan tahkim, uyuşmazlığın taraflarının, uyuşmazlığın çözümünü devlet organlarından beklemek yerine üçüncü kişiden beklemeleridir. Taraflar, üçüncü kişinin kararına uyacaklarını, aksi halde ceza olarak bir miktar parayı ödeyeceklerini karşılıklı olarak yaptıkları sözlü sözleşmeler (*stipulatio*) ile taahhüt ederlerdi. Ancak adam öldürme, zina, mahkumiyet halinde davalının şerefsiz ilan edildiği bazı çekişmeli durumların tahkim yoluyla çözülebilmesi mümkün değildi. Ayrıca, bir kişinin özgürlük durumuna ilişkin davalar da tahkime gidilemezdi. Bu tür uyuşmazlıklar ancak bir mahkeme kararı ile çözülmekteydi. Tahkim usulünde, tarafların yargılamada hazır bulunmaları gerekmekteydi. Hakem, kendisine verilen yetki kapsamında tarafların iddia ve savunmalarını delil serbestine dayanarak incelerdi. Dava ehliyeti hususu ve dava esnasında izlenecek prosedür, *formula* yargılamasına benzemekteydi. Ancak yargılamayı yürütecek hakem, tahkim görevini kabul etmek zorunda değildi. Hakemin yargılama sonunda verdiği karar kesindi ve temyiz imkanı bulunmamaktaydı. Görüldüğü gibi, ihtiyari tahkim ile Roma devletinin resmi yargı sistemi olan özel mahkeme sistemi arasında büyük benzerlikler vardır. Çünkü, bu yasal sistemin kökeni tahkime dayanmaktadır. (Bkz. Küçükgüngör, **a.g.m.**, s. 138).

hakem olarak müracaat ederlerdi. Devlet memuru olmayan bu özel hâkimler (hakemler), yetkilerini *magistra*⁸’dan almakta olup bu sebeple taraflar bu özel hâkimler tarafından verilen kararlara uymak zorundaydı⁹. Taraflar aralarında geçerli bir tahkim akdi varsa, hakeme başvururlardı. Hakem, uyuşmazlığı kabul ettikten sonra geçerli bir mazereti olmadıkça çekilemezdi. Taraflar hakemin verdiği karara uymak zorunda olup uymazlarsa müeyyidelerle karşı karşıya kalırlardı.

Antik Yunan’da ise gerek hususi hukuk alanında gerekse kamusal alanda gerçekleşen uyuşmazlıklar için tahkim uygulanmaktaydı. Uyuşmazlığın miktarı ve ehemmiyeti düşükse, devlet yargısı yerine tahkim usulü seçilirdi. Usul olarak, taraflar hakemi seçtikten sonra hakemin kararına uyacaklarına ilişkin yemin ederlerdi. Hakem huzurundaki yargılamada, iddia ve savunmalar taraflarca bizzat yapılmakta olup avukat kabul edilmezdi¹⁰. Antik Yunan filozoflarından Aristoteles, hakemlerin uyguladığı adaleti yüceltmış, aslında sitenin katı ve çoğu zaman bağnaz kurallarına rağmen gerçek adaletin ancak bu yöntemle sağlanabileceğini vurgulamıştır¹¹.

Tahkimin tarihi süreçte gelişimi, genel olarak üç dönemde incelenmektedir. Orta Çağ’dan 18. yüzyılın sonlarına kadar olan ilk dönemde, özellikle ticaret ve o çağın koşullarındaki sanayi odaları/birlikleri nezdinde hayli sık bir şekilde tahkim yargılamasına başvurulmaktaydı ve tahkim, kurulu yargı sistemi ile bağdaşmayacak ölçüdeki kendi kuralları ile işlerlik kazanmakta olup özellikle içinde bulunulan

⁸ Devletin icra organı olarak çalışan üst düzey yetkililerdir. *Magistra*’lık bir şeref makamıdır ve ücret alınmamaktadır. Devlet görevlisi olmamalarının bir kanıtı olarak, bir yıllık süre ile geçici göreve gelmektedirler. Kural olarak her makamda eşit yetkilere sahip olan iki *magistra* bulunmaktadır. *Magistra*’lar, birbirlerinin kararlarını veto etme (*intercession*) yetkisine sahiptir. Önemli konularda *magistra*’lar birbirlerine danışırlardı. Geçici görevleri nedeniyle, görev sona erince, hukuka aykırı hareket etmişlerse *Senatus*’a karşı sorumlulukları doğmaktadır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Tahiroğlu, Erdoğan, **a.g.e.**, s.5-6).

⁹ Erdoğan, **a.g.e.**, s. 231.

¹⁰ Yeğenil, **a.g.e.**, s. 18.

¹¹ Bilgehan Yeşilova, “Tahkime Uygulanacak Hukuk (Lex Arbitri), Teorik Temelleri ve Düşündürdükleri”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S.1, 2007, s.264. (Bundan sonra “**Lex Arbitri**” olarak anılacaktır).

zümrenin sosyal/ticari kuralları sayesinde son derece etkili bir şekilde uygulanmaktaydı¹².

İkinci dönem ise, 19. yüzyılın başlarından 1950'li yıllara kadar olan süreçtir. Bu dönemde, devletin yargı fonksiyonuna paralellik arz eden tahkime sıkı kurallar konulmuştur. Özellikle feodalitenin sona ermesi ve merkezi devletin iktidar kazanmasıyla beraber, devletin genel mahkemeler aracılığıyla yargı fonksiyonu pekiştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla da tahkime sıkı kurallar bağlanarak mevcut yargı düzeninin likidasyonunu engellenmeye çalışılmıştır. Bu dönemde İngiltere'de Vynior davasında mahkeme, tarafların iradeleri ile tahkim sözleşmesi oluşturabilecekleri gibi tek taraflı irade beyanları ile tahkim sözleşmesini feshedebileceklerini de karara bağlamıştır¹³. Bu kararla taraflardan biri her ne kadar önceden tahkim sözleşmesini yapmış olsa da sonrasında devlet yargısı olarak genel mahkemeyi seçebilme imkânı tanınmak istenmiştir. Tarafları tahkime mecbur bırakmak yerine, asıl yargı mercii olarak genel mahkemelerin konumu korunmuştur. Tahkim sözleşmesi ile devlet yargı düzeninin tümüyle devre dışı bırakmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde tahkimle devlet yargısı arasında bir çatışmanın iyice yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle tahkimin sıkı kurallara bağlanarak sınırlandırılmaya çalışılması bu durumu meşrulaştırmıştır. Tahkim kayıtlarına geçerlilik tanınmaması; uyuşmazlığın esası hakkında açılan davanın tahkim sözleşmesine rağmen mahkemelerce görülebilmesine yönelik takdir hakkı; hakemlerce verilen

¹² Yeşilova, **Lex Arbitri.**, s. 265-266.

¹³ İngiltere'de, çok bilinen şekliyle Vynior davasında tarafların tahkim sözleşmesinden tek tarafları iradeleriyle kurtulmasının mümkün olduğu içtihat edilmişti. Kararın özelliği, daha ziyade, mahkemenin tahkime ve onun hukuki niteliğine bakışıyla ilgilidir. Hakemler, mademki, taraflar ad ve hesabına uyuşmazlığı görmekte; onların temsilcisi olarak hareket etmektedirler; o hâlde, verilen böyle bir yetkiyi içeren tahkim sözleşmesinin de tek taraflı sona erdirilmesi, her zaman mümkün olmalıdır. İlginçtir, böyle bir feshin neden olduğu zararın tazmini için bir süre kullanılan bonoların da geçersiz olduğu içtihat edilmiştir. (Bkz. Robert B. Mehren, **From Vynior's case to Mitsubishi: The Future of Arbitration and Public Law**, 12 Brook. J. Int'l L., s. 585; Julius Cohen, **Commercial Arbitration and The Law**, 1918, s. 92, 148; Andrew Tweeddale, Karen Tweeddale, **A Practical Approach to Arbitration Law**, 1999, s. 8-9, Naklen: Bilgehan Yeşilova, "Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler Ve Güncel Gelişmeleri", **TBB**, S. 76, 2008, s. 88). (Bundan sonra "**Tahkimin Hukuki Niteliği**" olarak anılacaktır).

kararların, mahkemelerce esasa yönelik olarak da denetlenebilmesi bu döneme ait ortak özelliklerdir¹⁴.

Üçüncü dönem, 1950’li yıllardan günümüze kadar olan dönemdir. Kolonyalizmin etkisi ile artan uluslararası ticarete, kurulan hukuki ilişkinin hangi ülke hukukuna tabi olacağı sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu yasal boşluk, daha sonra sırasıyla 1958 New York Sözleşmesi, 1966 Washington Sözleşmesi (ICSID), 1985 UNCITRAL¹⁵ Model Kanunu ile doldurulmaya çalışılmıştır¹⁶. Kaldı ki ülkemizde de 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu, genel itibarıyla UNCITRAL Model Kanunu’ndan iktibas edilmiştir. Ticari ilişkilerin artmasıyla hukuki ilişkilerin daha kompleks hale gelmesi, tarafsızlığı sebebiyle bir devletin genel mahkemeleri yerine daha çok tahkimin tercih edilmesine sebep olmuştur. Bu nedenle ihtiyaç sonucu doğan ve değişerek günümüze gelen tahkim müessesesi, yirminci yüzyılda ekonomik ilişkilerin gelişmesiyle yeniden önem kazanmıştır¹⁷. Önceki dönemlerde genel mahkemelere göre tahkimin meşruluğu tartışılmış, ancak sonraki dönemlerde ticaret mahkemelerinin aşırı iş yükü nedeniyle davaları uzun sürede sonuçlandırması ve ticaret alanında bilirkişilere başvurularak zaman kaybedilmesi, tahkimin işletme sahipleri tarafından doğrudan başvuru olan bir kurum haline gelmesine sebep olmuştur¹⁸. Günümüzde ticari hayatın gelişmesiyle beraber milli ve milletlerarası kurumsal tahkim kurumları da yaygınlaşmıştır.

¹⁴ Yeşilova, **Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 88-89.

¹⁵ United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu).

¹⁶ Mahmut Tevfik Bırsel, “Milletlerarası Ticari Tahkim: Genel Bir Bakış Ve Hakem Kararlarının Tenfizinde Yargıtay Yorumları- Uygulanacak Usul Belirsizlikleri”, **Prof. Dr. Hayri Domâniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, C. I, İstanbul, 2001, s.97; Saim Üstündağ, “Tahkim Ve Özellikle Uluslararası Tahkim”, **Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, Konuşmalar, Bildiriler, Tartışmalar, Belgeler**, İzmir Barosu, 2000, s. 296-297.

¹⁷ Kemal Dayınlarlı, **HUMK’ta Düzenlenen İç Tahkim**, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2. bs., 2004, s. 6; Rabi Koral, “İç Hukukumuzda Tahkim”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XIII, S. 3, 1946, s.27 vd.; Ziyet Seldağ Ceylan, “Tahkim ve Hakem Sözleşmeleri”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, S. 107, 2000, s. 70-71.

¹⁸ Koral, **a.g.m.**, s.27.

Ülkemizde de tahkim, öncelikle ticaret hayatında uygulanmak üzere 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret ile düzenleme bulmuştur. Sonrasında usul kanunları ve 1927 tarihli Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (=“HUMK”) ile diğer alanlarda da kullanılması amaçlansa da yeterli ilgiyi görememiştir¹⁹. Tahkim müessesesini etkin kılmak için, yani özü var olan tahkim kültürünü ülkemizde geliştirmek amacıyla yapılması gereken ilk iş şüphesiz iç tahkim yani millî tahkime ilişkin usul ve esasları düzenleyen hükümleri, günümüz tahkim yaklaşımına uygun hâle getirmektir²⁰. Son olarak ise, tahkime ilişkin yasal düzenleme 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (=“HMK”)’nun on birinci kısmının 407. ve 444. maddeleri arasında yer bulmuştur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu tarafların ihtiyari olarak tahkime başvurmaları halinde uygulama bulmakta ise de farklı kanunlarda zorunlu tahkim usulleri de düzenlenmiştir.

Sonuç olarak tahkim, kökeni eski medeniyetlere kadar dayanan ve tarihi süreçte çeşitli değişikliklere uğrasa da alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak var olmaya devam eden bir kurumdur. Pek çok gelişmiş ülkede tahkime gidilmesi, tahkimin ekonomiye ve kişi özgürlüklerine olan katkısı dikkate alınarak kolaylaştırılmış olup

¹⁹ Bu konuda Yarg. 15. HD., T. 11.7.2019, E. 2019/1234, K. 2019/3335 kararındaki karşı oy yazısında; *“Bu ilginin arzu edilen düzeyde oluşmamasında; hukuki altyapının yetersizliği, kurumu uygulayacak hukukçuların yetişmemiş olması gibi sebeplerin yanında, devletin yargı erkinin tahkime bakış açısı da önemli rol oynamıştır. Yargı erki, yargılama faaliyetini devlet adına kendisinin kullandığı bir fonksiyon olarak kabul etmiş, tahkim yargılamasına yasa koyucunun sınırlı olarak tanıdığı müdahale yetkisinin oldukça geniş yorumlanması nedeniyle, tahkim sistemi arzu edilen düzeyde kök salıp kurumsallaşamamıştır. Küreselleşmenin getirdiği sermaye hareketliliği, ülkemizin sermaye ihtiyacı ve uluslararası sermayenin ülkemize çekilmesi amacıyla 1999 yılında Anayasa’nın 125. maddesinin değiştirilmesi ve sonrasında 4501 Sayılı Kanun’un kabulüyle tahkime ilişkin zihni değişim yaşanmış ve 4886 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun kabulüyle de yargının engel olarak gördüğü milletlerarası tahkimin önündeki anayasal ve yasal engeller de kalkmıştır. 01.10.2011 de yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun on birinci babında da milli tahkim esaslı bir şekilde yeniden düzenlenmiş ve bu düzenlemede 4886 Sayılı kanun esas alınırken uluslararası hukukla da paralellik sağlanması amaçlanmış, bu alandaki çağdaş gelişmeler de dikkate alınmıştır...”*. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=15hd-2019-1234.htm&kw=2019/1234`#fm> (çevrimiçi- 30.03.2020).

²⁰ İbrahim Özbay, “Yargıtay’ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK m.439 Hükmünün Zaman Bakımından Uygulanması”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, 2014, s. 779.

bunun sonucu olarak tahkim sözleşmesinin konusu olabilecek konulara, geniş bir yelpazeden bakılması tercih edilmiştir²¹.

II. Tahkim Kavramı

Tahkim kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup kelime anlamı; muhkem hale getirme, sağlamlaştırma²². Çalışma konumuzda ise tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak ele alınmıştır. Bu anlamda tahkim, taraflar arasındaki uyuşmazlığın hakemler eliyle çözümlenmesidir²³.

Doktrinde tahkim kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bir tanıma göre tahkim, bir Usul Hukuku müessesesi olup esas itibarı ile bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşen tarafların kendi aralarında anlaşarak bu uyuşmazlığın özel kişi veya kişiler aracılığı ile çözümlenmesini istemeleri anlamını taşımaktadır²⁴. Bazı yazarlara göre tahkim, tarafların aralarında mevcut veya muhtemel uyuşmazlığın Devletin resmi organları yerine, kendileri tarafından belirlenen hakemlerce çözümlenmesi için yaptıkları anlaşma olup tahkim devlet mahkemeleri tarafından denetlenen, kararları kesin hüküm oluşturan ve mahkeme kararları gibi icra edilebilen özel bir yargı faaliyetidir²⁵. Tahkimde taraflar arasındaki uyuşmazlığın hakemler tarafından bir kararla çözüme kavuşturulması, uyuşmazlığın çözümü için yetkilendirilen hakemlerin tarafsız yargılama yapmaları, hakemlerce yürütülen tahkim sürecinin devlet tarafından da denetlenmesi, hakem kararlarının mahkeme kararları gibi bağlayıcı olması, icra edilebilmesi ve kesin hüküm oluşturmaları gibi özellikler, tahkimin bir yargılama faaliyeti olduğunu göstermektedir²⁶. Başka bir benzer tanım

²¹ Süleyman Yılmaz, Gökçe Filiz Çavuşoğlu, “Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, 2019, s. 595, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/882670> (çevrimiçi- 26.02.2020).

²² Bkz. <http://www.tdk.gov.tr> (çevrimiçi - 25.05.2019).

²³ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Ankara, 2001, s. 825.

²⁴ Işıl Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, **BATİDER**, C. XXIV, S. 21, 2007, s. 239.

²⁵ Pekcanitez, Özekes, Atalay, **Kanuna Göre**, s.736.

²⁶ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Basımevi, 2. bs., 2019, s.725.

ise, tahkimi taraflar arasında doğmuş veya ileride doğması muhtemel olan muayyen hukuki ihtilafların devlet yargısı dışında taraflarca seçilen ve hakem denen tarafsız özel şahıslar marifetiyle nihai olarak karara bağlanması şeklinde tanımlamaktadır²⁷. Yargıtay ise bir kararında tahkimi şöyle tanımlamıştır:

*“Tahkim bir sözleşme olup, tarafların aralarında çıkmış ya da çıkacak olan bir uyuşmazlığın çözümünü bir veya birkaç kişiye bırakmak hususunda anlaşmalarıdır. Bir başka tanıma göre tahkim sözleşmesi, uyuşmazlıkların çözümünde, tarafların devlet yargısı yerine hakem denilen özel kişileri yetkili kılmasıdır.”*²⁸

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 9. maddesine göre yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmaktadır. Devlete ait olan yargı fonksiyonu, Anayasa’ya göre sadece genel mahkemeler aracılığıyla kullanılabilir. Ancak bazı özel hukuk uyuşmazlıkların çözümünde mahkeme yerine tahkim yolunun tercih edilmesine izin verilmiştir²⁹. Bu açıdan tahkim, devlet mahkemelerinde cereyan eden yargılamaya ikame bir yargılama biçimidir, ona göre istisnai bir yargısal yoldur³⁰. Tahkim, usulî bir süreç olup üst kavram olarak kullanılmaktadır³¹. Tahkim, uyuşmazlığın taraflarına devlet mahkemelerindeki yargılamaya göre daha esnek usul kuralları uygulama imkânı vermektedir³². Hakem veya hakem heyeti, genel mahkemelere nazaran daha basit bir usul uygulayarak karar vermekte olsa da hakem kararlarının mahiyeti genel mahkeme kararlarının mahiyetiyle aynıdır. Tahkim yargılaması sonucunda verilen karar, genel mahkemelerin vermiş olduğu karar

²⁷ Cemal Şanlı, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Esas Uygulanacak Hukuk** (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Doktora Tezi, 1985), Yayın No:181, Ankara, Sevinç Matbaası, 1986, s. 17.

²⁸ Yarg. 9. HD., T. 17.9.2014, E. 2014/22697, K. 2014/26896, Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=9hd-2014-22697.htm&kw=`2014/22697`#fm> (çevrimiçi - 26.02.2020).

²⁹ Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Oğuz Atalay, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Medeni Usul Hukuku**, Ankara, 14. bs., 2013, s. 1064. (Bundan sonra “**Kanunu Göre**” olarak anılacaktır).

³⁰ Süha Tanrıver, “Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri Ve Tahkim”, **Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s.1069 vd.

³¹ Ergin Nomer, Nuray Ekşi, Günseli Öztekin Gelgel, **Milletlerarası Tahkim Hukuku**, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 5. bs., 2016, s.1.

³² Cengiz Serhat Konuralp, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s. 134, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (çevrimiçi, - 06.10.2020).

hükmündedir³³. Taraflar açısından bağlayıcılık arz etmektedir³⁴. Hakemler, vermiş oldukları kararın yanlış olduğunu fark etseler bile, karar verildikten sonra davayı tekrar ele alarak yeni bir karar veremezler³⁵.

Çeşitli saikler neticesinde ortaya çıkan tahkim, taraflar arasında özel hukuk ilişkilerinden dolayı doğmuş veya ileride doğacak olan belli hukuki uyuşmazlıkların adli mahkemeler dışında, uyuşmazlığın taraflarınca seçilen bağımsız ve tarafsız hakemler tarafından çözümlenerek karara bağlanması işlemine verilen isimdir³⁶. Ancak yapılan tanımların hiçbirisi tam anlamıyla “tahkim” müessesesini karşılamamaktadır. Tahkim, birçok farklı hukuki ilişkiyi içeren kompleks bir kurumdur. Dolayısıyla verilen tanımlar bu noktada eksik kalacaktır.

Tahkimin tanımından hareketle birlikte, tahkimin ayırt edici unsurlarının anlaşılması da konunun özümsemesini sağlayacaktır. Tahkimin birinci ayırt edici unsuru, tahkimin sadece kanunun izin verdiği uyuşmazlıklar için söz konusu olabileceğidir. İkinci olarak hem mevcut uyuşmazlıklar hem de gelecekte doğabilecek uyuşmazlıklar için mümkün olmasıdır. Son olarak ise, hakemin taraflarca seçilebilmesi mümkün olmakla birlikte hakem seçimi bir mahkemeye veya kuruma da bırakılabilir. Ayırt edici unsurlardan hareketle, kanunun münhasıran mahkemeleri yetkili kılmadığı konularda taraflar arasında mevcut veya ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların, taraflar tarafından seçilen üçüncü kişi veya yetkilendirdiği bir kurumca ya da kanun tarafından doğrudan seçilmiş tarafsız üçüncü kişiler aracılığıyla; bir sözleşme veya kanun hükmü uyarınca genel mahkemeye başvurulmadan çözümlenmesi şeklinde tanımlanabilir³⁷.

³³ Yavuz Alangoya, M.Kâmil Yıldırım, Nevhis Deren Yıldırım, **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, Beta Yayınları, 7. bs., 2009, s. 609

³⁴ Halil Rahman Başaran, **Uluslararası Tahkim**, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 1. bs., 2014, s. 37.

³⁵ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C. VI, İstanbul, 6. bs., 2001, s. 6085.

³⁶ Ziya Akıncı, **Milletlerarası Tahkim**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 4. bs., 2016, s.3; Erol Ulusoy, “Finans Hukukunda Tahkim”, **II. Uluslararası Özel Hukuk Tahkim Sempozyumu**, Marmara Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2009, s. 203-204, Pekcanitez, Atalay/ Özekes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 7. bs., 2019, s. 596 (Bundan sonra “**Ders Kitabı**” olarak anılacaktır).

³⁷ Benzer yönde tanım için bkz. Yeğengil, **a.g.e.**, s.94.

Tahkim yargılaması sonunda, hakemler tarafından verilen kararlarının niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Doktrinde tahkim kararlarının, ilam olup olmadığına ilişkin iki ana görüş vardır. İlk görüş, tahkim kararlarını ilam olarak değerlendirirken³⁸; ikinci görüş ise, tahkim kararlarını nihai karar olarak kabul etmez³⁹. İlk görüşe göre tahkim, tarafların uyuşmazlık hakkında karar verme yetkisini Devlet mahkemelerinden alarak özel şahıslara devretmesi nedeniyle doğrudan yargısal bir faaliyet arz etmektedir⁴⁰. Buna karşılık ikinci görüşte olan yazarlara göre ise; taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözmekte ancak uyuşmazlığın çözümü amacıyla yapılan çalışmaların ve bu çalışmaların sonucunda verilen kararın yargısal bir yönü bulunmamaktadır⁴¹.

Kanuni düzenlemelere baktığımızda, 492 sayılı Harçlar Kanunu⁴² m.3/1 uyarınca, hakem kararlarının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hâkim tarafından verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınır. Hakem kararlarının icra dairesi aracılığı ile icrası için, Harçlar Kanunu'na göre harç ödenmelidir. Kanun koyucunun, söz konusu maddeye göre hakem kararları için ilam gibi harç aldığı açıktır. Bu durumda, alınan belge ilam sayılacağından ilamlı icra takibi söz konusu olacaktır⁴³.

Yine 3533 sayılı Umumi Mülhak Ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayenin Tamamı Devlete Veya Belediyeye Veya Hususi İdarelere Aid Daire Ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yoluyla Halli Hakkında

³⁸ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, **Ders Kitabı**, s. 591 ; Süha Tanrıver, **İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.

³⁹ Mustafa Serdar Özbek, “Yeni İcra ve İflâs Kanunu İçin Öneriler Işığında İlamlı İcrada İcranın Ertelenmesi”, **TBB**, S. 2018/1, s. 9,67,124.

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku**, İstanbul, 7. bs., 2000, s. 933 vd.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ergun Önen, **Medeni Yargılama Hukuku**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1979, s. 350.

⁴² R.G., T. 17.07.1964, S. 11756.

⁴³ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, **a.g.e.**, s. 50.

Kanun⁴⁴ 7. maddesi gereği, hakem heyeti kararları, mahkeme ilamlarının icrasına ilişkin genel hükümler uyarınca yerine getirilecektir. 3533 sayılı Kanun, 16.07.1938 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmış olup kanun koyucunun yıllardır ivedilikle hakem kararlarını mahiyet itibarıyla ilam ya da ilam niteliğinde bir belge olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Hukuki uyuşmazlığın çözümünü bir veya birkaç kişiye bırakmak, tarafların serbest iradelerine bağlıdır. Tarafların arasında maddi hukuki ilişkiyi oluşturan temel sözleşmenin yanında hakeme yetki veren tahkim sözleşmesi de olmalıdır. Tahkimin ve dolayısıyla yargılamayı yapan hakemin yetkisi, tahkim sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Tahkim sözleşmesi, taraflar arasında çıkabilecek ihtilaflar için hakemlerin kesin ve bağlayıcı bir karar verebilmesine imkân tanıyan bir sözleşmedir⁴⁵. Burada sözleşmeler arasında zincir söz konusudur. Hakem, tahkim sözleşmesine dayanarak temel sözleşmeden ortaya çıkan uyuşmazlığı çözümlemektedir. Tahkim sözleşmesi, taraflar arasında sözleşme şartı veya ayrı bir sözleşme olarak yapılabilmektedir. Ancak uyuşmazlık ortaya çıktıktan sonra taraflar uyuşmazlığın çözümünü hakeme bırakırlarsa, artık burada sadece ayrı bir sözleşme ile tahkim seçilebilecektir.

Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin doktrinde üç farklı görüş vardır. Birinci görüşe göre⁴⁶, tahkim sözleşmesi maddi hukuk sözleşmesi niteliğindedir. Tahkim sözleşmesinin, sonuçlarını maddi hukukta göstermesi işbu sözleşmenin maddi hukuk sözleşmesi olarak nitelendirilmesine gerekçe olarak gösterilmektedir. Bu görüşün doğal sonucu olarak, hakemlerin yaptığı yargılama ve bu yargılama sonunda verilen karar, özel hukuka ilişkin sözleşme ile ilgili kuralların uygulanmasıdır⁴⁷. İkinci

⁴⁴ R.G., T. 16.07.1938, S. 3961.

⁴⁵ Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 3. bs., 2017, s. 786.

⁴⁶ Yavuz, **a.g.m.**, s.142; Dayınlarlı, **a.g.e.**, s.19-20; Karataş, **a.g.e.**, s.17; Rabi Koral, “Yabancı Kanunlara Teb’an Verilen Hakem Kararlarının Türkiye’de İcrası”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 1951/1-2, s. 90 vd.; Taşkın, **a.g.e.**, s.15-16; Turgut Kalpsüz, “Hakem Kararlarının Milliyeti”, **BATİDER**, C. IX, S. 3, 1978, s. 603 vd.

⁴⁷ Pekcanitez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.592.

görüş ise⁴⁸, tahkim sözleşmesini usul hukuku sözleşmesi olarak kabul etmektedir. Tahkim sözleşmesi tarafların arasında mevcut bulunan bir uyuşmazlığın çözümü için yapıldığından, hakemlerin oluşumu, davanın açılması, delillerin gösterilmesi ve kararın verilmesiyle bu kararlara karşı kanun yollarına başvurulması sözleşmenin usulî yönünü göstermektedir⁴⁹. Tahkim sözleşmesi, doğası gereği, her ne kadar sözleşme tipi olarak maddi hukukta düzenlenmemiş olsa da kendine has esasları, ilkeleri ve usulleri yönünden Usul Hukuku alanında düzenlenmiştir⁵⁰. Kaldı ki yerleşik Yargıtay içtihatları da tahkim sözleşmesinin bir usul sözleşmesi olduğuna işaret etmektedir⁵¹. Karma görüşe göre⁵², tahkim sözleşmesi bazı yönleri ile maddi hukuk sözleşmesi karakteri taşımakla birlikte bazı yönleri ile de usul hukuku sözleşmesi karakteri taşımaktadır. Tahkim sözleşmesi, usule ilişkin yarattığı sonuçlar bakımından Usul Hukuku karakterinde olup tarafların serbest iradesi ile oluşması bakımından da maddi hukuk karakterindedir.

Geçerli bir tahkim şartı ya da sözleşmesinden söz edilebilmesi için taraf iradeleri, sözleşmede karışıklığa yer vermeyecek bir şekilde açık ve kesin olarak belirtilmelidir⁵³. Tarafların iradesini açık ve kesin olarak yansıtmayan kayıtların geçersiz olacağı izahtan varestedir. Kural olarak bir uyuşmazlığın çözümlenmesi görevi ve yetkili mahkemelere ait olduğundan tahkim iradesinin açık ve kesin

⁴⁸ Yavuz, **a.g.m.**, s.142; Dayınlarlı, **a.g.e.**, s.19; Karataş, **a.g.e.**, s.17; Saim Üstündağ, **Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1968, s. 68-69; Taşkın, **a.g.e.**, s.16; Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 730-731.

⁴⁹ Konuralp, **a.g.m.**, s.154; Pekcanıtez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.592.

⁵⁰ Taşkın, **a.g.e.**, s.22.

⁵¹ Yarg. İBGK. T. 13.04.2018, E. 2016/2, K. 2018/4; "...Tahkim sözleşmesi, mukayeseli hukuk ve doktrindeki baskın görüşe göre usul hukuku sözleşmesi olup usul sözleşmeleri, kuruluşları ve geçerlilikleri bakımından maddi hukuka tabi olmakla birlikte ortaya çıkardıkları sonuçları bakımından usul hukukuna tabidir. Bu kural sonucu olarak: usul sözleşmelerinin geçerlilikleri yönünden "geçmişe etkili olmama" kuralını, etkileri bakımından "derhâl uygulanma kuralını" uygulamak gerekir. Esasen bu ilke kamu düzenini ilgilendiren ve süreklilik arz eden hukuki ilişkiler bakımından maddi hukukta da kabul gören bir ilkenin yansımasıdır. HMK'nın yürürlüğe girdiği 01.10.2011 tarihinden önce yapılmış tahkim sözleşmeleri, kuruluş ve geçerlilikleri bakımından eski kanuna (HMUK) tabi olacaktır...". Kararın tamamı için bkz. [http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=ibgk-2016-2.htm&kw='2016/2`fm \(çevrimiçi - 01.03.2020\).](http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=ibgk-2016-2.htm&kw='2016/2`fm (çevrimiçi - 01.03.2020).)

⁵² Taşkın, **a.g.e.**, s.20; Yavuz, **a.g.m.**, s.143.

⁵³ Alangoya, Yıldırım, Deren Yıldırım, **a.g.e.**, s.602; Emmanuel Gaillard, John Savage, **Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration**, KluwerLaw International, 1999, s.197; Nuray Ekşi, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim**, İstanbul, 1. bs., 2013, s.99.

olmaması halinde tahkim şartı ya da anlaşması geçersiz olmaktadır⁵⁴. Yargıtay da yerleşik içtihatlarında tahkim iradesinin açık ve kesin olmasını aramaktadır⁵⁵. Yargıtay, ayrıca tarafların esas sözleşmede yer verdikleri ‘uymazlıkların önce hakemlerde görülmesi, burada çözülemezse mahkemelere müracaat edilir’ şeklindeki tahkim şartlarını, tarafların tahkim iradesini açık ve kesin olarak yansıtmamaları nedeniyle geçersiz saymaktadır⁵⁶. Açık ve kesin irade, Yargıtay’ın da kararlarında ifade ettiği şekliyle, hangi uymazlığın tahkimde görüleceği ve hangi tahkim kurumunun yetkili olduğu hususlarının şüphe bırakmayacak şekilde belirli olmasıdır⁵⁷.

HMK, tahkim sözleşmesinin yazılı şekilde akdedilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Buna göre, imzalanmış yazılı bir belge olabileceği gibi taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracı veya elektronik ortama geçirilmek suretiyle veya dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalı tarafın verdiği cevapta itiraz edilmemesi de yeterlidir (HMK m.412/3). Ancak bazı Yargıtay kararlarında yazılı bir tahkim sözleşmesi

⁵⁴ Cemal Şanlı, **Hukuki Mütalaalarım**, Ankara, Vedat Kitapçılık, 1. bs., 2016, s. 823; Ziya Akıncı, “Milletlerarası Ticari Uymazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”, **BATİDER**, C. XVIII, S. 4, s. 366; İzzet Karadaş, **Ulusal (İç) Tahkim**, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. bs., 2013, s. 68.

⁵⁵ Yarg. 15. HD., T. 22.05.2015, E. 2015/2198, K. 2015/2758; “Kural olarak bir uymazlığın çözümlenmesi görevi yetkili mahkemelere ait olduğundan tahkim iradesinin açık ve kesin olmaması halinde tahkim şartı ya da anlaşması geçersiz olur. Kararlaştırılan tahkim şartında 30 gün içinde bu yolla (tahkim) anlaşma sağlanamaması halinde ihtilafların hallinde İstanbul mahkemeleri ve icra dairelerinin yetkili olacağı belirtildiği, bu şekliyle uymazlığın çözümünde tek yetkili olarak hakem heyeti kabul edilmediği, mahkemede de dava açma yetkisi verildiği, tahkim iradesi açık ve kesin olmadığından geçersizdir. Bu durumda mahkemece tahkim şartının geçersiz olması sebebiyle tahkim ilk itirazı reddedilerek, işin esasına girilip taraf delilleri toplandıktan sonra sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken bu husus gözden kaçırılarak davanın görev yönünden reddi doğru olmamış, kararın bozulması uygun bulunmuştur...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=15hd-2015-2198.htm&kw=`2015/2198`#fm> (çevrimiçi - 26.02.2020).

⁵⁶ Yarg. 15. HD., T. 26.12.1978, E. 2090/2486, “Tahkim sözleşmesinde açıklık ve kesinlik bulunması tahkim şartının en esaslı unsurudur. Uymazlıkların önce hakem yoluyla, çözülemezse İstanbul Mahkemelerinde çözümleneceğine dair 29. madde hükmünde ise bu kesinlik yoktur. Sözleşmede hem tahkim şartı ve hem de genel mahkemeler için yetkili mahkemeyi tespit eden şartın bulunması hali kesin tahkim şartının bulunmadığını belli eder.”(Bkz. Kuru, **a.g.e.**, s. 5956).

⁵⁷ Fatih Aydemir, **Tahkim Sözleşmesinin Kaynakları, Tanımı, Hukuki Niteliği ve Yapılış Türleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 1. bs., 2017, s. 161; Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, Savaş Yayınevi, 4. bs., 2017, s. 134; Yarg. 3. HD., T. 27.04.2015, E. 2014/12342, K. 2015/6885, Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=3hd-2014-12342.htm&kw=`2014/12342`#fm> (çevrimiçi- 30.03.2020).

bulunmamasına rağmen tarafların hakem seçip davayı takip etmeleri halinde geçerli bir tahkim sözleşmesi olduğunu kabul etmiştir⁵⁸.

Tahkimdeki bu sözleşmeler zincirinde bir diğer sözleşme ise, hakem sözleşmesidir. Hakem sözleşmesi, tahkim sözleşmesinin taraflarıyla hakem veya hakemler arasında yapılan, taraflar arasındaki hak ve yükümlülük gibi maddi hukuka ilişkin hukuki ilişkilerin usul hukuku ve özel hukuk hükümleri esas alınarak düzenlendiği, hakem yargılamasının esas ve usullerinin belirlendiği sözleşmedir⁵⁹. Kural olarak hakem sözleşmesi, hakemi tayin eden tarafın uyuşmazlığın çözümünü hakeme teklifi etmesi ve hakemin bu teklifi kabulüyle taraflar arasında kurulmuş olacaktır⁶⁰. Çoğunlukla ihtilafın hakeme götürülmesi ile bu sözleşme, hakem ve taraflar arasında zımni olarak doğmaktadır. Hakem sözleşmesi, tahkim sözleşmesi gibi yazılı şekle tabi tutulmamıştır. Hakemin uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözme faaliyetini kabul etmesi ile hakem sözleşmesi oluşmakta olup bu haliyle yazılı veya sözlü olarak hakem sözleşmesi kurulabilmektedir⁶¹.

Hakemler ile taraflar arasında yapılan sözleşme, doktrinde ve Yargıtay kararlarında vekâlet akdi olarak da kabul edilmektedir⁶². Vekâlet veren gerek konum

⁵⁸ Yarg. 11. HD, T. 02.10.1979, E. 3855/4351 E., “*Davacı tarafın teleksle hakemi tayin ve tespit etmesi üzerine davalı tarafı aynı yolla tayin edilen bu hakemi kabul ettiğini cevaben bildirmiş ve hakem nezdindeki davayı da taraf temsilcileri takip ve imzalı dilekçeler vermiş olmalarına nazaran tahkimnamenin mevcut olmadığına ilişkin temyiz itirazı yerinde görülmemiştir.*” (Bkz. Kuru, **a.g.e.**, s. 5945).

⁵⁹ Taşkın, **a.g.e.**, s. 8; Ejder Yılmaz, “Tahkim Hukukuna Genel Giriş ve Ülkemizdeki Gelişimi”, **Yargı Reformu 2000 Sempozyum**, İzmir Barosu Yayını, 2000, s. 270, Pekcanitez, Atalay, Özekes, **Ders Kitabı**, s.59595-596.

⁶⁰ Taşkın, **a.g.e.**, s.44.

⁶¹ Muharrem Balcı, **İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim**, İstanbul, 1999, s.147.

⁶² Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s.736; Bu konuda Yargıtay 15. HD., T. 15.06.1989, E. 1023/2481 sayılı kararında tahkimde uyuşmazlığın tarafları ile hakemler arasında kurulan ilişkide belirgin unsurun vekalet ilişkisi olduğu açıkça ifade edilmiştir (Bkz. Balcı, **a.g.e.**, s. 146). Benzer bir Yargıtay kararı için bkz. Saim Üstündağ, **Medeni Yargılama Hukuku**, İstanbul, 1989, s.947. Yargıtay 15. HD., T. 15.6.1989, E. 1989/1023 K. 1989/2841 sayılı kararında, “*Özel borç ilişkileri içinde taraf iradelerine dayanan tahkim sözleşmesinin herhangi bir akit tipine tabi olduğu yasalarımızda belirtilmemiş olduğundan, Borçlar Kanunu’nun 386/2 maddesi gereğince, kural olarak uyuşmazlığın tarafları ile hakemler arasında bir vekalet akdi oluştuğunun kabulü gerekir*” denilmiştir. (Yayımlanmamıştır.); Hakem sözleşmesinin hizmet akdi niteliğinde olduğuna ilişkin Yargıtay’ın farklı kararları da mevcuttur, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu, 1-3 sayılı, T. 13.05.1964 (Bkz. Karataş, **a.g.e.**, s.118).

gerek bilgi ve yetenek olarak vekilin gerekli vasıflara sahip olduğuna güvenerek somut olaydaki iş ve işleminin vekil tarafından gerçekleştirilebilmesi için onunla vekâlet sözleşmesi yapmaktadır⁶³. Dolayısıyla oluşan bu güven ilişkisinde, vekilin dürüstlük kuralına uygun hareket ederek görevini özenle yerine getirme borcu vardır. Aynı şekilde hakem de uyuşmazlığı çözüme kavuştururken yargılamayı özenle yürütmeli ve dürüstlük kuralına uygun davranmalıdır. Tahkimde, hakemlerin ayrıca sır saklama yükümlülükleri vardır. Hakemler, işler dolayısıyla öğrenmiş oldukları sırları ve bilgileri tarafların izni olmadan açıklayamazlar. Nitekim tahkimin tercih edilmesinin ardında yatan bir sebep de yargılamanın gizlilik esasına dayanarak yürütülmesidir. Sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda hakemin sorumluluğu doğacaktır. Ancak hakemin, suç teşkil eden halleri yetkili mercilere bildirmesi zorunludur. Hakem, uyuşmazlığı tarafsızlığından ve bağımsızlığından ödün vermeden nihayete erdirmekle yükümlüdür. Keza vekil de vekâlet ilişkisi kapsamında, müvekkilinde öğrenmiş olduğu bilgileri saklamakla yükümlüdür. Vekil, müvekkili ile arasındaki mevcut olan güven ilişkisi nedeniyle edindiği bilgileri sadece vekâlet sözleşmesi devam ederken değil, vekâlet sözleşmesi sona erdikten sonra saklamakla yükümlüdür. Vekâlet sözleşmesi, azil veya istifa sebepleri ile tek taraflı sona erdirilebilir. Hakem sözleşmesi de benzer bir şekilde tek taraflı sona erdirilebilir ancak zaman olarak uygun olmayan şekilde sözleşmenin sona erdirilmesi sonucunda oluşan zararlar tazmin edilecektir. Hakem ve taraflar arasındaki ilişki vekâlet akdine dayandığından, hakemlerin sorumluluğunda genel hükümlere gidilebilecektir⁶⁴. Diğer bir görüşe göre ise, hakemler verdikleri kararlar sebebiyle hâkimler hakkındaki hükümlere göre sorumlu tutulabileceklerdir⁶⁵. Buradaki genel sorumluluğu HMK 46. maddesi kapsamında değerlendirmek gerekmektedir.

Doktrinde hakem sözleşmesinin iki aşamalı olduğu; birinci aşamada taraflar hakemin seçildiğine dair sözleşme yaptığı, ikinci aşamada ise hakemin hakemliği kabul ettiğine dair taraflarla sözleşme akdetmesi söz konusu olduğu kabul

⁶³ Ahmet Tok, Sabiha Gün Tok, “Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 90, S. 5, 2016, s. 16 vd.

⁶⁴ Karataş, **a.g.e.**, s.174-175; Taşkın, **a.g.e.**, s.152.

⁶⁵ Kuru, **a.g.e.**, s.5998.

edilmektedir⁶⁶. Uygulamada ayrı ayrı tahkim sözleşmesi ve hakem sözleşmesi yapılması yerine, her iki sözleşmeyi kapsayacak şekilde tek bir sözleşme yapılır ve bu sözleşme için tahkim sözleşmesi terimi kullanılmaktadır. Ayrıca hakem, ayrı ayrı taraflarla sözleşme yapmamakta olup tek bir tarafın hakemi tayin etmesiyle beraber hakem ile diğer taraf arasında da hakem sözleşmesi kurulmuş olacaktır. Tarafların her birinin atadığı hakemlerin birer hakem tayin etmesi halinde, uyuşmazlığın her iki tarafıyla tayin edilen üçüncü hakem arasında da hakem sözleşmesi kuruluş olacaktır. Yine hakemlerin mahkemece belirlendiği hallerde de taraflar ile hakem arasında hakem sözleşmesi yapılmış sayılır.

Hakem sözleşmesi ile hakem-bilirkişiye başvurulması karıştırılan kavramlardır. Tahkimde, yargılama faaliyeti sonunda, hakemlerce taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözen bir karar verilmesine rağmen, hakem bilirkişi uyuşmazlığı çözen bir karar vermeksizin, sadece uyuşmazlığın konusu olan şeyin miktarını, değerini veya niteliklerini mahkemeyi ve tarafları bağlayacak şekilde tespit etmektedir⁶⁷. Örneğin, yargılama sırasında hesap bilirkişisi sadece maddi tazminat miktarını hesaplarken, hakem hesaplanan bu tutar üzerinden karar vermektedir.

Ayrıca taraflar arasında tahkim sözleşmesi olsa bile, taraflardan biri hakem kararının ifasından kaçınabilir. Bu noktada hakem kararı, kamu gücüyle cebri icra edilir. Kamu otoritesi ile taraflar arasında, bu kamu gücünün kullanılabilmesi için zımni bir sözleşme yapıldığı kabul edilmelidir. Bu noktada kararın gereğinin ilamlı icra yoluyla yerine getirilmesi söz konusu olur. Ancak ilamlı icraya konu edilebilecek hakem kararları, uyuşmazlığı esastan çözen edaya ilişkin bir karar olmalıdır. Bu nedenle, ilamlı icra yoluna başvurulabilmesi için hakem kararı belli bir şeyin verilmesi, yapılması veya yapılmamasına ilişkin olmalıdır⁶⁸.

⁶⁶ Dayınlarlı, **a.g.e.**, s. 41; Balcı, **a.g.e.**, s. 146.

⁶⁷ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s.737.

⁶⁸ Hakan Pekcanitez, “Milletlerarası Tahkim Kanunu’na Göre Verilen Hakem Kararlarının İcrası”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 569-587 ; Hakan Pekcanitez, Ali Yeşilirmak, **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, C. III, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 15. bs., 2017, s. 2789 ; Tanrıver, **a.g.e.**, s. 43.

III. Tahkimin Hukuki Niteliği

Tahkimin hukuki niteliğine ilişkin olarak, doktrin tahkim müessesesini bir bütün olarak ele almak yerine sadece tahkim sözleşmesinin hukuki niteliği üzerinde durmayı tercih etmiştir⁶⁹. Ancak tahkim usulünün bir bütün olarak değerlendirilerek ona göre tahkimin hukuki niteliği konusunda bir tespit yapılması gerekmektedir⁷⁰.

Anglo- Sakson Hukuk doktrininde kabul edilen bir görüşe göre tahkim, hukuki niteliği itibariyle bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur⁷¹. Alternatif uyuşmazlık çözümleri ise, uyuşmazlıkların çözümünde, yargısal yolların yanında yer alan ve ilgililerin istemleri halinde işlerlik kazanan, esas itibariyle, ilişkilerin koparılmasından sürdürülmesini ve adil bir karardan ziyade, her iki tarafı da tatmin edici bir çözüme ulaşılmasını hedefleyen yöntemler bütünü konumundadır⁷². Tahkim yargılamasına ilişkin olarak da usul kanunlarındaki düzenlemelere bakıldığında da genel mahkemelerin yargılama alanına giren birtakım uyuşmazlıkların çözülmesi için bir alternatif yargılama olarak kabul edildiği görülmektedir. Ancak hakemler, hâkimlere tanınan yetkilerin hepsine haiz değildir. Örneğin, hakemlerce tanıklara yemin verilmesi ya da yabancı mahkemeyi doğrudan istinabe edilmesi mümkün değildir. Tahkim, her ne kadar alternatif bir yol olarak kabul edilse de hakemler, genel mahkemelerde hâkimlerin yapabildikleri işlemlerin tamamını yapmaya yetkili değildirler. Dolayısıyla tahkimi devlet yargısının tam ikamesi olarak kabul edemeyiz. Tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak, yargının alternatifi olan ve dolayısıyla yargısal sistemin yerine ikame edilmeye çalışılan yahut onunla rekabet içinde bulunan bir süreçler bütünü değildir⁷³. Hakemlerin çalışması işlevsel açıdan

⁶⁹ Alangoya, **a.g.e.**, s.38; Karataş, **a.g.e.**, s.6-10; M. Serhat Sarısözen, **Medeni Usul Hukuku'nda Hakem Yargılaması**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 2005, s. 5 vd.

⁷⁰ Konuralp, **a.g.m.**, s.128.

⁷¹ Mustafa Serdar Özbek, **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, Ankara, Genişletilmiş 3. bs., 2013, s. 188.

⁷² Süha Tanrıver, "Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk", **TBB**, S. 64, 2006, s. 152.

⁷³ Tanrıver, **a.g.m.**, s. 152.

yargısal olarak kabul edilse bile hâkimin yapabileceği tüm yargısal işlemlerin hakemlerce yapılamamasından dolayı, hakemlerin bir hâkim gibi kabul edilmesi veya hakem heyetinin mahkeme olarak değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir⁷⁴. Ayrıca tahkimi alternatif yapan ve devlet yargısının ikamesi olmaktan ayıran, tarafların istedikleri takdirde hakeme başvurusu ve hakemi serbestçe seçebilmeleri gibi özellikler de sadece tahkimin bünyesinde bulunmaktadır.

Başka bir görüşe göre ise, tahkim özel bir yargılama yöntemi olup alternatif uyuşmazlık çözüm yolu değildir; zira hakem aynı yargılamada olduğu gibi taraflar açısından bağlayıcı karar verir, ayrıyeten taraflar arasında uzlaşma sağlama çabasına girmez⁷⁵. Buna göre, HMK düzenlemeleri ile tahkimin yargısal bir faaliyet olduğuna ilişkin görüşler desteklenmektedir. Hakem kararlarının temyizinin mümkün olması, kesin hüküm niteliğinde olmaları ve cebri icraya konu edilebilmeleri gibi hususlar bu düzenlemelere örnek verilebilir. Bu bağlamda tahkim kararlarının bağlayıcılığı, onu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından ayırarak özel bir yargılama yöntemi olarak kabul edilmesinin en önemli sebebidir.

IV. Tahkime Elverişlilik

Tahkime elverişlilik, tarafların aralarındaki uyuşmazlıkları tahkime taşıma hususunda irade özerkliğinin bittiği ve hassas kamusal çıkarların başladığı alanı ifade etmektedir⁷⁶. Tahkime elverişlilik, devletin egemenlik yetkisine dayanarak nelerin tahkimde çözülüp nelerin çözülemeyeceğini belirleyerek tahkimin sınırlarını çizdiği bir kavramdır. Bir konunun tahkime elverişli olup olmadığı, o ülkenin kamu düzeni, siyasi ve ekonomik politikaları uyarınca belirlenir⁷⁷.

⁷⁴ Özbek, **a.g.e.**, s.188.

⁷⁵ Hakan Pekcanıtez, “Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S. 5, Aralık 2005, s. 15 vd.

⁷⁶ İbrahim Özbay, Yavuz Korucu, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.7.

⁷⁷ Ercüment Erdem, “Tahkim Anlaşması”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, 2017, s. 189.

Tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıklar için tahkime gidilemez. Bir konu tahkim için elverişli değilse, taraflar uyuşmazlığın tahkim yargılaması ile çözüme kavuşmasını talep etseler bile, uyuşmazlık tahkimde görülemez. Tahkimde, tahkime elverişli olmayan bir konu ile ilgili hakemlerce bir karar alınsa bile bu karar bağlayıcı değildir ve icra edilemez⁷⁸. Bu nedenle tahkime elverişsiz bir konu üzerinde tahkime gitme iradesi belirtilmesi ve hakemlerin elverişsiz konuya bakması sadece zaman ve masraf kaybıdır⁷⁹. Tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıklarda, tahkim kararları icra edilemediği için uyuşmazlığın genel mahkemeler nezdinde çözülmesine mecbur kalınmaktadır. Dolayısıyla uyuşmazlık ancak belirli ve tahkime elverişli ise tahkimden söz edebiliriz. Tahkime başvurulabilmesi için doğmuş ya da doğabilecek uyuşmazlıkların belirli olması önemlidir zira uyuşmazlıklarda belirsizlik, tahkimin yapısına uygun düşmeyecektir.

Her hukukta tahkime elverişli olan uyuşmazlıklar mevzuatlarda düzenlenmiştir. Türk hukukunda hangi konuların tahkime elverişli olduğu milli tahkim bakımından, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanunda düzenleme olamayan hususlarda Yargıtay içtihatları ile tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıklar tespit edilerek tahkimin sınırları belirlenmiştir.

HMK m.408'de *“Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.”* hükmü, tahkime elverişli olmayan uyuşmazlıklara ilişkin birer örnektir. Bunun dışında, çekişmesiz yargıda, idari yargıda ve ceza yargısında tahkim söz konusu olamaz. Dolayısıyla tarafların dava konusu üzerinde sulh veya kabul yolu ile serbestçe tasarruf edemeyecekleri hallerde, mesela evlilik (boşanma) davalarında, medeni hal, iflas veya soyla ilgili davalarda ve çekişmesiz yargı işlerinde tahkime

⁷⁸ Aydemir, **a.g.e.**, s. 220-221.

⁷⁹ Akıncı, **a.g.m.**, s. 109.

gidilememektedir⁸⁰. Yargıtay, ayrıca kira tespiti, tahliye, vergi ve iş hukukundan⁸¹ doğan uyuşmazlıkları da tahkime elverişli bulmamaktadır⁸².

Tahkime elverişlilik, Usul Hukukuna göre ve maddi hukuka göre olmak üzere iki ayrı açıdan incelenebilir⁸³. Usul Hukukuna ilişkin olarak, taraflar serbestçe dava konusu üzerinden sulh, kabul veya feragat işlemlerinde bulunabiliyorsa Usul Hukukuna göre tahkime elverişlilikten bahsedilebilir. Maddi hukuka ilişkin olarak ise, dava konusu hak üzerinde tarafların serbestçe tasarruf yetkisine haiz olmaları durumunda maddi hukuka göre tahkime elverişlilik söz konusudur.

Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre, kamu düzeniyle ilgili olan ve tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konularda tahkim sözleşmesi yapmak mümkün değildir⁸⁴. Kanunda bu hususta bir düzenleme olmamasına rağmen, Yargıtay bu kararları ile kamu düzenine ilişkin bir içtihat oluşturmuştur. Ancak doktrinde,

⁸⁰ Abdurrahim Karşlı, **Medeni Muhakeme Hukuku**, İstanbul, 4. bs., 2014, s. 817; Pekcanitez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.594.

⁸¹ İş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülmesi yönündeki esas sözleşmede yer alan tahkim şartı geçersiz olacaktır. Ancak toplu iş sözleşmesinde yer alan tahkim şartları geçerlidir. Bu tahkim şartı, toplu iş sözleşmesinin tarafları olan işçi sendikası ile işveren açısından bağlayıcı olup ilgili toplu iş sözleşmesine dayanarak hak arayan işçi açısından bağlayıcılık arz etmez. İşçi, tahkim şartına rağmen iş mahkemesinde dava açmakta serbesttir. (Ayrıntı için bkz. Karşlı, **a.g.e.**,s.817).

⁸² Erdem, **a.g.m.**, s.189; Yarg. 3. HD., T. 02.12.2004, E. 2004/13018, K. 2004/13409, “Tahkim sözleşmesi yalnız tarafların arzularına tabi olan uyuşmazlıklar hakkında mümkündür. Bundan maksat, tarafların konusu üzerinde serbestçe tasarruf yetkilerinin bulunduğu uyuşmazlıklardır. Taraflar, aralarındaki uyuşmazlığı gidermek için serbestçe anlaşma yapabiliyorlar ve bu anlaşma mahkemenin kararına gerek olmaksızın geçerli ise, o uyuşmazlık hakkında tahkim sözleşmesi (ya da tahkim şartı) yapılabilir. İki tarafın arzusuna tabi olmayan durumlarda tahkim cereyan etmez.Yani tarafların dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri hallerde tahkim caiz değildir. Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarına göre, kira bedelinin tesbiti davalarında tahkim yoluna başvurulamaz. Kira tesbiti hususu kamu düzenini ilgilendirdiği için, tarafların serbest iradeleri ile kira parasını karşılaştırmaları ancak belli ölçüler ve sınırlar dahilinde mümkündür. Dolayısıyla bu hususta tarafların tasarruf yetkileri sınırsız değildir. Kaldı ki kiracı, kiralayanın talep ettiği kira bedelini de ödemek zorunda değildir...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=3hd-2004-13018.htm&kw=`2004/13018`#fm> (çevrimiçi - 12.05.2019).

⁸³ Burak Huysal, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişlilik**, İstanbul, 2010, s. 197.

⁸⁴ Yarg. 11. HD., T. 12.04.2005, E. 2004/6686, K. 2005/3600, “Hukuki uyuşmazlıkların çözüm yeri, mahkemelerdir. Ancak, bir sözleşmenin tarafları, kamu düzenini ilgilendirmeyen ve arzularına bağlı olan konularda, aralarında çıkacak uyuşmazlıkların halli için tahkim yolunu seçebilirler...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2004-6686.htm&kw=`2004/6686`#fm> (çevrimiçi - 23.02.2020).

kanunda düzenlenmeyen kamu düzeni gibi bir ölçütün tahkimin ön şartı olarak kabul edilmesinin, günümüze kadar hakemlik kurumuna duyulan güvensizliğin bir sonucu olarak varlığını koruduğu ileri sürülmektedir⁸⁵. Tahkime elverişlilik ve kamu düzeni kavramları, birbiriyle ilgili kavramlar olsa da tam anlamıyla birbirlerini karşılamazlar. Dolayısıyla kamu düzeni ile ilgili tüm uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı şeklinde bir sonuç, inceleme açısından eksik olacaktır.

V. Tahkim Çeşitleri

Tahkim müessesesi, çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur. Bunlar; zorunlu tahkim – ihtiyari tahkim, milli tahkim – milletlerarası tahkim, ad hoc tahkim – kurumsal tahkim şeklindeki ayrımlardır.

A. Zorunlu Tahkim – İhtiyari Tahkim Ayrımı

Zorunlu tahkim, taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi yapılmış olmamasına rağmen kanun gereği hakeme başvurmanın zorunlu olduğu tahkim çeşididir. Zorunlu tahkime bağlı uyuşmazlıklarda, taraflar genel mahkemelere başvuramazlar ve ancak özel kanunda düzenlenen hakeme başvurmak zorundadırlar. Dolayısıyla zorunlu tahkimin söz konusu olduğu durumlarda, tarafların genel mahkemelere başvurma hakkı kısıtlanmıştır. Görülmekte olan bir davada uyuşmazlığın zorunlu tahkime tâbi olduğunu taraflar ileri sürmeseler bile bu husus mahkemece re'sen dikkate alınacaktır ve görevsizlik kararı verilecektir⁸⁶.

Zorunlu tahkim istisnai olup özel kanun hükümleri ile tahkimin hangi hallerde zorunlu olabileceği düzenleme bulmuştur⁸⁷. Zorunlu tahkimi öngören kanun, konusu

⁸⁵ Huysal, **a.g.e.** , s.203.

⁸⁶ Yeğengil, **a.g.e.**, s.102.

⁸⁷ Tahkimin, HMK hükümleri dışında başka bir özel kanun ile düzenlenmesi onu mutlak olarak zorunlu tahkim yapmamaktadır. Özel kanunda düzenlendiği halde ihtiyari tahkim özelliği gösteren haller de mevcuttur. Örneğin, Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu'nda düzenlenen ihtiyari tahkim yolu veya Odalar Birliği Kanunu'ndaki ihtiyari tahkim yolu gibi.

kapsamındaki uyuşmazlıklarda bir görev hükmü düzenlemiş olması sebebiyle, bu hüküm hem taraflar hem de mahkemeler açısından bağlayıcıdır⁸⁸. 3533 sayılı Umumi, Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Hususi İdarelere Ait Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Halli hakkında Kanun, zorunlu tahkimin düzenlendiği özel kanunlara bir örnektir. Bir diğer örnek olarak; Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ve Tahkim Kurulu da zorunlu bir tahkim kuruluşudur.

Zorunlu tahkimde uygulanacak usul, zorunlu tahkim hükmünü düzenleyen kanunların bazılarında gösterilmekle birlikte, çoğu zaman zorunlu tahkim usulü belirtilmemekte olup sadece hakemlerin seçim usulüne ilişkin düzenlenmelere yer verilmektedir⁸⁹. Zorunlu tahkime konu uyuşmazlıkta uygulanacak usul ilgili kanunda gösterilmediği takdirde, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun ihtiyari tahkime ilişkin hükümleri kıyasen uygulanacaktır⁹⁰.

İhtiyari tahkim, uyuşmazlığın çözümü için tahkimin zorunlu olmadığı hallerde, tarafların aralarında tahkim sözleşmesi yaparak kendi rızaları ile hakeme başvurduğu tahkim çeşididir. HMK’nın 407. maddesi ile 444. maddesi arasında ihtiyari tahkim düzenlenmiştir. İhtiyari tahkimin dayanağı sözleşme özgürlüğüdür⁹¹. Ancak yine de tahkime ihtiyari olarak başvurulabilmesi için uyuşmazlığın tahkime elverişli olması gerekir.

Tahkimin zorunlu tahkim olduğu açıkça belirtilmemişse veya tahkimin ihtiyari tahkim olduğunu gösteren ifadeler yer verilmişse, bunun ihtiyari tahkim olduğu kabul edilmelidir⁹². İhtiyari tahkimi düzenleyen özel kanunda, uygulanacak usule ilişkin düzenleme mevcut değilse, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulanacaktır.

⁸⁸ Yeğengil, **a.g.e.**, s.102.

⁸⁹ Yeğengil, **a.g.e.**, s.102.

⁹⁰ Kuru, **a.g.e.**, s.5917.

⁹¹ Yaşar Karayalçın, “Milletlerarası Tahkimde Muhakeme Usulü”, **BATİDER**, C. XIX, S. 3, 1998, s. 9.

⁹² Kuru, **a.g.e.**, s.5920.

İhtiyari tahkime ilişkin bir örnek olarak; 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu⁹³, nun ihtiyari tahkime ilişkin hükümleri gösterilebilir. Mülga Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda da tarafların ihtiyari olarak hakeme başvurabileceklerini düzenlemiştir. Ayrıca Özel hakem yolu ihtiyari olduğundan ihtiyari tahkimi düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin hükümleri özel hakem yolunda da uygulanacaktır⁹⁴.

B. Milli Tahkim – Milletlerarası Tahkim

Türk Hukukunda tahkim, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıyıp taşıyamamasına göre iki ayrı kanunda düzenlenmiştir. Yabancılık unsuru taşımayan milli tahkim ile yabancılık unsuru taşıyan milletlerarası tahkim şeklinde ayrıma gidilmiştir.

Milli tahkim, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 11. kısmında düzenlenmiştir. HMK madde 407'e göre, yabancılık unsuru taşımayan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında HMK'daki tahkime ilişkin hükümleri uygulanır. Milli tahkim, kural olarak ihtiyari özellik göstermektedir. Milletlerarası Tahkim Kanunu ise, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Her ne kadar iki mevzuat şeklinde kanunlaşmaya gidilse de HMK'nın gerekçesinde⁹⁵, HMK'da tahkime ilişkin hükümlerin MTK'daki hükümlerin hemen hemen aynısı olduğu ifade edilmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun düzenlenmesinde UNCİTRAL Model Kanunu esas alınmış ve Milletlerarası Tahkim Kanunu ile paralellik sağlanmak

⁹³ R.G., T. 01.06.2004, S. 25479.

⁹⁴ Konuralp, **a.g.m.**, s.139.

⁹⁵ Genel gerekçe için bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf> (çevrimiçi - 27.07.2019).

istenmiştir⁹⁶. Kanun koyucu, HMK ve MTK’da tahkime ilişkin hükümlerde benzer düzenlemelere giderek esas olarak UNCİTRAL Model Kanunu’ndan ayrılmak istememiştir. Esasen Almanya, Hollanda ve İtalya gibi ülkelerde de tahkim kuralları, milli ve milletlerarası tahkim ayrımı yapmadan tek bir mevzuatta düzenlenmiştir. Bu bakımdan milli tahkim ve milletlerarası tahkim yönünden iki ayrı yasal düzenlemenin olması eleştirilirdir⁹⁷.

C. Ad Hoc Tahkim – Kurumsal Tahkim

Milletlerarası ticari uyuşmazlıklarda, tahkim yolunu tercih eden tarafların öncelikle tahkimin bir tahkim kurumu tarafından mı yönetileceği yoksa ad hoc mu olacağı hususunda bir karar vermeleri gerekir⁹⁸.

Ad hoc tahkim, uyuşmazlığın taraflarca belirlenmiş hakem, tahkim yeri, tahkim usulü ve uygulanacak maddi hukuk kurallarını çerçevesinde çözümlendiği tahkim türüdür. Ad hoc tahkim, herhangi bir kurumunun aracılığında gerçekleşmez. Dolayısıyla tarihi süreçte, ortaya çıkan ilk tahkim türüdür.

Ad hoc tahkim türünün seçilmesinin çeşitli ekonomik, siyasi ve sosyal sebepleri vardır. Öncelikle ad hoc tahkim, kurumsal tahkime göre daha az masraflı olmaktadır. Çünkü kurumsal tahkimde hem hakeme hem de yargılamayı organize eden kuruluşa ücret ödenmektedir. Ancak ad hoc tahkimde, bu ücret hakemler ile taraflar arasında yapılan müzakereler sonunda kararlaştırılır⁹⁹. Ayrıca kurumsal tahkimin bürokratik yapısına göre ad hoc tahkimin taraflarca organize edilen yapısı, onu daha hızlı kılmaktadır. Bunun dışında yabancı sermaye grupları, meydana gelen

⁹⁶ Karşlı, **a.g.e.**, s.816.

⁹⁷ Karşlı, **a.g.e.**, s.816.

⁹⁸ Cemile Demir Gökyayla, “Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim ve Kurumsal Tahkim”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, C. II, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 161; Margaret L. Moses, **The Principles and Practice of International Commercial Arbitration**, New York, Cambridge University Press, 2008, s. 9

⁹⁹ Taşkın, **a.g.e.**, s.189.

uyuşmazlıkları çözmek için yabancı ülkedeki devlet yargısı genel mahkemeler ile yabancı ülke mahalli tahkim kurumlarına da güvenmemektedir. Bunun yerine, bizzat kendileri tarafından seçilen hakemlerin ihtilafı çözmelerini yani ad hoc tahkimi daha güvenilir bulmaktadırlar.

Kurumsal tahkim, tarafların uyuşmazlığın çözümü için seçtiği, tahkim sürecini yürütebilecek gerekli tahkim kural ve tahkim prosedürlerine haiz bir organizasyondur. Tarafların ayriyeten, uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak tahkim kurallarını veya hakemleri belirlemesine gerek kalmaz. Tahkim kurumunda sürekli aynı hakem veya hakem heyetinden bahsedilemez, her uyuşmazlık için ayrı hakem veya hakem heyeti seçilmektedir. Tahkim kurumları, sadece hakemlerin atanmasında rol oynayan üçüncü bir kişi veya makam değil, aynı zamanda tahkim sürecini idari gözetim ve denetim altında tutan ve bu amaca hizmet edecek daimî personeli bulunan organizasyonlardır¹⁰⁰. Söz konusu kurumun kendi bünyesinde önceden belirlenmiş olan kurallar, ihtilafın çözümünde uygulanır. Bu bağlamda, tahkim kurumları tarafından gerçekleştirilen doğrudan hizmetler içinde hakem ataması, hakem panelinin muhafazası ve tahkim kurallarının hazırlanması gibi işlevler yer alır¹⁰¹. İhtilaflara uygulanacak usul ve kuralların önceden bilinebilir olması, tarafların kurumsal tahkimi tercih etme sebeplerindendir. Kurumsal tahkimin çoğu zaman kanun ile kurulması ve işleyişinin yönetmelik veya benzeri düzenlemelerle şekillenmesi yönünden taraflara güven verdiği kuşkusuzdur.

Kurumsal tahkime ilişkin gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde, birçok örnek bulunmaktadır. Buna ilişkin olarak; Milletlerarası Ticari Tahkim Kurulu (ICC), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde kurulan TOBB Tahkim, İstanbul Tahkim Merkezi, Stockholm Ticari Tahkim Enstitüsü örnek olarak gösterilebilir.

¹⁰⁰ Banu Şit, **Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2005, s. 40.

¹⁰¹ Şit, **a.g.e.**, s.162.

İKİNCİ BÖLÜM

TAHKİM MÜESSESESİNDE SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN ROLÜ

I. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Özellikleri

Sigorta sözleşmesi, TTK'nın "Sigorta Hukuku" başlıklı Altıncı Kitabı'nın 1401. maddesi ile 1520. maddesi arasında düzenlenmiştir. Sözleşmenin tanımı TTK m. 1401'de şu şekilde yapılmıştır;

"Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir."

6102 sayılı Kanun'da, bu tanım ile kanun koyucu mülga 6762 sayılı Ticaret Kanunu döneminde sigorta sözleşmesi için kullanılan tasniften ayrılmıştır¹. Hükmün gerekçesinde sigortaların tamamını kapsayan bir tanımın verilmesinin zor olmasına rağmen, sözleşme tiplerinin kanunlarda düzenlenmesi özellikle sözleşmeyi o sözleşme yapan "esaslı noktalarının" belirlenmesi açısından büyük önem arz ettiği ifade edilmiştir².

¹ Mülga 6762 sayılı TTK'da kanun koyucu, sigorta sözleşmesi tanımında riziko türleri olarak mal sigortaları, can sigortaları ve deniz sigortalarını esas almıştır. 6102 sayılı TTK'da ise kanun koyucu zarar sigortaları ve can sigortaları olmak üzere tasnife gitmiştir.

² "21. yüzyılda teknolojinin geçirdiği gelişmelere paralel olarak, doktrinde sigorta sözleşmesinin tanımının verilip verilmemesi tartışma konusu olmuştur. Sigortacılığın değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesi bakımından, sigortaların tümünü kapsayan bir tarif vermenin imkânsızlığı ve güçlüğü yanında, sigortanın matematik, istatistik ve ekonomi bilimleri ile ilgili olmasının tatminkâr bir tanım verilmesini zorlaştırdığı ileri sürülmüştür. Nitekim, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanununda olduğu gibi bazı kanunlarda da sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmamıştır. Buna karşın 1956 tarihli Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu gibi, yeni Tasarıda da sigorta sözleşmesinin tanımını verilmesi uygun görülmüştür. Her ne kadar sürekli değişim ve gelişim gösteren toplumsal hayatın bütün çeşitliliği ile kanunlarda düzenlenmesi mümkün değilse de, sosyal ve ekonomik hayatta önem kazanmış, iş hayatının ve mahkeme içtihatlarının gelişmesi sonucunda bugünkü biçimlerini bulmuş olan sözleşme tiplerinin kanunlarda düzenlenmesi özellikle sözleşmeyi o sözleşme yapan "objektif esaslı noktaların" belirlenmesi açısından büyük önem arz eder. Sözleşmenin esaslı noktalarının tespiti ise sözleşmenin kurulmasından yorumlanmasına ve hatta sona ermesine kadar, uygulayıcılara ve mahkemelere önemli kolaylıklar sağlar. Ayrıca, bir sözleşmeye ilişkin hükümlerin Kanunda düzenlenmesi öncelikle o sözleşmenin tanımının da kanunda yer almasını gerektirir.", Bkz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Madde Gereklere- Madde 1401,

Kanunda yapılan tanım, yanlış ve yetersiz olması sebebiyle doktrinde eleştirilmiştir³. Buna göre, sigorta sözleşmesi sigortacının sigorta himayesini sağlama, sigorta ettirenin ise prim ödeme borcunu üstlendiği tam iki taraflı bir sözleşmedir⁴. Yine benzer eleştiriler doğrultusunda yapılan başka bir tanıma göre ise sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta himayesini ve sigorta ettirenin bir prim ödeme borcunu üstlendiği karşılıklı taahhütleri içeren ve borç doğuran bir sözleşmedir⁵.

Sigortacının borcunun, belli bir rizikoyu taşımak olduğu göz önüne alındığında sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yüklediği anlaşılmaktadır⁶. Ancak doktrinde başka bir görüş, çoğu zaman sigorta sözleşmesinde rizikonun gerçekleşmemesi ve sigortacının ödeme yapmak zorunda kalmaması sebebiyle sigorta sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğunu ileri sürmüştür⁷.

Sigorta sözleşmesi, herhangi bir şekle tabi olmayan sözleşmelerdir. Ancak sözleşmenin ispatı bakımından yazılı delilin bulunması büyük bir önem taşır. HMK m. 200'e göre senetle ispatın zorunlu olduğu hallerde, sigorta sözleşmesinin yazılı olmaması ispat yükü altında olan taraf için sorun teşkil edecektir. Bu noktada sigortacı tarafından düzenlenip sigorta ettirene verilen sigorta poliçesi, taraflar arasında sözleşme akdedildiğini ispatlar nitelikte bir hukuki belge olup büyük bir önem arz etmektedir.

<http://www.ticaretkanunu.net/wp-content/uploads/2010/04/Turk-Ticaret-Kanunu-Madde-Gerekceleri.pdf> (çevrimiçi - 12.03.2020).

³ Kender, m.1401'de geçen "*menfaatini zarara uğratan*" ifadesinin pasif sigortayı kapsayan bir ifade olmaması sebebiyle tanımı eleştirilmiştir. Doğru tanımın tüm sigorta türlerini kapsamı gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rayegan Kender, "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler", **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel S. 1, 2005, s. 7-8.

⁴ Kender, **a.g.m.**, s. 7-8.

⁵ Tekin Memiş, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Sigorta Hukuku Dergisi**, S. 1, 2005, s. 88.

⁶ Mehmet Özdamar, "Sigortacının Sorumluluğu İle İlgili Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu)", Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2009, s. 439; Mustafa Çeker, **Sigorta Hukuku**, Adana, Karahan Kitabevi, 2011, s. 41; Şaban Kayıhan, "Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi", **Atatürk Üniversitesi Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1-2, 2005, s. 513.

⁷ Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku**, Ankara, 2009, s. 273.

Sigorta poliçesi, tarafların haklarını gösteren niteliğe sahip bir belgedir. Bu belgenin kıymetli evrak olup olmadığına ilişkin doktrinde çeşitli görüşler mevcuttur⁸. Uygulamada poliçe sigorta ettirene verilmekle birlikte, bu husus sözleşmenin kurulması için zorunlu bir unsur değildir⁹. Ancak TTK m. 1424, sigorta poliçesinin sigortacı tarafından düzenlenerek sigorta ettirene teslimini zorunlu kılmıştır. Ayrıca TTK. m. 1431 gereği, poliçenin teslim anı ile prim ödeme borcu muaccel hale gelmekte olup bu sebeple poliçenin düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Sigorta sözleşmesi, güçlü sermaye grubu konumunda yer alan sigortacı ve sigorta ettiren arasında akdedilir. Sigortacı¹⁰, sigorta faaliyetleri gerçekleştiren anonim şirket veya kooperatifler olabilir (SK m. 3/1). Sigorta ettiren ise, tam fiil ehliyetine sahip gerçek kişi (TMK m. 10) veya kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip tüzel kişiler (TMK m.49) olabilir. Sigorta sözleşmesi, kanunun emredici hükümlerine ve Müsteşarlıkça¹¹ onaylanan sigorta genel şartlarına uygun olmalıdır. Sigorta sözleşmesinin ana içeriğini, sigorta genel şartları oluşturmaktadır. Ekonomik açıdan güçlü sigortacı, uzman hukukçu ve sigortacıların desteğiyle ileride kendisi aleyhine

⁸ Bkz. Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1987, s.133-134; Can, **a.g.e.**, s. 264; Şaban Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., 2004, s. 40.

⁹ Bahtiyar, **a.g.m.**, s.90.

¹⁰ SK. m.5'e göre sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için ilgili sigorta branşında ruhsat almak zorundadır. Ruhsat talebinde bulunan sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından tespit edilen sermaye tutarını ödemek zorundadır. Sermaye tabanı, 09.10.2020 tarihli 33 sayılı kararı ile kabul edilen 2020/9 sayılı Sigorta Branşları için Öngörülen Minimum Sermaye Tutarlarına İlişkin Genelge'ye göre asgari 25.000.000,00-TL olarak belirlenmiştir. Yine sigorta şirketlerinin kamusal denetimi de Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir.

¹¹ 09.07.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı Anayasa'da Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Hazine Müsteşarlığı kaldırılarak 10.07.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Hazine ve Maliye Bakanlığı ile tek bir çatı altında toplanmıştı. 18.10.2019 tarihli 30922 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 47 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birlikte ise, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur. Böylelikle Eski Hazine Müsteşarlığı bünyesinde yer alan Sigorta Denetleme Kurulu, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın birimi olmaktan çıkarılarak ayrı bir kurum haline getirilmiştir. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu kamu tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali açıdan da özerk bir üst kurul olarak yapılanmıştır. Bundan sonra "Kurum" olarak anılacaktır.

çıkacak uyuşmazlıklarda kendi lehine hazırladığı sigorta genel şartlarındaki hükümlerle, baştan üstün hale gelmektedir¹². Bu sebeple kanun koyucu tarafından sigorta ettireni korumak amacıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (= “TTK”) Altıncı Kitabında çok sayıda emredici düzenleme getirilerek denge sağlanmaya çalışılmıştır¹³. Sigorta sözleşmesinde genel şartlara aykırı olmayan özel şartlar da kararlaştırılabilir. Sigorta özel şartları, emredici hükümlere ve sigorta genel şartlarına aykırı olmamak kaydıyla genel şartlardan önce uygulanır¹⁴.

Sigorta sözleşmesi her ne kadar TTK’da düzenlenmiş olsa da özünde, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (= “TBK”)’nda düzenlenmiş olan taraflara borçlar yükleyen bir akittir. Sigorta sözleşmesinin karşılıklı taahhütler içermesi, irade serbestisine tabi¹⁵ olması gibi durumlar Türk Borçlar Kanunu’nun sözleşme hukuku hükümlerine tabi olması sonucudur. Buna göre TBK’ya dayanarak, *açık veya zımni irade beyanlarının*¹⁶ sözleşmenin esaslı unsurları üzerinde karşılıklı uyuşmuş olması gereklidir.

Borçlar Hukuku’na göre sözleşme kurmak için önce yapılan irade beyanı öneri, sonra yapılan irade beyanı ise kabuldür. Öneri, sözleşmenin esaslı unsurlarını içeren, muhataba ulaşması gereken ve zaman olarak önce yapılan irade beyanıdır¹⁷.

¹² Mehmet Bahtiyar, “Sigorta Poliçesi Genel Şartları”, **BATİDER**, C. XIX, S. 2, 1997, s. 94.

¹³ Özellikle TTK’da koruyucu hükümleri düzenleyen 1486. madde ile, sayılan hükümlere aykırı yapılan sözleşme ve sözleşme şartları geçersiz sayılmıştır. Ayrıca ilgili kanun maddesinde, sigortalı aleyhine değiştirilemeyecek hükümleri de saymıştır. Bu emredici hükümler, sözleşme serbestisinin sınırlarını da oluşturmaktadır. “Koruyucu hüküm” terimi TTK’da 1452. ve 1520. maddelerde de kullanılmıştır. Bu maddelerde de 1486. maddeye benzer bir şekilde, ilgili hükümlere aykırı sözleşme ve sözleşme şartları geçersiz sayılmış ve sigortalı, sigorta ettiren, lehtar aleyhine değiştirilemeyecek hükümlere işaret etmiştir.

¹⁴ Samim Ünan, **Hayat Sigortası Sözleşmesi “Hayat”**, İstanbul, 1998, s.177.

¹⁵ Bu durumun istisnası olarak, SK. m.13 gereği kamu yararı için gerekli görülen hallerde zorunlu sigortalar ihdas edilebilir. Zorunlu sigortalar bakımından, kanun koyucu taraflara sözleşme akdetme hususunda irade serbestisi tanımamıştır.

¹⁶ Açık kabul beyanına örnek olarak, sözleşme önerisi sunulduktan sonra sigortacının öneriye uygun poliçe düzenleyip vermesi verilebilir. Sigortacının poliçe düzenlemeden sigorta primini talep etmesi yahut tahsil etmesi ise zımni kabuldür. (Bkz. Emine Yazıcıoğlu, Zehra Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, Güncellenmiş 2. bs., 2019, s.52-53).

¹⁷ M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 16. bs., 2018, s. 50-64; Halûk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Beta Yayınları, 16. bs., 2018, s.39; Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Hâluk Burcuoğlu, Atillâ Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku**, İstanbul, 7. bs., 1993, s. 82-93.

Sözleşmenin esaslı unsurlarını belirli veya belirlenebilir nitelikte taşımayan beyan, öneriye davettir. Uygulamada sigorta sözleşmesi yapma önerisi ise genellikle sigorta ettirenden gelmektedir¹⁸. Kabul ise yapılan öneriye karşılık olarak, karşı tarafça önerene yöneltilen ve öneriye uygun olarak sözleşme kurma arzusunu ifade eden irade beyanıdır¹⁹. Sigorta sözleşmesinde kabul beyanı, açık veya örtülü olabilir. Bir açık kabul hali olarak, sigortacı tarafından sigorta poliçesinin öneriye uygun olarak düzenlenip sigorta ettirene teslim edilmesi²⁰ gösterilebilir. Zımni kabul örneği olarak, sigortacının poliçeyi tanzim etmeden önce prim talep etmesi, zımni kabuldür²¹.

Kural olarak, “susma” hukukta bir irade beyanı değildir ve öneriye karşı bir cevap vermeyen (susan) muhatap öneriyi kabul etmiş sayılmaz²². Ancak istisnai hallerde, kanunda susma haline kabul beyanı gibi sonuçlar bağlanmıştır. TBK m. 6, “*Öneren, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse, öneri uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, sözleşme kurulmuş sayılır.*” şeklindedir. Yine hem TTK’da hem de SK’da, Borçlar Hukuku’ndaki bu kuralın istisnai halleri düzenlenmiştir. Sigortacılık Kanunu m.11’deki düzenlemede, hayat sigortalarına ilişkin sözleşmenin yapılmasına ilişkin teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürede reddedilmemesi üzerine sigorta sözleşmenin kurulmuş olacağı ifade edilmiştir. Ancak 6102 sayılı TTK m. 1405’in gerekçesinde²³ ifade edildiği üzere, istisnai düzenlemenin asıl düzenleme yerinin Türk

¹⁸ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s. 52.

¹⁹ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 64; Nomer, **a.g.e.**, s.39; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 93-99.

²⁰ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s. 55; Emine Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası Sözleşmesi**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2003, s. 33.

²¹ Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 33.

²² Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 66-67; Nomer, **a.g.e.**, s. 43; Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 33.

²³ “Susma, ilke olarak, bir irade beyanı olmamakla birlikte, Sigorta Murakabe Kanununun 28/6. maddesi ile sigorta hukukunda sadece hayat sigortaları açısından bu kurala istisna getirilmiştir. Ancak, sözleşme hukuku ile ilişki olması nedeniyle Sigorta Murakabe Kanununda yer alan bu hükmün asıl düzenleme yerinin Türk Ticaret Kanunu olması gerektiği düşüncesi ile maddeye Tasarıda da yer verilmiştir. Düzenleme yapılırken iki konuda Sigorta Murakabe Kanununa göre farklılık yaratılmıştır. Bunlardan ilki, Tasarının 1405 inci maddesinin tüm sigorta türleri için geçerli olacak şekilde kaleme alınmasıdır. Şöyle ki, bir sözleşme için susmanın irade beyanı olarak kabul edildiği hallerde bu durum, farklı konularda olsa bile aynı nitelikteki tüm sözleşmeler için uygulanmalıdır.” Bkz. <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-altinci-kitap-sigorta-hukukumadde-1401-1520/> (çevrimiçi – 14.03.2021).

Ticaret Kanunu olması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca sadece hayat sigortaları açısından değil, susmanın sonuçlarının tüm sigorta sözleşmelerine yansımaları amaçlanmıştır. Bu sebeple sonraki kanun niteliğinde olan 6102 sayılı TTK'nın 1405. maddesinde, sözleşme için verilen teklifnamenin otuz gün içinde reddedilmemesinin, tüm sigorta türleri için sözleşmenin geçerli olarak kurulması sonucuna neden olacağı düzenlenmesine gidilmiştir. Bu düzenleme sözleşmenin yapılması sırasında sigortacının susmasını, bir irade beyanı olarak kabul etmiştir. Doktrinde bazı görüşler²⁴, sigortacının otuz günlük süre boyunca sözleşme yapıp yapmama konusunda serbestken, sigorta ettirenin iletmiş olduğu beyanı ile bağlı kalmasının sigorta ettiren aleyhine bir durum yaratmış olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca hüküm, otuz günlük sürenin uzun olması ve bu süre boyunca sigorta ettireni korumasız bırakması sebebiyle de eleştirilmiştir²⁵.

Sigorta sözleşmesinin esaslı unsurları; sigorta menfaati, riziko, sigorta bedeli, prim, sigorta ettiren, sigortacıdır²⁶. Sigorta menfaati, maddi değer taşıyan veya para ile ölçülebilen bir menfaattir (TTK. m. 1401). Doktrinde menfaat teorisi olarak ifade edilen görüşe göre, sigortalanan şey eşya veya kişinin ifa ile yükümlü olduğu borcu değil, bunlara ilişkin menfaattir²⁷. Sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri de rizikodur. Riziko, gerçekleşme olasılığı münhasıran insan iradesine bağlı olmayan olaylardır²⁸. Doktrinde, rizikonun gerçekleştiği ana ilişkin çeşitli görüşler ileri

²⁴ Memiş, **a.g.m.**, s.92.

²⁵ Merih Kemal Omağ, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler İle Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi", **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, 2005, s. 30.

²⁶ Ali Bozer, **Sigorta Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, 2009, s. 32; Çeker, **a.g.e.**, s. 41; İlkur Uluğ, "Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler", Türkiye'de Sigorta Hukukunda Sorunları ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005, s. 309.

²⁷ Çeker, **a.g.e.**, s. 47; Can, **a.g.e.**, s. 31; Rayegan Kender, **Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları**, III. Sigorta Semineri, 1977, s. 10. Aynı teoriye dair görüş için bkz. Willy Koenig, "Sigorta Menfaati ve Değerlendirilmesi", **BATİDER**, C.V, 1961, s. 53 (Çev.: Fırat Öztan).

²⁸ Samim Ünan, **İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko "Riziko"**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, s.27; Rayegan Kender, **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku "Hususi"**, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 14. bs., 2017, s. 293; Merih Kemal Omağ, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Ankara, 1985, s.9.

sürülmüştür²⁹. Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru ise, sigorta primidir. TTK. m. 1401'e göre, prim sigortacının ediminin karşılığıdır. Zorunlu sigortalar haricinde, sigorta priminin belirlenmesinde serbestlik ilkesi kabul edilmiştir³⁰. Sigorta ettirenin prim borcu, poliçenin teslim anı olup poliçe teslim edilmediği sürece prim ödeme borcu muaccel olmamaktadır³¹. TTK. m. 1421'e göre sigortacının sorumluluğu ise, ilk primin ödenmesi ile başlamaktadır. TTK. m. 1421'deki kuralın istisnası, maddede açıkça düzenlendiği üzere kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalardır. Ancak sigortacının himayesi ile sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü karıştırılmamalıdır. Sigorta himayesi, henüz riziko meydana gelmeden, kural olarak ilk primin ödenmesi ile başlarken, sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü rizikonun meydana gelmesi ile söz konusu olur³². Sözleşme unsuru olarak sigorta bedeli, riskin gerçekleşmesi halinde sigorta tarafından ödenecek olan azami tazminat miktarıdır³³. Meydana gelen zarar miktarının, sigorta bedelini aşması halinde sigorta bedeli ödenirken, zararın sigorta bedelinin altında kalması halinde sigortacı zararı ödemekle yükümlüdür.

TTK m. 1404'te sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamayacağı düzenlenmiştir. Hükmün lafzından hareket edilirse, örneğin trafik sigortası veya kasko sigortası geçersiz olacaktır. Söz konusu sigortaların, Sigorta Hukukuna ilişkin uyumsuzlukların büyük bir bölümünü oluşturduğu düşünüldüğünde bu durum büyük bir sorun teşkil edecektir.

²⁹ Rizikonun gerçekleştiği anın tespitinde olay esasının, zarar esasının veya talep esasının benimsenmesine göre çeşitli görüşler için bkz. Ünan, **Riziko**, s. 28-36, Emine Yazıcıoğlu, "Sorumluluk Sigortalarında Riziko", Sigorta Hukuku Sempozyumları, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2018, s.425-429.

³⁰ Hayat sigortaları, bir yıldan uzun süreli ferdi kaza sigortaları, sağlık sigortaları, hastalık sigortaları gibi sigortalarda prim Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun onayına tabi olması sebebiyle başka bir istisnai durumdur.

³¹ Kayıhan, **a.g.e.**, s.149; Kender, **Hususi**, s.240.

³² Merih Kemal Omağ, "Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri", **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s.33.

³³ Can, **a.g.e.**, s. 76, Kender, **Hususi**, s.307, Işıl Ulaş, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s.53; Kerim Atamer, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş", **BATİDER**, C. XXVII, s.66; Çeker, **a.g.e.**, s.49.

Bu noktada ilgili hükmün, sigorta sözleşmesinin konusunun bir bütün olarak emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olması halinde geçersiz olarak yorumlanması daha yerinde olacaktır.

II. Sigorta Sözleşmesinin Standart Sözleşme – Bireysel Sözleşme Ayrımındaki Yeri

Borçlar Hukukumuzun temelini esasen “bireysel sözleşme” tipi oluşturmaktadır. Bireysel sözleşme modelinin yapısal özelliğini de sözleşmenin kuruluşunda tarafların karşılıklı görüşme yoluyla sözleşmenin içeriğini belirleyebilmesi ve sözleşme özgürlüğüne sahip olması oluşturmaktadır³⁴. Sözleşme özgürlüğü ilkesi; kanundan, dürüstlük kurallarından veya tarafların karşılıklı anlaşmalarından kaynaklanan istisnalar haricinde kural olarak herkese sözleşme yapıp yapmama; sözleşmenin karşı tarafını seçme, sözleşmenin şeklini, içeriğini, konusunu ve şartlarını serbestçe belirleme hakkı vermektedir³⁵.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na baktığımızda da m.1’e göre sözleşmeler, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulmaktadır. Sözleşmenin kurulabilmesi için iradelerin birbirine uygun hale gelmiş olması gerekmektedir. Sözleşmenin kurulabilmesi için iradeler, asgari unsur olarak kabul edilen esaslı noktalar üzerinde uyuşmalıdır. Bu da ancak, tarafların karşılıklı olarak gerçekleştirecekleri müzakereler ile mümkündür. Bu müzakerelerde taraflar eşit şartlara sahiptir; dolayısıyla TBK’nın genel itibarıyla sözleşmelerin ekonomik ve sosyal statü olarak aşağı yukarı eşit taraflar arasında kurulmuş olacağını varsaydığını söyleyebiliriz. Kanunun sistematigi sözleşme hükümlerinin belirlenmesi açısından tarafların eşit haklara ve güce sahip oldukları temeli üzerine inşa edilmiştir.

³⁴ Ezgi Kutluay, “Türk Borçlar Kanunu’nda Genel İşlem Koşulları”, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, 2017, s. 1371 vd.

³⁵ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 28. bs., 2019, s. 47 vd.

Günümüzde ise “standart sözleşmeler” ile bireysel sözleşmedeki müzakere aşamaları terkedilmiştir. Özellikle bankacılık, sigortacılık, seyahat gibi alanlarda sözleşmeler, sözleşmenin bireysellik özelliği dikkate alınmadan önceden hazırlanmakta ve hizmetten faydalanmak isteyen tüketiciler, sözleşmedeki hükümler üzerinde teker teker müzakere etmeden sözleşmeleri imzalamaktadırlar. Bu süreçle, bireysel sözleşmede öneri-kabul irade beyanları arası uyumluluk ve müzakere süreçleri yerini standart sözleşmedeki önceden hazırlanmış metinlerin müzakere yapılmadan imzalandığı süreçlere bırakmıştır. Bu durum bir taraf için, diğer düzenleyen tarafın kapitalist ekonomik işleyiş ile beraber güçlü sermaye hakimiyeti karşısında, sözleşmenin her noktasında gerçek anlamda bir irade özerkliğini savunamadığı bir sisteme dönüşmüştür.

Karşılıklı müzakereye dayanan bireysel sözleşme hukukundaki bu değişimin sebebi, küresel anlamda kitlelere yayılan ve sanayi devrimiyle başlamış olan seri üretime dayanmaktadır. Nitekim sanayi devrimi ile birlikte yeni üretim yöntemlerinin ortaya çıkması, hızlı kentleşme ve toplumların sosyal ekonomik yapısındaki köklü değişimler sonucunda mal ve hizmetlerin üretiminde kiteselleşme ihtiyacı doğmuştur³⁶. Seri üretimle beraber oluşan arz-talep dengesinde, bir anlamda büyük tüketici yığınları oluşmuştur. Bu büyük tüketici yığınları karşısında, güçlü sermaye gruplarının sözleşmesel ilişki kurmak için her seferinde ayrı ayrı müzakere ederek sözleşme metinlerini oluşturması büyük zaman kaybı olacaktır. Dolayısıyla çözüm olarak, bu sürecin sonunda standart metinler kullanılarak hem zamandan tasarruf edilmiş olunacak hem de tek tip sözleşme ile çok sayıda çeşitli dava açılma riski azaltılmış olunacaktır.

Güçlü sermaye grupları diyebileceğimiz girişimciler, standart sözleşmelerde sadece düzenleyen konumunda kalmamış, zamanla sözleşmeyi kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanmaya başlamışlar ve sözleşme ilişkisinden doğabilecek

³⁶ Ayşe Havutçu, **Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2003, s. 1.

bütün riskleri karşı tarafa yüklemeye çalışmışlardır³⁷. Ancak hâkimler, standart sözleşmeye yorum yoluyla³⁸ dolaylı olarak, hakkaniyete uygunluk açısından da doğrudan olacak biçimde uyguladıkları müdahaleler ile tepkilerini koymuşlardır³⁹. Ayrıca kanun yapıcı da çeşitli kanun ve mevzuat düzenlemeleri ile müdahalelerden kaçınmamıştır. Tüketici Hukukunda, güçlü sermaye grupları karşısında yer alan tüketiciler için bir dizi faydalı düzenlemelere gidilmiştir⁴⁰. Bu düzenlemelerde

³⁷ Manfred Rehinder, **Allgemeine Geschäftsbedingungen Und Die Kontrolle Ihres Inhalts**, 1972 s. 12 vd. (Naklen: M. Polat Soyer, **Genel İş Koşulları**, 1987, s. 26 vd.).

³⁸ Genel işlem koşullarının yorumu, açık veya örtülü anlaşmayla sözleşmenin içeriğine alınan genel işlem koşullarının hangi anlamıyla sözleşmede bağlayıcılık kazanacağını hâkim tarafından belirlenmesidir (Bkz. Havutçu, **a.g.e.**, s.148). TBK m. 23’de buna ilişkin olarak “*Genel işlem koşullarında yer alan bir hüküm, açık ve anlaşılır değilse veya birden çok anlama geliyorsa, düzenleyenin aleyhine ve karşı tarafın lehine yorumlanır.*” düzenlemesine gidilmiştir. Kanun koyucu, yorum yapılırken yaşanabilecek tereddüt hallerinde düzenleyen aleyhine olan yorumu tercih etmiştir. Kanun koyucu, hükmün gerekçesinde Roma Hukukunda bir prensip olan, “in dubio contra stipulatorem” (Sözleşme, şüphe halinde düzenleyen aleyhine yorumlanır) prensibini dayanak olarak almıştır. İsviçre Federal Mahkemesinden verdiği bir örnekte ise; “*nakliyat sigortası poliçesinde, vasıtaların sadece yükleme sırasında gördükleri zarar nedeniyle sigortacının ödemedede bulunacağı yazılıdır; ancak nakledilen panzerler yüklemeden sonra fakat henüz gemiye bağlanmadan harekete geçerek geminin küpeştesini aşarak denize düşmüşlerdir. Sigorta şirketi zararın “yükleme” sırasında meydana gelmediğini savunurken mahkeme, “yükleme” kavramının Almancada geniş yorumlanabileceğini dolayısıyla bu anlamalardan sigortalı lehine olanın kullanılması gerektiğini savunmuştur.*” (Naklen: Yeşim Müride Atamer, “Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi: TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile Karşılaştırmalı Olarak”, **Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, BATİDER**, 2012, s. 35-36).

³⁹ Haluk Tandoğan, **Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlanması**, 1977, s. 24 vd.

⁴⁰ 23.02.1995 tarihinde yürürlüğe giren 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, tüketici haklarının korunması amacıyla çıkarılan ilk kanun olma özelliğindedir. Ardından 28.11.2013 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 6052 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile önemli değişikliklere gidilmiştir. Bu düzenlemelerin amacı, sözleşmenin kurulması ve sözleşme ilişkisinin sürdürülmesi süreçlerinde taraflar arasında bilgi alışverişinin daha sağlıklı sağlanması ve hukuki önlemlerin de alınarak tarafların korunmasıdır. Kanuni düzenleme, özellikle tüketicinin tüm bu süreçlerde bilgilendirilmesini temel alınarak inşa edilmiştir. Buna göre eksik bilgilendirme bulunan bazı hallerde, bu şekle aykırılığın yaptırımı olarak, kesin hükümsüzlük kabul edilmiştir. Ancak bazı istisnai durumlarda tüketicinin eksik bilgilendirilmiş olmasına rağmen sözleşmenin kurulacağı kabul edilmiş olup tüketicinin, bu hallerde düzenleyen aleyhine bazı hakları kullanabilmesine olanak sağlanmıştır. Kanunda, tüketicinin bilgilendirilmesine ilişkin detaylı düzenlemelerin çıkarılacak yönetmelik kapsamına bırakıldığı da ifade edilmiştir. Kanunda önemli düzenlemelerden biri de; tüketicinin pazarlama teknikleri ve bir takım işlemin cazibesi sonrası imzaladığı bazı çeşitli sözleşmelerden, tüketici lehine getirilen süreli cayma hakkıdır. Ayrıca haksız şartlara, reklamların ve haksız uygulamaların denetlenmesi suretiyle bir takım piyasayı denetlemeye ilişkin önlemler de geliştirilmiştir. Kanunda, “tüketici işlemi” kavramının kapsamı genişletilmiştir. Kanunda yer alan hükme göre tüketici işlemi; “...*eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler dahil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” ifade etmektedir. Dolayısıyla kanunun koruma kapsamı ve alanı genişletilmiştir. Tüketicilerin, uyuşmazlığın özelliğine göre sadece tüketici mahkemelerinde değil, ayrıca tüketici hakem heyetinde de hak arama hürriyeti öngörülmüştür. Buna göre tüketici mahkemeleri ve tüketici hakem heyetine başvuru esasları ve şartlarında düzenlemeye gidilmiştir.

hâkimin müdahalesi esas alınarak, aslında idarenin müdahalesi ile taraflar arasında denge sağlanmaya çalışılmıştır. Tarafların, kapitalist sistemin zararlarından korunabilmesi için sadece Tüketici Hukukunda değil, Ticaret Hukuku ve Borçlar Hukuku⁴¹ alanlarında da mevzuat iyileştirmelerine gidilmiştir. Böylelikle standart sözleşmelerde düzenleyen aleyhine mevzuat düzenlemeleri getirilerek, “tarafların eşitliği” prensibi sağlanmaya çalışılmıştır.

Standart sözleşme⁴², genel işlem koşullarının kullanıldığı sözleşme tipi olarak tanımlanabilir. Standart sözleşmede, bir taraf genel işlem koşulları aracılığıyla, asli noktalar dışında kalan⁴³ ifanın tarzı, unsurları, ifa etmenin sonuçları, yetkili mahkeme vb. gibi çeşitli yan noktaları kendi menfaatlerine uygun olarak önceden belirleyerek sözleşme yapacağı kişilere sunmaktadır⁴⁴. Dolayısıyla düzenleyen genel işlem koşulları aracılığı ile tek taraflı olarak sözleşmeyi hazırlarken, karşı tarafın düşünceleri sözleşmeye yansımamaktadır. Genel işlem koşulları önüne konan taraf, sözleşmeyi imzalar, sadece vade ve fiyat gibi çok sınırlı koşullarda değişiklik yapma imkânına

⁴¹ 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Borçlar Kanunu ile beraber genel işlem koşullarına ilişkin önemli yenilikler getirilmiştir. 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu, döneminde genel işlem koşullarına ilişkin bir düzenleme bulunmamakla beraber, Yargıtay genel işlem koşulları içeren sözleşmelere hâkim müdahalesini meşru görmekteydi. “Kural olarak ekonomik bakımdan zayıf, güçsüz kişilerin karşı tarafça önceden hazırlanan genel işlem şartına katılma yolu ile girdikleri sözleşme ilişkilerinde edimler arasında dengesizlik bulunduğu takdirde; sözleşmenin aynen ifası borçlunun ekonomik varlığını önemli ölçüde etkilemekte ise, hakim özel hukuk düzeninin çerçeve hükümleri yoluyla sözleşmeye müdahale edebilir. Nitekim Anayasa, Borçlar Hukuku yönünden de temel üst normdur ve Anayasa ile öngörülen ekonomik bakımdan güçsüz olanların korunması lüzumu, özel hukuk ilişkilerinde de gözetilmen, hakim MK’nın 1. maddesinin kendisine tanıdığı kanun koyucu gibi hareket etme yetkisine dayanarak; özellikle hakların kullanılmasında ve borçların yerine getirilmesinde objektif iyiniyet kurallarına uyulmasını emreden MK 2/1; ekonomik varlığın yitirilmesinin kişilik hakları ile ilgisi itibarıyla, kişiliğin korunmasını düzenleyen MK’nın 24 ve BK’nın 19/2 gibi genel kurallara dayanarak sözleşmeye müdahale etmelidir...”. Bkz. Yarg. 3. HD., T. 07.04.2008, E. 2008/5324, K. 2008/5974, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=3hd-2008-5324.htm&kw=2008/5324#fm> (çevrimiçi - 30.03.2020).

⁴² Bu sözleşmeler için alternatif olarak tip sözleşme, kitle sözleşme, katımlı sözleşme ya da formüler sözleşme ifadeleri de kullanılabilir.

⁴³ Sözleşmenin ikinci derecedeki noktaları veya yan unsuru da denilen bu noktalar, sözleşmenin asgari içeriğinin dışında kalan noktalardır. Ambalajlama, ifa yeri, ifa zamanı, gönderim şekli, faiz miktarı vb. sözleşmenin yan noktalarıdır. Ancak bu yan noktalar, tarafların anlaşmasıyla sözleşmenin asgari içeriğine de dahil edilebilirler. O zaman bu yan noktalar, sübjektif esaslı noktalar haline gelirler. Örn; bir satım sözleşmesinde ikinci derece bir nokta olan malın gönderim şekli, sübjektif esaslı bir nokta haline getirilebilir. Eğer bu noktalar taraflarca esaslı nokta haline getirilmemişse, bu yan noktalar üzerindeki irade uyumsuzlukları sözleşmenin kurulmasını engellemez.

⁴⁴ Havutçu, a.g.e., s.5; Gökhan Antalya, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1. bs., 2012, s. 290.

sahiptir. Doktrinde standart sözleşme yerine genel işlem koşulları, tip sözleşme, formüler sözleşme, kitle sözleşme, çerçeve sözleşme, katımlı sözleşme gibi ifadeler kullanılmaktadır. Genel işlem koşulları, TBK m.20’de “*Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.*” şeklinde tanımlanmıştır⁴⁵. Ancak genel işlem koşulları ile standart sözleşme her zaman birbirini karşılamamaktadır. Genel işlem koşullarının kullanıldığı sözleşmeler “standart sözleşmeler” şeklinde, bu sözleşmenin içeriğini oluşturan hükümler ise “genel işlem koşulları” olarak nitelendirilebilir⁴⁶. Standart sözleşme ve genel işlem koşulları doktrinde, her ne kadar eş anlamlı olarak kullanılsa da standart sözleşmenin kapsamı genel işlem koşullarından daha geniştir. Standart sözleşmenin içeriğini, tamamen veya kısmen genel işlem koşulları oluşturabilir.

İsviçre ve Alman Hukukunda standart sözleşmeler için benzer tanımlamalar yapılmıştır. Alman doktrinine baktığımızda standart sözleşmeler, sadece bir tarafın

⁴⁵ TBK m.20 gerekçesinde de bu durum şu şekilde açıklanmıştır; “*Borçlar Hukuku’nun temelini bireysel sözleşme modeli oluşturmaktadır. Bireysel sözleşme denilince. Borçlar Kanunu’nun 1 inci ve devamı maddeleri anlamında öneri, karşı öneri ve kabul gibi en sonunda irade açıklamalarının uygunluğu ve uyuşması sağlanıncaya kadar, sözleşmenin her hükmünün tartışma ve pazarlık konusu yapıldığı sözleşmeler anlaşılır. Ancak, çağımızın sosyal ve ekonomik gelişimleri, kitlelere yönelik hizmet gereksinimini yaratmış ve bunlar için üretim zorunluluğu doğurmuştur. Buna bağlı olarak, bireysel sözleşme modeli yanında, yeni bir sözleşme modeli ortaya çıkmıştır. Bankalar, sigorta şirketleri, seyahat ve taşıma işletmeleri, dayanıklı tüketim malları üretimi ve pazarlaması yapan girişimciler, bireysel sözleşmenin kurulmasından önce soyut ve tek yanlı olarak kaleme alınmış sözleşme koşulları hazırlamakta, bunlarla gelecekte kurulacak belirsiz sayıda, ancak aynı şekil ve tipteki hukukî işlemleri düzenlemektedirler. Önceden hazırlanan tipik sözleşme koşulları için genel işlem koşulları terimi kullanılmakta; bu tür sözleşmelere, “tip sözleşme”, “kitle sözleşme”, “katımlı sözleşme” ya da “formüler sözleşme” denilmektedir. Kitlelere yönelik bu sözleşmelerde, sözleşmenin kurulmasına ilişkin görüşmeler ve pazarlıklar yapılması söz konusu değildir. Hatta, çoğu zaman fiyat konusu bile tarifelerle belirlenmekte ve pazarlık dışı bırakılmaktadır. Girişimci karşısında sözleşmenin diğer tarafı, ya kendisine dayatılan koşullarla sözleşmeyi kuracak ya da söz konusu sözleşmenin içerdiği edim veya hizmetten vazgeçmek zorunda kalacaktır. Başka bir ifadeyle, birey önüne konulan metin karşısında, sadece “evet” ya da “hayır” diyebilecek, buna karşılık, “evet, ama” seçeneğinden yoksun olacaktır. Hizmet ya da edimden hiç yararlanmamanın söz konusu olmaması ve “evet, ama” deme olanağı bulunmaması karşısında, bireyin bu tür sözleşmelerin uygulanmasında kanunla korunması zorunluluğu ortadadır. Tasarıda, genel işlem koşullarının tâbi olduğu geçerlilik kuralları, bunlara aykırılığın yaptırımları ve genel işlem koşullarının yorumlanması gibi konuların açıklığa kavuşturulması amacıyla, bütün sözleşmeleri kapsayacak emredici genel hükümler şeklinde düzenlenmesi zorunlu görülmüştür”. Bkz. <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/BK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf> (çevrimiçi – 10.10.2020).*

⁴⁶ Havutçu, a.g.e., s.13; Antalya, a.g.e., s.286.

aynı türden çok sayıda sözleşmeyi yapabilmesi için geliştirilmiş bir yöntemdir⁴⁷. Diğer bir görüşe göre, standart sözleşmelerin tespitinde metnin tek tarafça hazırlanmış olup olmamasına bakılmaktan ziyade o sözleşmenin müzakere edilmiş olup olmadığına bakılması gerekmektedir⁴⁸. Buna göre, müzakere yapılmadan hazırlanan bu metinlerin, ileriye dönük olarak detaylı bir şekilde hazırlanmış olması beklenmemelidir. İsviçre Hukukunda da ileride ortaya çıkabilecek akdi ilişkilerde kullanılmak üzere önceden hazırlanan metinlere standart sözleşme denilmektedir⁴⁹.

Türk Borçlar Kanunu'nda klasik sözleşme olarak bireysel sözleşmeler esas alınsa da günümüzde sigortacılık alanındaki sözleşmelerin karakteri, standart sözleşme tipine yakındır. Sigortanın amacı aynı türdeki riskleri taşıyan birey ya da kurumların aynı çatı altından riski paylaşmalarıdır. Bu bağlamda, aynı tür riskler için farklı kişilerle aynı şart ve türde sözleşmeler imzalanması gerekir⁵⁰. Sigorta sözleşmeleri, çoğu zaman sigortacının önceden istek ve arzuna uygun olarak sözleşme içeriğini oluşturduğu ve sigorta ettirenin sonradan içeriği kabul ettiği standart sözleşmeler haline gelmiştir. Özellikle sigorta ettirenin maddi açıdan ve tecrübe bakımından daha zayıf bir konumda olduğu bu tip sigorta sözleşmeleri ile, çok sayıda hukuki uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Bu tür sözleşmeler sık yapıldığı için, her seferinde tekrar tekrar kaleme alınmamaktadır. Karşı taraf önceden tek taraflı olarak hazırlanan sözleşmeleri görüp içeriğine etki edemeyeceği için sözleşme müzakerelerinde de pazarlık konusu yapamamaktadır. Böylelikle sözleşme özgürlüğünün temel ilkelerinden biri olan “ tarafların eşitliği ilkesi” zarar görmektedir⁵¹. Ancak standart sözleşme, sigortacı tarafından sunulduğunda tarafların iradeleri sözleşme üzerinde karşılıklı olarak uyumsuz veya karşı taraf istemez ise, bu sözleşmeyi imzalama zorunluluğunun bulunmadığı gerekçesiyle TBK m.1 kural yine geçerlidir. Ayrıca

⁴⁷ Werner A. Hecht, “Der Standartisierte Vertrag als Rechtsdogmatisches und Rechtspolitisches Problem”, *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*, S. 79, 1960, s. 47 vd.

⁴⁸ Joachim Schmidt-Salzer, *Das Recht der AGB und Versicherungs Bedingungen*, 1967, s. 23 vd.

⁴⁹ Peter Jaggi, Wilhelm Schönenberger, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch*, V. 1-a Obligationenrecht, Art. 2, N.3, Zürich, 1973.

⁵⁰ Bahtiyar, *a.g.m.*, s.95.

⁵¹ Murat Aydoğdu, *Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukukunda Haksız Şartların Denetimi*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2014, s.188-189; Atamer, *a.g.m.*, s. 14-15.

TBK'nın 20 ile 25. maddeleri arasında genel işlem koşullarında düzenleyen aleyhine olabilecek bazı düzenlemeler getirilmiştir. Yine bu düzenlemelere paralel olarak, TTK m. 1425'te genel ve özel şartları içeren sigorta poliçesinin, teklifnameden değişik ve sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın aleyhine olması durumunda bu hükümlerin geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu düzenlemeler “ tarafların eşitliği” ilkesini bir bakıma dengeye yaklaştırmaktadır.

SK m.11 / f. I' e göre: “*Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir*” düzenlemesine gidilmiştir. Dolayısıyla sigorta genel şartları, sigorta sözleşmesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sigorta genel şartları, Kurum tarafından, benzer zararlara maruz kalan kişileri kapsayacak şekilde eşit koşullarla teminat sağlayan ve belirli bir sigorta dalında yapılacak tüm sigorta sözleşmelerine esas olacak şekilde önceden düzenlenen, genel ve soyut niteliğe haiz basılı ve yazılı kayıtlardır⁵². Sigorta genel şartlarının işlevinin, kanundan doğan hakları tamamlayarak günümüz ihtiyaçlarını karşılamak olduğu söylenebilir⁵³.

SK'da geçen “genel şart” terimi ile TBK'da geçen “genel işlem koşulu” örtüşmektedir. Sigorta Genel Şartları⁵⁴, genel ve soyut olmaları, tek yanlı ve önceden

⁵² Bahtiyar, **a.g.m.**, s. 93; Kender, **Hususi**, s. 32.

⁵³ Bahtiyar, **a.g.m.**, s. 93.

⁵⁴ Sigorta genel şartları, “şaşırtıcı klozlar” veya “açık olmayan klozlar” içerebilir. Açık olmayan klozlarda, metnin yorumlanmasında birden fazla anlam ortaya çıkmakta olup şüphe giderilememektedir. Açık olmayan klozlar, kural olarak düzenleyen aleyhine yorumlanır. Şaşırtıcı klozlar ise, sigorta ettirenin menfaatine açıkça aykırı olan hükümlerdir. Şaşırtıcı kloz, sigorta sözleşmesi ile garanti altına alınan rizikoya, kanunun ön gördüğü veya alışlagelmiş uygulamadan daha az bir himaye sağlar. Alman Federal Mahkemesi, 1985 tarihli bir kararında şaşırtıcı klozlara ilişkin şöyle bir yorumda bulunmuştur: “*Hastalık sigortası yapmış olan davacının çalışamaz durumda olmasından sonraki bir zamanda işverenin iflas etmiş olması halinde sigortacı çalışılmayan günler için sigorta tazminatını ödemeye devam etmek istememektedir. Gerekçe olarak da sigorta sözleşmesindeki sigorta ettirenin bağımlı çalışmalarından elde ettiği düzenli gelirlerin sigortalıyı amaçlayan hükmü göstermektedir. Mahkeme bu şartı, şaşırtıcı ve sürpriz bir şart olarak nitelemiştir. Çünkü söz konusu şart, dört sayfa olarak basılı bulunan genel şartlar içinde seçilip anlaşılamaz ve alışılmamış tarzda bir düzenleme getirmektedir ve sigorta ettiren kimsenin de bunu hesaplaması mümkün değildir. Bu durumda sigorta ettiren sigorta koruması süresinde iş yerini de kaybetmiştir. Hastalık durumu sürdüğü müddetçe sigorta ettiren her halükârda hastalığa bağlı olarak işyeri kaybı hallerinde iş kazancından kaynaklanan yeni bir gelir elde etmeye çalışacak durumda değildir. Uzun süreli çalışamazlık durumlarında sigorta ettiren hastalık sigortası parası yoluyla kendini güvence altına almak istemektedir. Bu koruma ihtiyacı zikredilen genel şarta açık*

ilerde çok sayıda aynı tür sözleşmede kullanmak amacıyla hazırlanmaları yönüyle, genel işlem koşullarının tipik örneğini oluşturmaktırlar. Sigorta genel şartları genellikle, anlam ve kavranılabilme imkânlarından yoksun, soyut ve teknik ifadelerle yazılmış belgelerdir⁵⁵. Sigorta genel şartları, genel işlem koşullarından farklı olarak, sözleşmenin tarafı olmayan kamusal bir makam tarafından düzenlenmektedir. Genel işlem koşullarında ise, sözleşmeyi kimin hazırladığının önemi olmamakla birlikte, bir tarafın diğer tarafa sözleşme koşullarını dayatıp dayatmadığının tespiti önem taşımaktadır. Dolayısıyla genel işlem koşullarının kamusal bir makam tarafından onaylanmış veya hazırlanmış olması da onun bu niteliğini ortadan kaldırmaz (TBK m. 20/f. IV). Genel işlem koşullarının kimin tarafından hazırlandığına bakılmaksızın denetime tabi olması gerekmektedir.

III. Sigorta Sözleşmesi ile Tahkim Sözleşmesi Arasında İlişki

Tahkim, kural olarak tarafların seçimine bağlıdır ancak zorunlu tahkim hali dışında kalan tüm durumlarda taraflar aralarında tahkim sözleşmesi yaparak, uyuşmazlığı tahkim yolu ile çözebilirler⁵⁶. Dolayısıyla, tahkim yargılamasından bahsedebilmemiz için ortada taraflarca⁵⁷ yapılmış “tahkim sözleşmesi” olması gerekir. Tahkim sözleşmesi, yani uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözüleceği konusunda taraflar arasında anlaşmanın olması, tahkim yoluna başvuruabilmenin olmazsa olmazı (conditio sine qua

*bir itiraz teşkil eder. Buna karşın, benzer başka bir olayda mahkeme, sözleşme genel şartlarında sürpriz bir şartın olmadığı kanaatine varmıştır. Davacı, davalı sigorta nezdinde 1973 tarihinden başlayarak kaza sigortası yaptırmaktadır. 1977 yılında bir kazaya maruz kalmış ve bu kaza neticesinde 172 gün çalışmamıştır. Davalı sigorta ise sigorta sözleşmesi hususi şartlarında yer aldığı gibi sadece altmış günlük bir sigorta ödemesinde bulunmuştur. Çekişmezliği inceleyen ilk derece ve istinaf mahkemeleri, sözleşmede bulunan şartın sürpriz yada şaşırtıcı kloz olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir. Zira söz konusu şart sözleşmede açıkça yer almıştır ve anlaşılabilirliktedir.” (Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekin Memiş, “Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi”, **Millire**, Nisan 2005, s. 13 vd.; Nihat Yavuz, **Sözleşmedeki Haksız Şartlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 312).*

⁵⁵ Bahtiyar, **a.g.m.**, s.94.

⁵⁶ Yavuz, **a.g.m.**, s.135; Bilgehan Yeşilova, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi**, İzmir, Güncel Hukuk Yayınları, 2008, s.235.

⁵⁷ Tahkim sözleşmesi, bizzat veya vekil aracılığı ile tanzim edilebilir. Ancak taraf vekillerince akdedilebilmesi için vekâletnamede buna ilişkin özel yetkinin bulunması gerekmektedir (HMK m. 74).

non) koşuludur⁵⁸. Tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı olmadan, tahkime başvurmak mümkün değildir. Tahkim şartı da tahkim sözleşmesi gibi maddi hukuk sözleşmesinden bağımsız, bir usul hukuku sözleşmesi olarak değerlendirilmelidir⁵⁹.

Sigortacılık alanında tahkim usulüne bakıldığında ise, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile yapılan düzenlemeler sonucu daha farklı bir sistem ortaya çıkmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olmak istediğini bildiren sigorta şirketi, kendisiyle ilgili ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda, tahkim usulünü önceden kabul etmiş olmaktadır⁶⁰. Buna göre, taraflar arasında fiziki bir tahkim sözleşmesinin varlığı aranmamaktadır.

Kanun koyucu sisteme başvuran kişiler açısından özel kişi, tüzel kişi, tacir, tüketici gibi ayrımlara gitmemiştir. Genel hükümlerde kural olarak, sözleşmenin yararına

⁵⁸ Akıncı, **a.g.e.**, s.93; Mustafa Erkan, **Milletlerarası Tahkimde Yetki Sorunları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s.40.

⁵⁹ “Tahkim maddesini, bu maddeyi içeren sözleşmeden (“konteynir sözleşme”) ayrı bir sözleşme gibi değerlendiren bu yaklaşıma ayrılabilirlik doktrini denmektedir. Ayrılabilirlik doktrini, uygulandığı bir Yüksek Mahkeme kararından başlayarak anlaşılabilir: *Prima Paint Corp. v. Flood & Conklin Manufacturing Co.* Firmaları arasındaki anlaşmazlığın geçmişi Flood & Conklin’in Prima Paint’e müşteri listesini satması ve bu müşterilere altı yıl boyunca boya satmamayı kabul etmesine dayanmaktadır. Flood & Conklin bu altı yılda aynı zamanda Prima Paint’e danışmanlık yapmayı kabul etmiştir ve bu danışmanlık anlaşmasında bir tahkim maddesi bulunmaktadır. Prima Paint danışmanlık anlaşmasında öngörülen ödemeleri yapmamış ve Flood & Conklin’in borçlarını ödeyecek ve sözleşmeyi ifa edecek durumda olmadığını ve kendisini aldattığını iddia etmiştir. Flood & Conklin, Prima Paint’e “tahkime gitme niyeti”ni bildirmiştir. Prima Paint de federal mahkemede dava açarak danışmanlık anlaşmasının iptalini ve Flood & Conklin’in tahkime gitmesine engel olunmasını talep etmiştir. Flood & Conklin, tahkim devam ettiği için davanın durdurulmasını talep etmiştir. Mahkeme, Flood & Conklin’in talebini kabul etmiştir ve Yüksek Mahkeme bu kararı onaylamıştır.

Bu kararın temel aldığı FTK Madde 4’e göre “tahkim anlaşmasının yapılışı” mevzu bahisse, mahkeme bu konuda davayı sürdürür ama mahkeme bir tahkim anlaşmasının yapılmış olduğunu tespit ederse, o zaman mahkeme ihtilafı tahkime yönlendirir. Yüksek Mahkeme, Prima Paint’in aldatıldığı yönündeki iddiaların bir “tahkim anlaşması” yapıp yapılmadığı sorusunu ortaya atmadığı için, Prima Paint davasında tahkim anlaşmasının yapıp yapılmadığı konusunda bir yargılama yapılmamasına karar vermiştir. Zira FTK Madde 4’deki anlamıyla “tahkim anlaşması”, tahkim maddesinin içinde bulunduğu anlaşmaya değil, tahkim maddesine işaret etmektedir. Tahkim maddesini, bu maddeyi içeren sözleşmeden (“konteynir sözleşme”) ayrı bir sözleşme gibi değerlendiren bu yaklaşıma ayrılabilirlik doktrini denmektedir...”. Bkz. Ayşe Nurşen Yamantürk, “Uygulanabilir Tahkim Anlaşmalarının Kurulması”, s. 1-2, http://www.tahkim.net/makaleler/uygulanabilir-tahkim-anlasmalarinin-kurulmasi/pdf#_ftn3 (çevrimiçi - 23.02.2020).

⁶⁰ Mehmet Özdamar, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 838. (Bundan sonra “**Tahkim Sistemi**” olarak anılacaktır).

yapıldığı kişinin talep yetkisi ikincil nitelikte düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucu TTK m. 1454'te bu kurala bir istisna getirmiştir. Buna göre; “*Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir.*” demek suretiyle sigortalının ifayı talep yetkisi asıl kural haline gelmiştir⁶¹. Böylece sigortadan sadece sigorta ettirenin değil, sigortalının da faydalanabileceğini ifade etmiştir. Hayat sigortasını düzenleyen TTK’nın 1487. maddesinde ise “*Hayat sigortası ile sigortacı... sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye... sigorta bedelini ödemeyi üstlenir.*” ifadesi ile lehtarın da sigortadan faydalanması sağlanmıştır. Kanun koyucu yine TTK m. 1473'teki “*Sigortacı... zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder.*” ifadesi ile sigortadan zarar gören 3. kişilerin de faydalanabileceğini ifade etmiştir. Böylece sadece sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi akdeden sigorta ettiren değil, sözleşmeden faydalanacak diğer kişiler de meydana gelen uyuşmazlıklar için sigorta tahkime başvurabilmektedir. Sigortacılık Kanunu’nun tahkime ilişkin olan 30. maddesinde “sigortadan faydalanacak kişi” demek suretiyle tahkime başvurabilecek olan sigorta ettiren, sigortalı, lehtar veya sigorta sözleşmesinden faydalanacak olan üçüncü kişiyi tek bir şemsiye altında toplamıştır. Bu anlamda “sigortadan faydalanacak kişi” ifadesinin kullanılması ile başvuru gerçekleştirebilecek olan tüm kişiler kastedilmektedir.

Komisyonun yargı yetkisine, tarafları arasındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan her türdeki uyuşmazlık değil; sadece başvuru sahibinin başvurusuna konu uyuşmazlık dâhildir⁶². Aynı sözleşmeden kaynaklansa dahi diğer uyuşmazlıklar için ayrı bir başvuru yapılmadığı sürece Komisyonun yetkisi önceden kabul edilmiş olmaz⁶³. Ayrıca başvuru konusu uyuşmazlık, her durumda sigorta sözleşmesinden kaynaklanmayabilmektedir. Bazı durumlarda, uyuşmazlık Güvence Hesabından kaynaklanabilir ve bu sebeple Güvence Hesabı aleyhine sigorta tahkim sistemine

⁶¹ Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları**, C. II., s. 31.

⁶² Rauf Karasu, “Sigorta Tahkim ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S.26, 2016, s.54.

⁶³ Ecehan Yeşilova Aras, Bilgehan Yeşilova, “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayrırtedici Özellikleri”, **E-journal of Yaşar University**, İzmir, 2014/1, s. 301.

başvurulabilir. SK m.30'a 6327 sayılı Kanun⁶⁴ ile yapılan eklemelerden sonra “*hesaptan faydalanan kişiler ile Hesap arasında*” çıkacak uyuşmazlıklar bakımından da Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesi mümkün hale gelmiştir.

HMK m. 412/3 gereğince tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalıdır. Yazılilik şartının yerine getirilmesi için tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi iletişim aracına, elektronik ortama geçirilmiş olması yahut dava dilekçesindeki tahkim sözleşmesi iddia edilmesine davalının cevap dilekçesinde itiraz etmemiş olması yeterlidir. Oysaki sigorta tahkim sistemi ile sigorta şirketi ve sigortadan faydalanan kişi arasında fiziki bir tahkim sözleşmesi veya sigorta sözleşmesi içinde tahkim şartı olmasa bile, tahkim sözleşmesinin var olduğu varsayılmıştır. Sigorta tahkiminde, taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi bulunmamakla birlikte, uyuşmazlığın çıkmasının ardından taraflar arasında kendiliğinden bir anlaşma yapılmış olmaktadır⁶⁵. Sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olmasının ardından tahkim sözleşmesine ilişkin aleni bir icapta bulunduğu varsayılabilir⁶⁶. Bu genel icap ile âdeta, kendisi ile sözleşme ilişkisine giren herkese sonrasında bu sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklar için tahkime başvurma olanağını sağlamaktadır. Sigortadan faydalanan kişi ise, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurarak bu icaba karşılık kabul iradesinde bulunmaktadır. Doktrinde bu konuya ilişkin bir görüş, sigorta şirketinin sisteme üyeliği ile artık bireysel başvurular bakımından herhangi bir söz hakkının olmadığı ve sigorta sözleşmesinde tahkime ilişkin herhangi bir hüküm olmasa bile sigortadan faydalanan kişilerin tahkim sistemine başvurabileceğini, bu haliyle tahkim sözleşmesinin sigortadan faydalanan kişilerin iradesinden kaynaklanarak âdeta uyuşmazlığın doğmasından sonra yapıldığını ifade etmiştir⁶⁷. Başka bir görüşe göre ise⁶⁸, sigorta kuruluşunun sigorta tahkim sistemine üyeliği

⁶⁴ R.G., T. 29.06.2012, S. 28338.

⁶⁵ Karasu, **a.g.m.**, s.54.

⁶⁶ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.841.

⁶⁷ Selçuk Öztekin, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, **LEGAL Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi**, S. 2, 2009, s. 222-223.

⁶⁸ Nesibe Kurt Konca, “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C. I, Ankara, 2010, s. 1349.

bulunmakta ise sigorta kuruluğu ile ihtilafa düşen sigorta ettirenin veya sigortalının Komisyon’a başvurusu yeterlidir. Buna göre, sigorta tahkim sistemi HMK. 412/3’te düzenlenen yazılı tahkim sözleşmesi şartının bir istisnası niteliğindedir.

Gerçekten de Sigortacılık Kanunu ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu, tahkim müesseseleri anlamında farklılıklar taşımaktadır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, temel sözleşmenin yanında ayrı bir tahkim sözleşmesi veya şartı ararken; 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, fiziki bir tahkim sözleşmesi olmasa bile varmış gibi buna sonuçlar bağlamaktadır. Yine HMK 413’te tahkim itirazına ilişkin sonuçlar düzenlenmiştir⁶⁹. Oysaki, SK’da düzenlenen sigorta tahkimde sigortadan faydalanan kişi, isterse genel mahkemeye isterse sigorta tahkime başvurabilir ancak sigorta şirketi tahkim itirazında bulunamaz. Dolayısıyla sigorta tahkimi için her ne kadar tahkim sözleşmesi var gibi hareket edilse de HMK anlamındaki tahkim sözleşmenin ve tahkim şartının sağladığı tahkim itirazı gibi imkânlar söz konusu değildir. Sigorta şirketi için Sigorta Tahkim Komisyonu’na üye olduktan sonra sigorta tahkimi bir zorunluluk iken, sigortadan faydalanan kişiler için sigorta tahkimi ihtiyari bir nitelik taşımaktadır.

Ayrıca taraflar arasında öncesinde yapılmış olan yazılı bir tahkim sözleşmesinin olması durumunda, sigorta kuruluğu aleyhine Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurulup başvurulamayacağı da tartışmalıdır. Bir görüş⁷⁰, sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluğu ile menfaat sahibi arasında özel bir tahkim sözleşmesi mevcut ise sadece adli yargı yolunun değil, Komisyona başvuru yolunun da kapandığını ileri sürmektedir. Buna karşılık diğer bir görüş ise⁷¹, Komisyona başvuru ile taraflar eski tahkim sözleşmeleri yerine geçecek yeni bir sözleşme yapmış olmaktadır. Buna

⁶⁹ “(1) Tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyuşmazlığın çözümü için mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf tahkim ilk itirazında bulunabilir. Bu durumda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder.

2) Tahkim itirazının ileri sürülmesi, tahkim yargılamasına engel değildir.” (Bkz. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 413).

⁷⁰ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 291, 302.

⁷¹ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.840.

göre, sigorta tahkime başvuru hakkına yönelik önceden yapılan feragatler geçersiz olacaktır.

Sigortacılık Tahkimine İlişkin Yönetmelik⁷² m.15/1-2’de sisteme üye olunmadan önce, sigorta ettirenlerle Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvuru yapılmasına ilişkin bu yönetmelik çerçevesinde tahkim sözleşmesi yapılamayacağını düzenlemiştir. Bu bağlamda, üyelik gerçekleşmeden önce, sigorta tahkimin yetkisine ilişkin yapılan tahkim sözleşmeleri geçersizdir. Sigorta Tahkim Komisyonu’nun yetkisi bu şekilde akdedilen bir tahkim sözleşmesinden kaynaklanmamaktadır.

Tahkim sözleşmesinin temel sözleşmenin geçerliliğinden bağımsız olması, HMK 412/4’te düzenlenmiş olan genel bir prensiptir. Dolayısıyla, temel sözleşme herhangi bir sebeple geçersiz olsa bile tahkim sözleşmesi geçerlidir. Sigorta tahkiminde ise, sigorta sözleşmesinin geçersiz olması durumunda, sigortadan faydalanacak kişiler Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurabilir mi, sorusu gündeme gelmektedir. Kanaatimce, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesindeki iradesini, varsayılan tahkim sözleşmesinde zımni irade beyanı olarak kabul edersek tahkim sözleşmesinin dayanağı sigorta sözleşmesi olmaktadır. Bu noktada, sigorta tahkimi HMK’daki genel prensipten ayrılmaktadır. Sigorta sözleşmesi geçersiz olursa, tahkim sözleşmesi için de geçerli bir iradede bahsedilemeyeceği için sigortadan faydalanacak kişilerin Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurması mümkün gözükmemektedir. Ancak Sigortacılık Kanunu ile tahkim sözleşmesinin bertaraf edildiğini kabul edersek, zaten ortada bir tahkim sözleşmesi olmadığı için, sigorta sözleşmesinin geçersizliği sigorta tahkime başvuruyu engellemez.

⁷² R.G., T. 17.08.2007, S. 26616.

IV. Sigorta Sözleşmesinin Tarafları ve İlgilileri İçin Tahkim

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sigorta ettiren ve sigortacıdır. Sigortacı, belli bir teminat karşılığında sigorta konusunu teminat altına almayı üstlenen taraftır. SK m. 3'e göre sigortacı, Türkiye'de faaliyet gösteren anonim şirket veya kooperatif olmalıdır. Sigortacılar, sigorta sözleşmelerini bizzat yapabildikleri gibi sözleşme yapma yetkisi verdikleri bir acente aracılığıyla da yapabilirler⁷³. SK m. 2/d'e göre sigorta acentesi; ticari temsilci, ticari vekil, müstahdem veya satış memuru gibi tabii bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak belirli bir bölgede devamlı bir şekilde sigorta şirketlerinin adına ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya sözleşmeleri sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin kurulmasından önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesi hususlarında yardımcı olan kişidir. Sigorta ettiren ise, sigorta sözleşmesinin tarafı olan kişi olup; poliçede belirtilen ve riziko tesmiye olunan muhtelif tehlikelere karşı sigortacının bahsettiği sigorta himayesini kendi hesabına yahut başkası hesabına iktisap eden kişidir⁷⁴.

Sigorta sözleşmesi, yukarıda yapılan izahatlarda bahsedildiği gibi günümüz sigortacılık alanında standart sözleşme özelliği göstermektedir. Her iki tarafın istek ve arzusuna göre sözleşme içeriğinin oluşturulduğu ve müzakerelerin yapıldığı bireysel sözleşmeye, sigortacılık alanında sıklıkla rastlanmamaktadır. Her sözleşmesel ilişki kurulduğunda ayrı ayrı sigorta sözleşmesi kaleme almak yerine, önceden sigorta şirketi tarafından hazırlanan sözleşme içerikleri, sigorta ettirenin önüne sunulmaktadır. Güçlü ve büyük sigorta şirketlerinin sunduğu bu sözleşmeler, önceden soyut ve formüler şekilde hazırladıkları metnin genel sigorta şartları ile donatılması suretiyle oluşturulmaktadır. Sigorta şirketine göre hem maddi hem de tecrübe açısından zayıf konumda kalan sigorta ettiren ise, dayatılan bu sözleşmeyi imzalamak durumunda

⁷³ Ulaş, **a.g.e.**, s. 16.

⁷⁴ Mehmet Somer, "Başkası Hesabına Sigortanın Gerçekleşme Şekilleri", **Prof. Dr. Fahiman Tekil Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s. 44-61.

kalmaktadır. Sözleşmenin tarafları arasındaki bu dengesizlik, aslında Borçlar Hukukunda hakim olan “tarafların eşitliği”⁷⁵ ilkesini zedelemektedir. Sigorta şirketlerinin diledikleri koşulları müşterilerine kabul ettirmeleri bir anlamda, Borçlar Hukukuna hakim bir diğer ilke olan “sözleşmenin içeriğini belirleme serbestisini” de ortadan kaldırmaktadır. Kapitalist ekonomik işleyiş karşısında, gerek “tarafların eşitliği ilkesi” gerekse “sözleşme özgürlüğü ilkesi”⁷⁶, bulunduğu koşullarda sağlıklı bir irade oluşturamayan zayıf konumdaki tarafı koruyamamıştır.

Kanun koyucu, sözleşmedeki zayıf konumda olan tarafı korumaya yönelik HMK m. 17’de yetki sözleşmelerine ilişkin düzenlemeye gitmiştir. Bu düzenlemeye göre, yetki sözleşmeleri sadece tacirler ve kamu tüzel kişileri arasında yapıldığında geçerli olmaktadır. Tacir veya kamu tüzel kişisi olmayanlar arasındaki yetki sözleşmeleri geçerli değildir. Bunun gerekçesi de Türk mevzuat gerekçelerinde belirtildiği gibi tacirlerin basiretli tacir olma yükümlülükleri bulunması sebebiyle her iki tarafın tacir olması durumunda sözleşme şartlarını bilmediklerini iddia etme hakkı tanınmamasıdır. Ancak HMK, diğer sözleşmeler bakımından böyle bir düzenlemeye gitmemiştir.

SK m. 30’da Sigorta Tahkim Komisyonu’na sigortadan faydalananak kişilerin başvurabilecekleri düzenlenmiştir. Sigortadan faydalananak kişi ibaresi ile sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigorta ettiren ve sigortacı haricinde, sözleşmenin ilgilileri; sigortalı, lehtar ve sigorta sözleşmesinden faydalananak olan üçüncü kişiler de dahil edilmiştir.

⁷⁵ Borçlar Kanun’da yer alan hükümler, genel olarak sözleşmenin taraflarının sosyal ve ekonomik bakımdan eşit konumda olduğu esası üzerine inşa edilmiştir. Bu husus, Borçlar Kanunu’nun temel olarak bireysel sözleşmeyi kabul etmesinin bir sonucudur. Kanunun sistematigi bakıldığında da, önerinin ileri sürülmesi ve buna karşılık olarak kabul beyanın ortaya konulması ile sözleşme kurulmakta olup sözleşmesel ilişkinin devamı ve sona ermesi aşamalarında dahi, tarafların eşit söz hakkına sahip oldukları varsayılmaktadır.

⁷⁶ Sözleşme özgürlüğü ilkesi, genel ve kapsamlı bir hukuk kuralıdır. Dar anlamda, tarafların sözleşmenin içeriğini belirleyebilmesi, geniş anlamda ise, tarafların aralarında hukuk ilişkisi hukuk sisteminin sınırları içerisinde yapacakları sözleşmelerle düzenleyebilme yetkilerini ifade eder. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Veysel Başpınar, **Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı**, Ankara, 1998, s. 16).

Sigorta ettiren ve sigortalı aynı kişi olabilmektedir. Ancak bazen sigorta sözleşmesini yapan ile menfaat sahibi kişiler farklı olabilmektedir. Sigortalı, sigorta sözleşmesinin lehine düzenlenmesi halinde bundan fayda sağlayacak olan kişidir⁷⁷. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini başkasının lehine olacak şekilde akdetmiş ise sigortalıdan bahsedebiliriz. Bu durumda, sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya ait olur. Zarar sigortalarında malvarlığının aktifindeki azalmaya veya pasifindeki artışa karşı güvence verilen kişiye yahut can sigortalarında ise hayatı ve sağlığı sigorta sözleşmesine konu edilen kişiye sigortalı denir⁷⁸. Zarar sigortalarında menfaati korunan kişi sigortalıyken; can sigortaları bakımından sigortalı, riziko üzerinde gerçekleşen kişidir. Bu sebeple, kanunda can sigortaları bakımından “riziko şahsı” ifadesi yerine “sigortalı” ifadesinin kullanılması eleştirilmektedir⁷⁹. Zarar sigortaları bakımından TTK m. 1454’te düzenlenen başkası lehine sigorta, üçüncü bir kişinin menfaatine onun adı belirtilerek veya belirtilmeden gerçekleştirilebilir. Hükmün gerekçesine göre başkası lehine sigorta, sigorta türleri arasında ayırım yapılmaksızın düzenlenmiştir. Doktrinde “başkası lehine sigorta” ifadesinde geçen lehtarın ancak hayat sigortaları bakımından kullanılabilmesi nedeniyle eleştirilmiştir⁸⁰.

Lehtar kavramı, can sigortalarına özgüdür. TTK m. 1493’e göre lehine sigorta sözleşmesi akdedilen üçüncü kişi lehtardır. Lehtarın, gerçek kişi veya tüzel kişi olabilir (TTK m. 1493/1). Ancak mülga 6762 TTK döneminde bu husus tartışmalıydı. Özellikle mülga TTK m. 1328/3’te düzenlenen sigortalıyı öldürme veya öldürülmesine herhangi bir şekilde suç ortaklığı etme fiilinin tüzel kişi tarafından gerçekleştirilemeyeceği gerekçe gösterilerek lehtarın tüzel kişi olamayacağı

⁷⁷ Merih Kemal Omağ, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti “Halefiyet”**, 2. bs., Ankara, 2011, s. 39.

⁷⁸ Atamer, **a.g.e.**, s.38; Omağ, **Halefiyet**, s. 39.

⁷⁹ Kender, **Hususi**, s. 114; Ünan, **Hayat**, s. 25; Çeker, **a.g.e.**, s.221.

⁸⁰ Kender, **Hususi**, s. 221.

savunulmaktaydı⁸¹. Sigorta ettiren tarafından lehtarın belirlenmesi tek taraflı bir işlem olup sigortacının onay veya iznine tabi değildir (TTK m. 1493/2-5).

Sözleşmenin kuruluşu aşamasında, sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasındaki gerek ekonomik fark gerekse deneyim, tecrübe farkı sebebiyle çok sayıda hukuki uyuşmazlık ortaya çıkmaktadır. Sigorta ettiren, sözleşmeyi imzalarken fark etmediği ve sonrasında aleyhine olabilecek birçok hüküm için hakkını aramak durumunda kalmaktadır. Ancak Türkiye’de yargılama süreci göz önüne alındığında, miktar bakımından küçük olan uyuşmazlıkların gerek maliyeti gerek yargılamanın uzun sürmesi sebebiyle yargıya taşınmadığı gözlemlenmektedir⁸². Dolayısıyla bu süreçte sigortadan faydalanan kişiler, sigorta sözleşmesindeki tarafların arasındaki dengesizliğin dezavantajları ile beraber, hakkını araması noktasında da zorluklarla karşılaşmaktadır. Yargılamanın uzun sürmesi ve masraflı olması sebebiyle, taraflar sürecin sonunda beklenen faydayı sağlayamamaktadırlar.

Bu noktada, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile sigorta tahkim sistemi Türk Hukukuna girmiştir. Getirilen sigorta tahkim sistemi, kökenini Alman ve İsviçre uygulaması “ombudsmanlık” olan, alternatif uyuşmazlık yöntemidir. Sigorta tahkimi, uyuşmazlıkların daha hızlı çözümlenerek mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacıyla getirilmiş bir kurumdur. Sigorta tahkimi, sigorta sözleşmesinde zaten dezavantajlı bir konumda olan sigorta ettiren ve sigortadan faydalanan diğer kişiler için hem daha ekonomik olması hem de mahkemelere göre daha hızlı karar çıkartma imkânı sağlaması yönünden avantajlıdır. Ayrıca hakem seçiminin taraflardan bağımsız olması da bir tarafın diğer taraf üzerinde sosyal ve ekonomik üstünlüğü durumunun sonuca etki etmesini engellemiştir. Sonraki bölümde sigorta tahkim sistemi ile ilgili genel izahatlar yapılacaktır.

⁸¹ Kender, **Hususi**, s. 126; Ünan, **Hayat**, s. 29; Atamer, **a.g.e.**, s. 38 vd.

⁸² Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s. 832.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM

I. SİGORTA TAHKİM SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile beraber sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan diğer kişiler ile risk üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulmuştur. SK yürürlüğe girmeden önce, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünü için Hazine Müsteşarlığı ve bu Müsteşarlık bünyesindeki Sigorta Denetleme Kurulu ile adli mercilere başvurulabilmekteydi¹. 5684 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle sigortacı ile yapılan sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde çözümlenebilecektir. 17.08.2007 tarih ve 26616 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Sigorta Tahkime İlişkin Yönetmelik ile beraber yeni kurulmuş olan Sigorta Tahkim Komisyonu’na ilişkin esaslar ve usuller belirlenmiştir. Hazine Müsteşarlığı ayrıca, sigorta tahkime ve hakemlere ilişkin usul ve esasları düzenleyebilmek için “Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ”² çıkarmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu ise, çalışmalarına 14 Şubat 2008 tarihinde başlamıştır. Hakem listelerinin oluşturulması ve sisteme üyeliklerin tamamlanmasının ardından 12.08.2009 tarihinde uyuşmazlık başvurularını kabul etmeye başlamıştır. 2020 yılında tahkim sistemine üye sayısı 51’dir. Sisteme üye kuruluşların 48’i sigorta şirketi olup diğerleri; Doğal Afet Sigortaları Kurumu, Tarım Sigortaları Havuzu ve Güvence Hesabıdır³.

¹ Zihni Metezade, “Sigorta İhtilafların Çözümü”, **Birlik’ten Dergisi**, 2005, s.43.

² R.G., T. 21.01.2009, S. 27117.

³ Trafik kazalarında zarar görenler, çeşitli sebeplerle sigorta teminatından yararlanamazlar ve haksız fiil sebebiyle oluşan mağduriyetleri daha da artar. Örneğin, kazaya sebep olan aracın tespit edilememesi, plakasız olması veya zorunlu sigortası yapılmadan trafiğe çıkmış olması veyahut da aracın zorunlu sigortasını yapan sigortacının iflas etmesi gibi hallerde zarar gören sigorta teminatını temin edemez. İşte bu gibi hallerde, zarar görenleri korumak ve mağduriyetlerini karşılamak

Sigorta Tahkim Komisyonu, her ne kadar yeni bir yapı olsa da zamanla başvuruların sayısında ve çeşitliliğindeki artış ile birlikte Komisyonun uyuşmazlıkların çözümü konusundaki olumlu işlevine duyulan güven pekişirken, her yeni başvuruyla kazanılan birikimler ile Komisyonun bir ihtisas kurumu olarak daha da gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Komisyonun yayımlanan 2019 verilerine göre, başvuru sayısı 120.804'e yükselmiş olup önceki yıla göre %13,10'luk bir artışla 105.998 başvuru karara bağlanmıştır⁴. Komisyona yapılan başvuru sayısı her geçen yıl artmakla birlikte yapılan başvuruların büyük bir kısmının trafik sigortası ve kasko sigortasından doğan uyuşmazlıklara ilişkin olduğu gözlemlenmektedir.

Sigortacılık Kanunu'nun Sekizinci Bölümü'ndeki "Tahkim" başlığı altındaki

amacıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde "Güvence Hesabı" kurulmuştur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Ateş, "Güvence Hesabı", **TBB Dergisi**, S. 108, 2013, s.349 vd.); Güvence Hesabı(1) "MADDE 14 - (1) Bu Kanunun 13 üncü maddesi, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanunla mülga 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalılarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı oluşturulur.(1) (2) Hesaba; a) Sigortalının tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için, b) Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için, c) Sigorta şirketinin malî bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddî ve bedensel zararlar için, ç) Çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için, d) Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için, başvurulabilir." (Bkz. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu).

⁴ "Komisyona 2019 yılında, bir önceki yıla göre % 13,10 oranında bir artışla 120.804 başvuru yapılmıştır. 2018 yılında da başvuruların 2017 yılına göre % 26,47 oranında artış gösterdiği dikkate alındığında, kamuoyu nezdindeki bilinirliğimizin yıldan yıla giderek arttığı ve tahkim sisteminin sigorta uyuşmazlıklarının çözümü bakımından önemli bir çözüm yöntemi olarak kabul gördüğü söylenebilir. Sistemin daha geniş kitlelere tanıtılmasına yönelik çalışmalar devam etmekte olup, bu çalışmaların sonucunda gelecek yıllarda sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde tahkim sisteminin etkinliğinin artarak devam edeceği öngörülmektedir. Rapor dönemi içerisinde sigorta hakemlerince karara bağlanan uyuşmazlık sayısı 2018 yılına göre % 22,95'lik bir artışla 105.998'e ulaşmış olup, başvuruların ortalama karara bağlanma süresi 79 gün olarak gerçekleşmiştir...". Bkz. Tahkim Komisyonu Faaliyet Raporu 2019, s. 4, <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/2019yilifaaliyetraporu.pdf> (çevrimiçi – 01.11.2020).

düzenleme ile sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların özel bir tahkim usulü ile çözümü amaçlanmıştır. Konuyu düzenleyen SK m. 30'un gerekçesinde de, düzenlemenin ombudsmanlık müessesesi temel alınmak suretiyle, HMK'daki tahkim sistemi çerçevesinde oluşturulmak istendiği ifade edilmiştir. Her ne kadar SK m. 30'da HMK'ya yapılan atıflarla genel tahkim sistemine uyumlu bir özel tahkim yolu oluşturulmak istenmişse de sigorta tahkim sisteminin, esasen Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuş olması ile kurumsal tahkim esaslarının da benimsenmiş olduğu açıktır. SK kapsamında düzenlenen tahkim, zorunlu bir tahkim niteliğinde olmayıp ihtiyari tahkim yoludur. Zira başvuran kişi uyuşmazlığın çözümü için ister mahkemeye isterse Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabileceği gibi sigorta kuruluşlarının da bu sisteme katılmaları isteklerine bağlı tutulmuştur⁵. Genel tahkimden farklı olarak sigorta kuruluşlarının sisteme üye olmaları durumunda, taraflar arasında yapılan sigorta sözleşmesinde tahkime ilişkin bir düzenleme olmasa bile uyuşmazlığa düşen sigortadan faydalanacak kişiler Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilmektedir.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun uygulamada çok geniş bir alan bulmasına karşın 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda tek bir maddede düzenlenmiş olması doktrinde eleştirilmektedir. Doktrinde, önemli bir görevi yerine getiren sistemin tek bir madde halinde değil; Kanunun Sekizinci Bölümünü oluşturan Tahkim başlığı altında, sistemin amacı, örgütlenme biçimi, Tahkim Komisyonu'nun yönetsel ve yargısal çalışmalarının esasları ve nihayet yargısal çalışma sonucu ortaya çıkacak kararlara karşı kanun yollarının ayrı başlıklar ve ayrı maddeler olarak düzenlenmiş olması gerektiğine ilişkin eleştiriler getirilmektedir⁶. Esasen tahkim odaklı söz konusu hukuki

⁵ Sigorta kuruluşlarına sigorta tahkim sistemine üye olup olamama noktasında tanınan seçimlik hak ile, bu sisteme başvurarak uyuşmazlığı çözmek isteyen sigortadan faydalanılacak kişilerin hak arama özgürlükleri kısıtlanmış olup, âdeti sigorta kuruluşlarının keyfi davranışlarına bırakılmaktadır. (Ayrıntı için bkz. Ulaş, **a.g.m.**, s.265). Ancak sonradan getirilen düzenlemeler ile sigorta ettiren veya lehtar tarafından sigorta tahkim yoluna başvurulmasının, sigorta kuruluşlarının mutlak seçim hakkına bırakılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Örneğin; zorunlu sigortalar bakımından, 18.04.2013 tarihinden sonra ortaya çıkan uyuşmazlıklar için sigorta kuruluşunun Komisyon'a üye olup olmadığına bakılmaksızın sigorta ettiren veya lehtarın Komisyon'a başvuru hakkı vardır.

⁶ Ulaş, **a.g.m.**, s.264.

çarenin, örnek olduğu veya olması gereken yönleri bulunmakla birlikte; bu olumlu yönleri gölgede bırakacak ölçüde kimi hukuki zafiyetlere de haizdir⁷.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu yürürlüğe girmeden önce, ne 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ne de 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nda Sigorta Hukukuna özgü özel bir tahkim yolu düzenlenmişti. Dolayısıyla sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların ancak mahkeme veya genel tahkim yolu ile çözümü mümkündü. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu yürürlükten kaldırılmamıştır. Buna göre, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile beraber bu iki yola alternatif olarak sigorta tahkim yolu eklenmiştir. Ancak son düzenlemelerden sonra tarafların genel tahkim yoluna başvurmaları durumunda da SK m.30/son fıkrası hükmü gereğince tahkim için seçilecek hakemlerin, sigorta hakemleri için bu maddede belirlenen nitelikleri taşıyan kişiler arasından seçilmesi zorunlu tutulmuştur⁸.

Genel mahkemelerin iş yükünü önemli oranda oluşturan sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan sigorta tahkim sistemi ile çözümlenerek sonuçlanması öncelikle genel mahkemelerin iş yükünü azaltacaktır. Doktrinde ve yargı kararlarında ortaya konulan sistemin kendi bünyesindeki aksaklıklarının, kanun çalışmaları ile düzeltilmesi sonucu sigorta tahkim sistemi daha efektif hale gelecektir.

II. SİGORTA TAHKİM SİSTEMİNİN FAYDALARI

Adli yargıda, özellikle sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan çok sayıda uyuşmazlık bulunması sebebiyle, başta sigorta şirketlerine karşı açılan tazminat talepli

⁷ “Benzer olarak, yönetmeliğin bazı hükümlerinin (örneğin bkz.: Yön. m. 17/I), Sigortacılık Kanunu'yla çatışması (m. 30/XV) ve açıklama yahut aydınlatma adına (m. 30/VII, XV) kanun koyucunun düzenlemediği durumların ve yetkilerin yönetmelikte düzenlenmesi veya tanınması (örneğin bkz.: Yönetmelik m. 8/III, 16/IV), eleştirilmesi gereken bir durumdur.” (Bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.275-277).

⁸ Ulaş, **a.g.m.**, s.240.

çok sayıda dava bulunmaktadır. Mahkemelerin Sigorta Hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar haricinde diğer alanlara ilişkin dava sayısının da çok olduğu düşünüldüğünde, bu durum yargılama süresini oldukça uzatmaktadır.

Sigortadan faydalanan kişiler, adli yargıda yargılama sürecinin uzun olması sebebiyle çoğu zaman uyuşmazlık miktarı küçük olan uyuşmazlıklarda yargıya başvurmadan kaçınmaktadır. Son dönemde sigortadan faydalanan kişiler tarafından uyuşmazlığı yargıya taşımak yerine sigorta şirketine başvurmak suretiyle şirket tarafından teklif edilen tazminat tutarı üzerinden ibraname imzalanması şeklinde bir uygulama mevcuttur. Ancak fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmadan imzalanan ibranameler, sonradan yargıya başvuran sigortadan faydalanan kişiler açısından hak kayıplarına sebebiyet vermektedir. Hak kayıplarının yaşanması hem sigorta şirketlerine olan güveni hem de mahkemelere olan güveni azaltmaktadır. Bu durum da zaten sigorta şirketi karşısında zayıf ve tecrübesiz olan sigortadan faydalanan kişilerin hakkını aramasının zorlaşmasına neden olmaktadır⁹. SK m. 30'un gerekçesinde¹⁰ bu durum şu şekilde ifade edilmiştir;

“Sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağ- layan kişiler ile riski üstlenen taraf arasındaki uyuşmazlıklar adli yargı mekanizmalarıyla çözümlenmektedir. Ancak sigortacılık alanında ihtisas mahkemelerinin olmaması, yargı sürecinin uzun zaman alması ve masraflı olması, sigortalıların mağduriyetine neden olmakta ve zararın telafisi uzun zaman aldığından sigortanın var olma amacına aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle, sigortalılar, bazı uyuşmazlıklarda, riski üstlen- nen tarafların haksız da olsa önerdikleri tazminatı kabul etmek durumunda kalmakta- dır. Bu durum, sigortacılık sektörüne duyulan güveni sarsan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.”

Ancak kanun tasarı aşamasında sigorta şirketlerine karşı güvensizliğin gerekçede net bir şekilde ifade edilmiş olması, uyuşmazlıklara yargılama aşamasındaki yaklaşımın adil ve tarafsız olup olmayacağına ilişkin şüpheler yaratmaktadır.

⁹ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.832.

¹⁰ Bkz. Sigortacılık Kanunu Tasarısı ile Adana Milletvekili Atilla Başoğlu'nun Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/1218, 2/87), S.1364, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (çevrimiçi - 12.03.2020).

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kuruluşu ile sigortadan faydalanan kişiler için gerek yargılama süresi gerekse yargılama giderleri bakımından uyumsuzluğu yargıya taşımak daha cazip hale getirilmiştir. Böylelikle sigorta şirketi karşısında zayıf ve tecrübesiz olması sebebiyle hak kayıpları yaşayan sigortadan faydalanan kişilerin mağduriyetinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Tahkimin taraflara sağladığı öncelikli yararlardan biri, yargılamanın genel mahkemelere nazaran kısa sürede sonuçlanmasıdır. HMK 427. maddesine göre, hakem yargılaması en geç bir yıl içinde karara bağlanmalıdır. Sigorta Tahkiminde ise, dosya uyumsuzluk hakem heyetindeyken dört ay içinde, itiraz hakem heyetindeyken iki ay içinde karara bağlanmak zorundadır (SK m.30/16). Söz konusu süreler içinde kararın verilmesi gerekmekte olup kararın taraflara tebliği veya dosyanın mahkemeye tevdiinin sürenin dışında yapılması sorun teşkil etmeyecektir. Hakemlere tanınan bu sürede yargılamanın sonuçlandırılmayacağı anlaşılırsa tarafların yargılama süresini uzatmak için açık ve yazılı muvafakatleri aranır. Dolayısıyla tarafların muvafakati halinde tahkim süresi uzamakta ve böylelikle iki aylık süreye rağmen kararın sonradan verilebilmesi mümkün olmaktadır. Kanundaki sürelerde yargılama nihayete erdirilemiyorsa ve tarafların da karşılıklı muvafakati yoksa hakem karardan el çekmelidir. Aksi halde hakemlerin yargılama sürelerini aşarak karar vermesi her halükârda temyiz sebebi sayılmaktadır. Ancak dosyadaki belgeler ve verilerle somut olay hakkında değerlendirme yapmaya ve karar vermeye yeterli iken dosyadan el çekilmesi de tahkim yargılamasının amacına uygun düşmeyecektir¹¹. Yine yargı

¹¹ İstanbul BAM., 17. HD., T. 24.01.2019, E. 2018/3178, K. 2019/173, “Tahkim yargılamasının temel amacının, şekli işlemlerin azlığı, uyumsuzlukların uzman-bağımsız kişilerce objektif kriterler çerçevesinde, uyumsuzluğun kısa sürede çözümüdür. Uyumsuzluğa konu olay ile başvuru tarihi dikkate alındığında, İtiraz Hakem Heyetince verilen dosyadan el çekme kararı, tahkim yargılamasının bu amacına uygun düşmediği gibi karar gerekçesi dosya kapsamıyla de çelişmektedir...Sonuç olarak, itiraz hakem heyetinin dosyadan el çekme kararı dosya kapsamına uymadığı, dosyadaki verilerin somut uyumsuzluğun çözümü için yeterli olduğu, dosyadan el çekme kararının, uyumsuzluğun kısa sürede çözümünü amaçlayan tahkim yargılaması amacına da aykırı olduğu anlaşılmakla, davacı tarafın istinaf başvurusunun kabulüyle itiraz hakem heyeti kararının HMK 353.1.a.6 maddesi gereğince kaldırılmasına, dosyadaki deliller çerçevesinde, istinafi kabil, denetlenebilir mahiyette uyumsuzluğu esasına ilişkin karar verilmesi için dosyanın Sigortacılık Tahkim Komisyonuna iadesine karar vermek gerekmele aşağıdaki karar verilmiştir...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-istanbulbam-17hd-2018->

faaliyetini önemli ölçüde aksatan mahiyette olan adli tatil, tahkim yargılamasında uygulanmayacağından dolayı hakemler daha kısa sürede karar verebilecekler¹².

Tahkimdeki yargılamanın uzamamasının bir sebebi de kesinlik sınırının yüksek tutulmuş olmasıdır. Kural olarak, hakem kararları temyiz edilebilmekle beraber uyuşmazlık miktarının kırk bin Türk lirası altında kaldığı kararlar temyize kabil değildir. Sigorta tahkimde, temyiz sınırının yüksek tutulması yargılama süresini kısaltması sebebiyle sigortadan faydalanan kişiler alacağına bir an önce kavuşmasını sağlamaktadır.

Uyuşmazlık tarafları, adli yargıda mahkeme tarafından delil listesinde talep edilenlerin celbedileceğine güvenerek çoğu zaman uyuşmazlık çözümü için gerekli olan belgeleri asgari miktarda tutarak dava açmaktadırlar. Mahkemelerin gerekli belgelerin toplanabilmesi için müzekkereler yazması ve bunların dönüşünün beklenmesi yargılama süreci daha da uzatılmaktadır. Ancak sigorta tahkimde, hakemlerin müzekkere yazma yetkisi bulunmaması sebebiyle taraflar, uyuşmazlığı çözebilecek delillerini azami miktarda tutarak başvurularını gerçekleştirmektedirler. Sigorta tahkimde, yargılama süresi düşünüldüğünde hakemlerin müzekkere yazma yetkisinin bulunmaması yerindedir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 18. madde A/18. bendinde “*Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. 2019 yılı itibarıyla ticari davalar bakımından getirilen zorunlu arabuluculuk, Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurmak için dava şartı olarak bulunmamaktadır. Bunun sebebi sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olması ile tahkim sözleşmesine ilişkin icapta bulunması ve sigortadan faydalanan kişinin Sigorta Tahkim Komisyon’a müracaat etmesinin icaba yönelik kabul niteliğinde

3178.htm&kw='2018/3178`#fm (çevrimiçi - 05.03.2020).

¹² Taşkın, **a.g.e.**, s.10.

olmasıdır. Bu şekilde kurulan zımnî tahkim sözleşmesi ile Arabuluculuk Kanunu 18/A (18)'deki tahkim istisnası gerçekleşmektedir. Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kuruluş amacının, mahkemelerin iş yükünü azaltarak yargılamaların daha hızlı bir şekilde sonuçlanmasını sağlamak olduğu düşünüldüğünde, arabuluculuğun Komisyon bakımından da dava şartı olduğunu kabul etmek yerinde olmayacaktır. Kaldı ki zaten SK m. 30'da Komisyon'a başvurmadan önce özel dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru şartı düzenlenmiştir. Bu sebeple ilgili özel dava şartından sonra arabuluculuğa başvurmak hem süreci uzatacak olup hem de taraflar açısından herhangi bir faydası bulunmayacaktır. Sigorta Hukukundan kaynaklanan davalar, TTK'da düzenlenen mutlak ticari dava olarak kabul edildiği için bu kapsamda açılacak davalar için dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulması zorunludur. Bu durumun, davacı için adli yargıya başvurmadan anlaşma ihtimalini yaratması gibi anlaşmama durumunda süreci uzatan bir etkisi de vardır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuran başvuru sahibinin, öncesinde zorunlu arabuluculuğa başvurması gerekmez iken adli yargıda dava açması durumunda zorunlu arabuluculuğa başvurmamış olması dava şartı eksikliği sebebiyle davanın usulden reddedilmesine yol açacaktır.

Sigorta tahkimin taraflara sağlayacağı bir başka yarar ise harç miktarlarının, adli yargıdaki mahkemelerin harçlarına göre daha cüzi miktarda olmasıdır. Cüzi de olsa harcın belirlenmesi, sistemin gereksiz kullanılmasını önlemek amacıyla. Ayrıca adli yargıda uyuşmazlığın çözümünde katkısı olmayacak şekilde tanık dinletilmesi, avans uygulamasının getirilmesi, uzun süren yargılamaların takip edilebilmesi için avukat tutulmasının gerekmesi gibi durumlar da maliyeti daha da arttırmaktadır. Ancak tahkim yönteminde maliyetin her zaman cüzi miktarlarda kalmadığı da savunulmaktadır. Genel mahkemelerden farklı olarak hakemlerin her dosya için ayrı ücret alması ve sürecin tamamen taraflarca finanse edilmesi, masrafların artmasına sebep olmaktadır¹³. Sigorta tahkime nazaran genel tahkimde taraflar kendilerini temsil eden avukatların ücreti yanında hakemlerin de ücretini ödemektedirler. Ayrıca duruşmanın gerçekleşeceği salon kirası dahi taraflarca karşılanmaktadır. Özellikle taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın uluslararası tahkimde görülmesi de

¹³ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.836.

uyuşmazlığın genel mahkemelerde görülmesine nazaran daha masraflıdır. Zira uluslararası tahkim kurumlarına ödenecek harç ve masraflar genel mahkemelerin harç ve masraflarına göre oldukça yüksektir.

Ticaret mahkemelerinde görevli hâkimler, sayı olarak çok fazla ve konu olarak da çok çeşitli davalara baktığı için Sigorta Hukuku gibi uzmanlık gerektiren bir alanda uzmanlaşamamaktadırlar. Sigorta Hukukunun  zel bir uzmanlık gerektirmesi, yargılama sürecinde bilirkişilerin görevlendirilmelerinin zorunluluğuna hasıl olmaktadır. Özellikle bedensel zarar nedeniyle açılan tazminat davalarında oluşan maluliyetin tespiti, kusurun tespiti ve son aşama olarak tazminat hesabı için aktüer bilirkişileri sürece dahil edilmektedir. Uyuşmazlığın mahiyet itibariyle özel uzmanlık gerektirmesi yargılama süresini bu kadar uzatırken  oğ  zaman uyuşmazlık çözümünde hiçbir katkısı olmayan belgelerin müzekkere yazılarak kurumlardan talep edilmesi ve bu belgelerin dönüşünün beklenmesi yargılama süresini daha da uzatmaktadır.

Adli yargıda görevli hâkimlerin çeşitli konularda dava yoğunluğ  sebebiyle Sigorta Hukuku alanında uzmanlaşamamasına rağmen Sigorta Tahkim Komisyonu'nda görevli hakemler zaten Sigorta Hukuku alanında tecrübeli ve uzman kişilerden seçilmektedir. Bu şekilde, mahkemelerde ilgili uyuşmazlık hakkında derin bir bilgiye sahip olmayan yargıçlar yerine uzmanlar tarafından   z lecektir¹⁴. Özellikle uzmanlık gerektiren Sigorta Hukuku, Deniz Ticaret Hukuku gibi özel hukuk alanlarında bu husus daha da önem arz etmektedir. Özellikle hakem heyeti oluşturulurken, hakemlerden birinin bizzat sigortacılık sektöründen/uygulamadan, diğ erinin emekli hâkim veya avukatlardan,     c s n n ise Sigorta Hukuku alanında uzman olan hukukçu akademisyenler arasından seçilmesi halinde, verilen kararların çok daha nitelikli olacağı kuşkusuzdur¹⁵.

¹⁴ Sarisözen, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁵ Karasu, **a.g.m.** , s.52.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurular şahsen veya posta yoluyla yapılabilmektedir. Ayrıca adli yargıda dava açmak için aranan bazı şekli şartların Komisyona yapılan başvurularda aranmaması düşünüldüğünde, sigorta tahkimin başvuru sahibi için avantajlı olduğu açıktır. Başvuru sahibi, avukat tutmadan sadece başvuru formunu doldurarak Komisyon'a başvurusunu gerçekleştirebilir¹⁶.

Tahkimin bir diğer yararı ise, yargılamanın aleni yürütülmemesidir. Birçok şirketin mali durumu, ticari defterleri ve sırları gözler önüne serilmeden uyuşmazlık taraflar arasında sonuçlandırılabilir¹⁷. Tahkim yargılamasında gizlilik esassen genel mahkemelerde yargılama kural olarak aleni olarak yürütülmektedir. Ayrıca hakemlerin sadakat ve sır saklama yükümlülükleri bulunmakta olup bu durum tahkim esnasında öğrenilen bilgilerin üçüncü kişiler ile paylaşılması sonucunu doğurmaktadır. Tahkimin gizlilik esasına dayanılarak yürütülmesi taraflarca da tahkimin tercih edilme sebeplerinden biridir.

Sigorta Tahkim Komisyonu kuruluşu ile gerek yargılama süresinin uzunluğu gerekse yargılama maliyetleri düşünülerek miktarı düşük olan uyuşmazlıklar için adli yargıya başvurmamanın önüne geçilmek istenmiştir. Sigorta tahkim sistemi, sigorta konusundaki uyuşmazlıkların uzman kişiler tarafından adaletli, düşük maliyetle ve hızlı bir şekilde çözülmesini sağlamakta ve sigortacılık sektörüne güveni de arttırmaktadır. Sigortacılık sektörüne olan bu güvenin artmasının yanında Sigorta Tahkim Komisyonu, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları uygulamasının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının gelişmesi, mahkemelerin iş yükünün de azalmasını sağlayacaktır.

¹⁶ Bkz. EK-1

¹⁷ Pekcanitez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.594.

III. SİGORTA TAHKİM SİSTEMİNİN SAKINCALARI

Sigorta Tahkim Komisyonu, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne bağlı olarak kurulmuş ve ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayan bir yapı şeklindedir. Sigorta tahkim sisteminin, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne bağlı bir yapı olarak düşünülmesi başta hakemlerin bağımsız bir hakem gibi değil de sigorta şirketlerinin temsilcisi gibi hareket edebileceği endişesini ortaya çıkarmaktadır. Buna karşılık gerek Sigortacılık Kanunu'nda gerekse kanunun gerekçesinde sigorta hakemlerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin defalarca vurgu yapılması suretiyle bu endişelerin giderilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak genel tahkimin aksine hakemleri belirleme yetkisinin Komisyon'da olması ve yine hakemin reddine müdürlükçe karar verilmesi gibi hususlara bağlı olarak, ayrıca Komisyon'un Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği çatısı altında kurulmuş olduğu düşünüldüğünde güven sorunlarının ortaya çıkması anlaşılabilir bir durumdur.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan Birliğin, Anayasa'nın 135/I. maddesi¹⁸ gereğince hakem seçiminde dürüstlük ve güven ilkelerine uygun hareket etmek gibi bir yükümlülüğü vardır. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun yasalaşması esnasında, TBMM alt komisyon raporu¹⁹ değerlendirmelerinde Hükümet tarafından şu tespitlerine yer verilmiştir;

“...Komisyonunun tarafsızlığının sağlanması gerektiği, bu nedenle sigorta şirketlerinin temsilcilerinin bu komisyonda yer almasının endişelere yol açtığı;... Komisyonunun gerek bir Müsteşarlık temsilcisi, iki Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi ve bir akademisyen hukukçudan oluşan yapısının gerekse Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği içerisinde teşkilatlandırılmasının sigortacılık sektörünün temeli olan güven unsurunu zedeleyici nitelikte olduğu...”

¹⁸ “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları... meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan...tüzel kişilerdir.” (Bkz. Anayasa m. 135/I).

¹⁹ Bkz. Sigortacılık Kanunu Tasarısı ile Adana Milletvekili Atilla Başoğlu'nun Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/1218, 2/87), S. 1364, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (çevrimiçi - 12.03.2020).

Ancak yine de hakemlerin bağımsızlığı noktasında endişelerin giderilmesi için düzenlemelerde bulunulacağına işaret edilmiştir;

“...sigortacılık sektörünün gözetim ve denetiminden sorumlu kuruluş olan Hazine Müsteşarlığının en temel önceliklerinden birisinin tüketicileri korumak olduğu dikkate alındığı taktirde Komisyonunda dengenin olduğu, ayrıca sigorta hakemlerinin tarafsızlığını sağlamak için Müsteşarlıkça ayrıntılı düzenlemeler yapılacağı...”²⁰

Doktrinde konuya ilişkin olarak hakemlerin seçiminde, uyumsuzluğun her iki tarafı adına da mutlak söz sahibi olan kurumun oluşumundaki dengesizliğe değinilerek tasarı sahiplerinin, bu dengesizliğin Hazine Müsteşarlığı²¹’nın, sigorta şirketleri lehinde bozulan dengenin karşı yanında yer almak suretiyle yeniden kurulacağını beyan ve adeta tekeffül edildiği şeklinde yorumlanmıştır²².

Değerlendirmede, sigorta ettiren/ sigortalı ifadeleri yerine “tüketici” ifadesine yer verilmiş olması dikkati çekmektedir. Bu durum sigorta ettiren/sigortalı teknik anlamda bir “tüketici” midir sorularını getirmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un ile tüketici işlemi kavramının kapsamı genişlemiştir. Kanun koyucu, TKHK m. 3’te birçok sözleşme türünü sayarak hepsini “tüketici işlemi” olarak kabul etmiştir. TKHK m.3’e bakıldığında, tüketici işlemi, “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlem*” olarak tanımlanmaktadır. Sigorta sözleşmelerinin de tüketici işlemi olarak kabul edilmesi halinde, sigorta

²⁰ Bkz. Sigortacılık Kanunu Tasarısı ile Adana Milletvekili Atilla Başoğlu’nun Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/1218, 2/87), S. 1364, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (çevrimiçi - 12.03.2020).

²¹ Mevzuattaki düzenlemeleri ile beraber Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Hazine Müsteşarlığı’nın yerini almıştır.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.281.

sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanacak mevzuata ilişkin tereddütlerin ortaya çıkacağı aşıkardır²³. En temelinde işbu uyuşmazlıkların çözümü noktasında, Sigorta Tahkim Komisyonu veya Tüketici Hakem Heyeti yahut Tüketici Mahkemeleri'nin mi yetkili olarak kabul edileceği tartışmalarına yol açacaktır.

Eğer sigortadan faydalanan kişiyi “tüketici”²⁴ olarak kabul edersek, bu kişilerin sigorta şirketleri karşısında hak ve menfaatleri daha mı ihtiyatlı korunması gerekmektedir? Sigorta ettiren/sigortalıyı, “tüketici” olarak kabul ettiğimiz noktada, Sigorta Tahkim Komisyonu yapısındaki sigorta şirketi lehine olan bu dengesizlik daha kabul edilemez bir hale gelmektedir. Ancak sigorta ettiren yahut sigortalının tüzel kişi olan bir tacir olması durumunda, artık bu kişinin tüketici olarak kabul edilmesi yerleşik

²³ Ünan'a göre; “sigorta yaptıranlar ve sigorta sözleşmesinden yarar sağlayanlar sigortacı karşısında geniş bir biçimde korunmaktadır. Bu da, tüketicinin korunmasına ilişkin kurallara sigorta alanında gereksinim olmadığı düşüncesini güçlendirmektedir. Ancak, tüketicilere sigorta dışındaki ilişkilerde sağlanan korumadan onları sigorta alanında yoksun bırakmanın da kabul edilmesi mümkün bir çözüm olmadığı ortadadır. Eğer sigortayı özel olarak düzenleyen kuralların tamamı, tüketicinin korunmasına ilişkin hükümlerden daha geniş bir koruma getirmekte ise, o takdirde tüketicilere ilişkin düzenlemeye gereksinim kalmaz. Buna karşılık, eğer sigorta hakkındaki kurallar tüketicilere ilişkin kuralların sağladığı korumadan daha geride ise, o zaman tüketici hukukunun da devreye girmesi lazım gelir. Bugünkü durum, tüketicilere ilişkin birçok kuralın sigortayı düzenleyen kurallardan daha fazla ölçüde tüketici dostu olduğunu göstermektedir. Bu da bize tüketici hukukunun sigorta alanında geçerli olması gerektiğini kanıtlamaktadır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Samim Ünan, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigortaya Etkileri”, **Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları**, İnönü Üniversitesi, 2014, s. 167 vd. TKHK’nın sigorta sözleşmesine sadece özel şartlar bakımından uygulanabileceği görüşü için bkz. Rayegan Kender, “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2, s. 19-20.

Aksi yönde görüşler de mevcuttur; “KHK’da hüküm bulunmayan hallerde sigorta sözleşmesine ilişkin ihtilaf olması halinde TTK’da yer alan hükümlerin öncelikle esas alınmasının tüketiciyi koruma eğilimi ve sigorta sözleşmesinin özel nitelik arz eden yapısına daha uygun olduğu kabul edileceği..”. (Bkz. Oğuz Caner, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkisi”, **Feridun Yenisey’e Armağan**, C. II, Beta Yayınları, 2014, s. 2507).

²⁴ Akgün’e göre, 4077 sayılı mülga TKHK’daki tanımdan farklı olarak, 6502 sayılı TKHK m.3’te “hizmeti kullanan yahut yararlanan kişiler” ibaresinin kullanılmaması sebebiyle sadece sigorta sözleşmesine taraf olan sigorta ettiren, TKHK anlamında tüketici sayılabilecektir. Sigortalı, lehtar veya zarar gören kişi sigorta sözleşmesine taraf olmadıklarından onların tüketici olmaması, işlemin tüketici işlemi olup olmadığına etkisi bulunmamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Evrim Akgün, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan**, C. II, İstanbul, 2014, s. 2721-2722. Sigortalı ve lehtarın sözleşmeye bağlı hak ve yükümlülüklerinin bulunması sebebiyle, sigorta ettiren TKHK anlamında tüketici olmasa bile sözleşmeden yararlanan kişinin tüketici olmasının işlemi, tüketici işlemi olarak nitelendirebilmek için yeterli olduğu hakkındaki görüş için bkz. Ahmet Karayazgan, **Sigortanın Mesafeli Satışı**, İstanbul, 2018, s.158.

içtihat bakımından hayli güçtür²⁵. Ayrıca gerek kanun gerekse yönetmelikte Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuran kişiler için "tüketici" ifadesi kullanılmaması sebebiyle bu yönde bir eğilim olduğu söylenemez.

Uyuşmazlık miktarının kırk bin Türk lirası altında kaldığı İtiraz Hakem Heyeti kararlarının temyize kabil olmaması her ne kadar yargılama sürecinin uzamaması bakımından faydalı ise de bazı durumlarda kanun yollarına başvurmak isteyenler için aleyhe durumlar yaratmaktadır. Uygulamada örneğin, davacı her ne kadar bilirkişi raporuna göre tazminat daha yüksek belirlenmiş olmasına rağmen kesinlik sınırının altında kalabilmesi adına talebini otuz dokuz bin Türk lirasına ıslah edebilmekte ve bu şekilde davalının temyiz kanun yoluna başvurusunu engellemektedir. Ayrıca ilk talebinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak kaydıyla²⁶, ıslah ettiği tutar ile bilirkişi raporunda tespit edilen tutar arasındaki farkı da ek dava açmak suretiyle bakiye tazminat şeklinde talep etmektedir. Kesinlik sınırının bu derece yüksek tutulması, uygulamada bu şekilde kanunu dolanmak suretiyle hatalı durumlar yaratmaktadır.

Adli yargıda hâkimler, uyuşmazlığın çözümü için tanık dinlenmesi, belgelerin toplanması için müzekkere yazılması, yabancı mahkemelere istinabe edilmesi gibi yetkilere sahiptir. Ancak sigorta tahkimde, hakemler bu yetkilere sahip olmamakla birlikte çoğunlukla taraflarca sunulan evraklar üzerinden değerlendirme yaparak

²⁵ Aydın Zevkliler, Murat Aydoğdu, **Tüketicinin Korunması Hukuku Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun**, Ankara, 3. bs., 2004, s.81.

²⁶ Yarg. 17. HD., T. 3.3.2011, E. 2010/6584, K. 2011/1884;

"Davacı vekili ıslah dilekçesiyle fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmadan 2.909,64 TL tazminat talebinde bulunmuştur. H.U.M.K.nun [87](#) /son maddesinde yer alan "ıslah suretiyle müddeabihin arttırılamayacağı" hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi sebebiyle alacaklı alacağının tümü hakkında dava açabileceği gibi, fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmak kaydıyla önce bir bölümünü, sonrada kalan bölümünü talep edebilir. Fazlaya ilişkin hak saklı tutulmadan açılan davada davacı geriye kalan haktan zımnen feragat etmiş sayılır. ([HGK.nun 26.3.1986 gün 1984/4-797 E. 1986/299 K 15.11.1989 gün 1989/4-415 E. 1989/587. 14.4.2004 gün 2004/4-200 E, 2004/227 K, 8.10.2003 gün 2003/9-510 E 2003/555 K](#)) Bu durumda, davacı ıslah dilekçesinde, fazlaya ilişkin hakkını saklı tutmadığından, ek dava ile fazla talepte bulunamaz. O halde, dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir." Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=17hd-2010-6584.htm&kw=`2010/6584`#fm> (çevrimiçi - 4.1.2020).

uyuşmazlığı nihayete ulaştırmaya çalışırlar. Keza SK m.30/15'te hakemlerin, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verebilecekleri düzenlenmiştir. Buna göre, taraflarca getirilen belgelerle bağı olup re'sen araştırma yapabilmesi mümkün görünmemektedir. Ancak HMK m. 411'de *“Tahkim yargılamasına mahkemelerin yardımı, bu Kısımda açıkça izin verilmiş olan hâllerde mümkündür.”* şeklinde düzenlemeye göre, hakemlerin mahkemelerden yardım istemesi mümkün kılınmıştır. Ayrıca HMK 31. maddesindeki *“hâkimin davayı aydınlatma görevi”* ve 27. maddesindeki *“hukuki dinlenilme hakkı”* düzenlemelerine uygun olarak hakemin en azından eksik evrakları tamamlamak şeklinde hareket etmelerinin mümkün olduğu kabul edilmelidir.

Bunun yanında, hakem yargılama süresi sonunda sunulan evraklar üzerinden uyuşmazlığı nihayete erdiremezse ve taraflar yargılama süresinin uzatılması noktasında muvafakat vermezler ise, hakemin dosya üzerinden el çekme kararı vermesi gerekmektedir. El çekme kararı verilen dosya, taraflarca mahkemeye tevdi edilerek uyuşmazlığın çözümü adli yargıdaki görevli hâkimlere bırakılmaktadır. Bu sebeple, hakemler tarafından süresinde karar verilemeyen dosyalarda zaman kaybı yaşanmaktadır. Ancak sigorta tahkimde süreler dikkate alındığında, bu durum hak kaybına yol açmayacaktır.

IV. SİGORTA TAHKİMİNİN ÖZELLİKLERİ

Sigorta Tahkim Komisyonu'nu düzenleyen SK m.30'un gerekçesinde²⁷ de açıkça ifade edildiği üzere sigorta tahkim sistemi oluşturulurken ombudsmanlık

²⁷ *“Uluslararası uygulamalar incelendiğinde, yapıları farklılık arz etse de birçok ülkede sigortacılık alanında ombudsman müessesesinin var olduğu görülmektedir. Madde ile getirilmek istenilen tahkim sistemi ile sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan tüm uyuşmazlıkların çözümü amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, uluslararası uygulamalarda var olan “Ombudsman Sistemi” nin işleyişi esas alınmış, ülkemizdeki hukuk sistemi ile paralellik sağlanmasını teminen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda yer alan tahkim sisteminin temel esas ve usulleri çerçevesinde sistem şekillendirilmiştir”. Bkz. Sigortacılık Kanunu Tasarısı ile Adana Milletvekili Atilla Başoğlu'nun Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları*

müessesesinden esinlenilmiştir. Sigorta tahkim sisteminin özelliklerini anlayabilmek için öncelikle sigorta tahkimi, sistemin çıkış noktası olan “ombudsmanlık” müessesesi ile karşılaştırılmalı şekilde incelemek gerekmektedir.

Ombudsmanlık müessesesinin, ortaya çıkış sebebi kamu gücünü kullananlara karşı vatandaşın korunması olmakla birlikte, zamanla sürekli büyüyen ekonomilerin meydana getirdiği dev bütçeli şirketlere karşı tüketicinin korunmasına katkı sağlamak amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır²⁸. Kamu Hukuku alanındaki ombudsmanlıkta, genel olarak devlet tarafından atanan ombudsmanların görev aldığı görülmektedir. Özel hukuk alanında ise ombudsmanlar, tüketiciler ile ekonomik aktörler arasındaki eşitsizliği hızlı ve etkili bir şekilde çözmekle görevlendirilmişlerdir.

Ülkemizde de ombudsmanlık, ilk olarak Kamu Hukukunda ortaya çıkmıştır. Ancak mevzuattaki düzenleme itibarıyla “ombudsmanlık” terimi yerine “kamu denetçiliği” terimi tercih edilmiştir. 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu²⁹ ile kurulan kamu denetçiliği, devlet ile birey arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik ortaya çıkmış olan bir kurumdur. Böylelikle kişilerin, idari faaliyetler sebebiyle gördükleri zararı dava açma yoluna gitmeden tazmin edebilmesi mümkün hale gelmiştir.

Özellikle mehz Alman ve İsviçre uygulamasında bankacılık ve sigortacılık alanlarında kullanılmaya başlanan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan “ombudsmanlık”, bu şekilde Türk hukukuna da alınmıştır³⁰. Ombudsmanlığın, Türk Özel Hukukunda yansması ise ilk olarak Sigorta Hukukunda ortaya çıkmıştır. Nitekim İsviçre’de de 01.01.1972 tarihinde İsviçre Sigorta Şirketleri Birliği’nin (*Verband Schweizerischer Versicherungsgesellschaften*) kurulmasıyla, ombudsmanlık

(1/1218, 2/87), S. 1364, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (çevrimiçi - 12.03.2020).

²⁸ Mehmet Özdamar, “Alman Hukukunda Sigorta Ombudsmanlığı”, **BATİDER**, C. XXIV, S.3, s.325. (Bundan sonra “**Sigorta Ombudsmanlığı**” olarak anılacaktır).

²⁹ R.G., T. 29.06.2012, S. 28338.

³⁰ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s. 831.

ilk olarak sigorta alanında ortaya çıkmıştır. Oysaki Alman sisteminde öncelikle bankacılık alanında ombudsmanlık çalışmaları başlamış olup sigorta ombudsmanlığı 2001 yılında ortaya çıkmıştır.

Ombudsmanlığın ortaya çıkışı, genel mahkemelere nazaran daha hızlı ve masrafsız sonuç alarak uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmaya dayanmaktadır. Mahkemelerin yerini almaktan ziyade daha küçük miktardaki uyuşmazlıkların çözümünü ile genel mahkemelerin dosya yükünü hafifletmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde genel mahkemelerin yargılama masrafları düşünüldüğünde, ombudsmanlık gibi masrafsız bir yol özellikle küçük meblağlı uyuşmazlıklar bakımından tercih sebebidir.

Ombudsmanlık müessesesinin Türk Hukukunda yansımaları anlayabilmek için yabancı mevzuatlardaki benzerlikleri ve farklılıkları incelemek suretiyle karşılaştırma yapılması gerekmektedir. Alman Hukukunda yer alan ombudsmanlık düzenlemesinde, “Sigorta Tahkim Komisyonu” müessesesine benzer “Sigorta Ombudsmanlığı Derneği” (*Versicherungsbund*) bulunmaktadır. Mevzuatlarında düzenlenen ombudsmanlık müessesesinde de benzer şekilde; kural olarak üye olan sigorta kuruluşları, aleyhlerine yapılan tahkim başvuruları için sonradan itirazda bulunma imkânına sahip değildirler. Ancak uyuşmazlık konusu olayın emsal bir olay (*musterfall*) teşkil ettiği iddiasında bulunmak gibi istisnai hallerde itiraz imkânı doğmaktadır³¹. Şikâyet edilen konuya ilişkin başka bir yargı merciine önceden başvuru yapılmışsa ombudsman şikâyeti esasa ilişkin incelemeyi reddeder. Şikâyet yoluna başvurulmadan önce sigortacıya yazılı başvuru yapma zorunluluğu benzer şekilde bulunmaktadır. Yine Alman Hukukunda da Türk doktrinine benzer şekilde, uyuşmazlık çözümüne ilişkin yetkinin şikâyet anında kendiliğinden kurulmuş olan bir sözleşme ile mümkün olduğu kabul edilmektedir³². Ombudsmanın şikâyeti çözüme kavuşturma yetkisi, şikâyetin yapılması ile kendiliğinden kurulan bu sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Şikâyetle beraber başlayan ombudsmanın inceleme sürecinde

³¹ Özdamar, **Sigorta Ombudsmanlığı**, s.322.

³² Egon Lorenz, “Der Versicherungsbund – eine neue Institution im deutschen Versicherungswesen”, **Versicherungsrecht**, 2004, s. 546 vd.; Karasu, **a.g.m.**, s.54

zamanaşımı süreleri durmakta olup sürecin sonunda alınan kararlara karşı dava açma imkânı tanınmaktadır.

Türk Hukukundaki sigorta tahkim sisteminden farklı olarak, Alman Hukukunda belli bir tutara kadar olan uyuşmazlıklar ombudsmana götürülebilirken, bu tutarın üzerinde kalan uyuşmazlıklar için ancak genel mahkemelerde dava açılabilmektedir. Oysaki Türk Hukukunda, sigortadan faydalanan kişiler uyuşmazlığın tutarına bakılmaksızın ister Sigorta Tahkim Komisyonuna başvurabilir isterse genel mahkemede dava açabilmektedirler. Ayrıca Alman Hukukunda 22.05.2007 tarihinde yürürlüğe giren ve sigorta alanından büyük düzenlemeler getiren reform ile acentelere karşı da ombudsmana başvuru imkânı getirilmiştir. Oysaki Türk doktrininde her ne kadar aksi yönünde görüşler olsa da acentelere karşı Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapabilmek mümkün görünmemektedir. Sigortacılıkla ilgili bazı alanlarda yapılan sözleşmeler için sigorta ombudsmanına başvurulamayacağı kabul edilmiştir; bu bağlamda konusu sağlık, bakım ve kredi sigortaları olan şikâyetler ombudsman tarafından incelenemez³³. Bu konulara ilişkin şikâyetler ayrı olarak ihdas edilen uzman bir ombudsmanlığa yapılmaktadır.

Ombudsmana yapılan şikâyetler, Türk Hukuku sigorta tahkim sisteminde olduğu gibi iki aşamalı olarak; önce yardımcı uzman personel tarafından incelenir, şartları içermesi durumunda ombudsmana iletilir. Ancak ombudsman yardımcı personeli, sigorta tahkim raportöründen farklı olarak şikâyetle ilişkin olarak karar vererek şikâyeti geri çeviremez. Eğer ki yapılan ön incelemede şikâyet şartları taşııyorsa, buna ilişkin kararı son olarak yine ombudsman vermektedir. Ombudsman, incelemenin herhangi bir aşamasında bazı hallerde başvuruyu reddetme imkânına sahiptir; ilk olarak önüne gelen başvuru dosyasındaki delillerin alışılmışın dışında geniş olması ve bunları inceleyebilmek için yeterli personelinin olmaması halinde, ikinci olarak ombudsmanın incelemesinin herhangi bir aşamasında konunun kendisi için önemli olan ve henüz

³³ Wolfgang Römer, "Offene und beantwortete Fragen zum Verfahren vor dem Ombudsmann", **Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht**, 2002, s.289; Jens M. Scherpe, "Der deutsche Versicherungsombudsmann", **Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht**, 2002, s.100. (Naklen: Özdamar, **Sigorta Ombudsmanlığı**, s. 319).

yüksek mahkeme tarafından karara bağlanmayan bir dosyayı ilgilendirdiğini görmesi halinde, son olarak ise ombudsmanın incelediği başvurunun örnek olay (*musterfall*) niteliğinde olması halinde ombudsman başvuruyu reddedebilir³⁴. Mevza kanunlarda düzenleme bulan ombudsman kararları, Türk Hukukundan farklı olarak, bağlayıcı olmamakla birlikte kararlara uyulma konusunda bir eğilim vardır. Dolayısıyla ombudsmanın, şikâyet üzerine yaptığı inceleme genel mahkemeler tarafından yürütülen yargılamadan farklılık arz etmektedir³⁵. Bağlayıcı olmayan ombudsman kararları, icraya konulamayacağı için ancak bu kararların yerine getirilebilmesi için mahkemede dava açılabilir. Bu noktada icra edilebilir nitelikte olan sigorta tahkim kararları, ombudsman kararlarından daha etkilidir.

Sigorta tahkim sistemi, yabancı ülkelerde uygulanan “ombudsmanlık” sisteminden esinlenerek ortaya çıkmış olup ombudsmanlık müessesesinin Türk Hukukuna yabancı olmasından dolayı milli tahkime ilişkin hükümler çerçevesinden şekillenmiştir. Sigorta tahkim sistemi ve ombudsmanlık, her ne kadar bazı farklılıklar taşıyabilir; özlerinde hızlilik, masrafsız olma ve basitlik gibi ortak amaçlara hizmet etmektedirler. Zira sigorta tahkimi sistemi de ombudsmanlıkta olduğu gibi, nevi şahsına münhasır bir özellik sergilemektedir³⁶.

Sigorta tahkim sistemi, bu nevi şahsına münhasır özellikle genel tahkim yolundan ayrılmaktadır. Sigorta tahkimi; kimi özellikleriyle zorunlu tahkime kimi özellikleriyle ihtiyari tahkime yakındır. Gerçekten Sigortacılık Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle beraber, zorunlu tahkim veya ihtiyari bir tahkim sistemi dışında kalan yeni bir tahkim usulü ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle doktrinde sigorta tahkimi, karma bir sistem olarak

³⁴ Özdamar, **Sigorta Ombudsmanlığı**, s.322.

³⁵ Alman Hukukunda başvuru sahiplerinin yargılama sırasında hangi belgelerin yargılama için önem arz edeceğini bilemeyecekleri kabul edildiğinden, ombudsman re’sen araştırma yetkisine sahiptir. (Bkz. Wolfgang Römer, “Der Ombudsmann für private Versicherungen”, **NJW**, 2005, s. 1253 vd.).

³⁶ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.839; Aksi yönde Bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.287, Sigortacılık Tahkimi kanunda her ne kadar tahkimin özel bir türüymüş gibi düzenlenmiş bulunsada aslında Türk Hukukunda uygulanan genel tahkimden farklılık arz etmemektedir. Tahkime elverişli olduğu müddetçe taraflar, uyuşmazlık ve ihtilafın niteliği tahkime bir özellik kazandırmaz. Dolayısıyla sigortacılık tahkimi/ sigortacılıkta tahkim/ sigorta tahkimi denildiğinde, tahkimin bir özel türü olarak değil de Sigorta Hukukuna ilişkin bir tahkimden bahsedildiği anlaşılmalıdır.

kabul eden görüşler ortaya çıkmaktadır³⁷. Buna göre, sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olmasının ardından artık münferit başvurular bakımından herhangi bir söz hakkı bulunmamakta, sigorta sözleşmesinde tahkime ilişkin özel bir hüküm bulunmasa dahi sigortadan faydalanacak kişiler tahkim başvurusu yapabilmekte, bu durumda tahkim sözleşmesi âdeta uyuşmazlığın doğmasından sonra yapılmakta olup bu durum sigortadan faydalanacak kişilerin iradesinden kaynaklanmaktadır³⁸.

Sigorta tahkimi ihtiyari bir tahkim olarak kabul eden görüş³⁹, sigorta kuruluşunun tahkim sistemine başvurmamasının ihtiyari olması sebebiyle sigorta tahkimin de ihtiyari olduğu kanısındadır. Bu görüş, ihtiyari açısından sadece sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olmasına kadar değerlendirme yapılarak varılmış bir sonuçtur. Ancak zorunlu sigortalar bakımından, sigorta şirketi tahkim sistemine üye olmasa bile hak sahiplerine Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru hakkı tanınmıştır. Bu yönüyle bu görüş, zorunlu sigortalar bakımından olan durumu açıklamakta yeterli olmamaktadır. Ayrıca sigorta kuruluşu sisteme üye olduktan sonraki aşama, bu görüşte dikkate alınmamıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu kuruluşundan itibaren genel mahkemelerde dava açma hakkına hâlel getirmemiş olup taraflara alternatif bir yargılama yolu sunmuştur. Bu yönüyle sigorta tahkimin ihtiyari bir özellik arz etmekte olduğu açıktır. Ayrıca Türk Hukukunda bu şekilde zorunlu bir tahkim sistemi Anayasaya aykırılık teşkil edeceğinden mümkün görünmemektedir. Anayasası'nın 9. maddesinde yargı yetkisinin, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılabileceği ifade edilmek suretiyle genel mahkemelerde dava açma hakkına hâlel getirilemeyeceği belirtilmiştir.

Diğer bir görüş⁴⁰ ise, sigorta tahkimi sistemini nispi zorunlu tahkim olarak nitelendirmektedir. Bu nitelendirmede, sigorta tahkim sisteminin sigorta kuruluşu için

³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.840.

³⁸ Öztekin, **a.g.m.**, s.222-223.

³⁹ Ulaş, **a.g.m.**, s.240; Benzer yönde bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.289 vd., Sigortacılık Kanunu, taraflar açısından adli yargı yolunu kapatmadığından sigortacılık tahkiminin mecburi bir tahkim olduğundan bahsedilemez. Kaldı ki Anayasa m.9 gereğince yargı erki mahkemeler eliyle kullanılmakta olup Kanunun 30. maddesi gereği sigortacılık tahkimini mecburi bir tahkim olarak kabul etmek anayasaya da aykırılık teşkil edecektir. Dolayısıyla her iki taraf bakımından sigortacılık tahkiminin ihtiyari özellik arz ettiğinin kabulü mümkündür.

⁴⁰ Bkz. Ulusoy, **a.g.m.**, s. 240-241.

zorunlu olup diğerk taraf için ihtiyari özellik arz etmesinden hareket edilmiştir. Kaldı ki sigorta tahkim sistemine üye olan sigorta kuruluşu artık aleyhine yapılan başvurularda tahkim itirazında bulunamayacaktır. Çünkü sigorta tahkimde, taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi bulunmamakla birlikte, uyuşmazlığın çıkmasının ardından taraflar arasında kendiliğinden bir anlaşma yapılmış olmaktadır⁴¹. Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olmak istediğini bildiren sigorta şirketi, kendisiyle ilgili ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda, tahkim usulünü önceden kabul etmiş olmaktadır⁴². Ancak diğerk taraf uyuşmazlık çözümü için isterse sigorta tahkim sistemine başvurabilir isterse genel mahkemede dava açabilir. Bu sebeple diğerk taraf açısından sigorta tahkim sisteminin ihtiyari bir özellikte olduğu söylenebilir.

V. SİGORTA TAHKİMİNİN ÖRGÜTLENMESİ

A. Genel Olarak

Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı, yargı mercii olmamakla beraber Komisyon'da asli olarak karar almaya yetkili makamıdır. SK m.30/2'deki düzenlemeye göre, Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı bir Bakanlık temsilcisi, bir tüketici derneğı temsilcisi, iki Birlik temsilcisi ve Bakanlık tarafından belirlenecek bir akademisyen hukukçunun katılımı ile oluşmaktadır. Bakanlık temsilcisi, asgarî on yıl kamu hizmetinde çalışmış olmalı ve sigortacılık alanında deneyiminin en az daire başkanı seviyesinde olması gerekmektedir. Birlik temsilcisinin ise, genel müdür yardımcısı için SK m. 4'te öngörülen şartlara sahip olması gerekmektedir. Tüketici derneğı temsilcisi ise Türkiye çapında en fazla üyeye sahip tüketici derneğinin önereceğı üç aday arasından Bakanlıkça seçilir. Yine Bakanlıkça seçilecek akademisyen hukukçu; Sigorta Hukuku, Hukuk Usulü veya Medeni Hukuk alanlarından en az birinde doktor öğretim üyesi veya daha üst bir unvanının olması aranmaktadır (STİY m. 5). Komisyondaki tüm üyelerin uyuşmazlığın tarafları ile

⁴¹ Karasu, **a.g.m.**, s.54.

⁴² Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.838.

bağlantısı varken Adalet Bakanlığı'ndan hâkim kökenli bir üyenin de eklenmesi suretiyle sistemin bağımsızlığına ilişkin güvenin arttırılabileceği doktrinde ifade edilmiştir⁴³.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nun görevleri; müdür ve müdür yardımcılarını atamak, Birlikçe ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyonun bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak, tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak, Komisyon'un faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birlik'e ve Kurum'a göndermek, bilgi işlem alt yapısını hazırlamak ve kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek şeklinde sayılabilir (SK m. 30/3).

Komisyon üyelerinin görev süresi iki yıldır. Komisyon başkan ve başkan yardımcıları, komisyon üyeleri tarafından kendi aralarından seçilmektedir. Komisyon'a bağlı müdür, müdür yardımcıları ve Komisyonda görev alacak olan diğer personeller de Komisyon'ca atanır. Komisyon müdürünün seçilebilmesi için asgari kriterler; en az dört yıllık yüksek okul mezunu olması, Sigorta Hukuku alanında en az iki yıl veya sigortacılık alanında en az beş yıl deneyimi olması, mali güç ve sigorta şirketi veya reasürans şirketi kurucuları için aranan niteliklere haiz olmasıdır. Komisyon müdür yardımcısı da deneyim koşulu hariç komisyon müdürü için aranan diğer koşullara haiz olmalıdır.

Komisyon başkanın başta SK m.30/3'te sayılan görevler ile beraber raportör ve diğer personeli atamak, sigorta hakem listesini tutmak, İtiraz Hakem Heyeti'ni kurmak gibi çeşitli görevleri de vardır. 2013 yılında, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde 03.04.2013 tarihli ve 6456 sayılı Kanun⁴⁴ ile yapılan değişiklikle Tahkim sistemi içinde itiraz hakemliği kurulmuştur.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu, **a.g.m.**, s. 54-55.

⁴⁴ R.G., T. 18.04.2013, S. 28622.

Komisyon müdürleri personel alımı ile ilgili işlemleri yürütmek gibi yönetimle ilgili işler dışında ayrıca hakemlerin reddi taleplerini karara bağlamak gibi yargısal yetkilere de haizdir. Hakemin reddi isteminin incelemesinin, Komisyon'daki asıl işlevi yönetsel olan müdür tarafından yapılması ve sonuca bağlanması doktrinde eleştirilmektedir⁴⁵. Hakemlerin seçimi konusunda Komisyon Başkanlığı yetkiliyken hakemi reddetme yetkisinin müdürde olması, göreve atama ile görevden alma yetkileri arasındaki paralelliğin bozulması sonucunu doğurmaktadır.

Komisyon, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanmakta ve üye tam sayısının çoğunluğu ile almaktadır (STİY m. 5/8). Sigorta Tahkim Komisyonu, oluşan iş yoğunluğuna göre Sigorta Tahkim Komisyonu Büroları açmakla yetkili kılınmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu Büroları, il merkezi büroları veya yetkisel anlamda birkaç ilin birleştirilmesiyle oluşan bölgesel bürolar şeklinde oluşturulabilir. Yine Sigorta Tahkim Komisyonu Bürolarında, müdür ve müdür yardımcısıyla beraber raportörler ve yeterli sayıda personel de görev alır. Başvuru sahipleri, Komisyon merkezine ya da ikametgâhlarının bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya başvurabilirler (STİY m. 16/1).

Sigorta Tahkim Komisyonu bütçesi yıllık olarak hazırlanmaktadır. Bütçenin, Komisyon Başkanlığı tarafından Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne her yıl kasım ayının on beşine kadar sunulması gerekmektedir. Bütçe yetersizliği halinde Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği ya da Güvence Hesabı'ndan kaynak aktarımı talep edilebilmektedir.

⁴⁵ Hakemin reddi taleplerinin tek bir kişi tarafından incelenerek karar verilmesine ilişkin eleştiriler için bkz. Çelik Ahmet Çelik, "Sigorta Anlaşmazlıklarında Tahkim", s. 7, <http://www.tazminathukuku.com/guncel-konular/sigorta-anlasmazliklarinda-tahkim-yolu.htm> (çevrimiçi - 04.03.2020); Hakemin tarafsızlığını yitirip yitirmediğinin ve dolayısıyla meslekten ihracının belirlenmesi Komisyon üyelerinin üçte iki çoğunluğuyla verilecek bir kararla mümkün olmasına ilişkin görüş için (Bkz. Karasu, **a.g.m.**, s.55).

1. Sigorta Hakemleri

Hakem, hakem sözleşmesi ile iki taraf arasındaki uyuşmazlığı çözmek üzere yetkilendirilen kişiye denilmektedir. Sigorta hakemleri ise, Komisyon bünyesinde görev alan ve başvuru sahibi ile sigorta kuruluşu arasında sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığı çözmeye yetkili kişilerdir. Hakemlerin listeye kayıtları, 5684 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinin 8'inci fıkrasında belirtilen şartları taşıdıklarının Kurumca tespit edilmesinin ardından Komisyon'ca gerçekleştirilmektedir.

Sigorta ve itiraz hakemlerinin ücretleri, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereğince Kurumca tespit edilmekte ve söz konusu ücretler hakemlere çözüme kavuşturdukları dosya başına Komisyon tarafından ödenmektedir. Sigorta Hakemlerine (itiraz hakemleri dahil) görev aldıkları her dosya için ödenecek ücret, Hazine Müsteşarlığının 06.01.2016 tarihli yazısı ile brüt üç yüz elli Türk lirası olarak belirlenmiştir.

Sigorta Tahkim Komisyonu bünyesinde görev alacak olan hakemlerin haiz olması gereken nitelikler SK m.30/8'de açıkça düzenlenmiştir. Buna göre sigorta hakemlerinde; mali güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması, en az dört yıllık yüksek okul mezunu olması, Sigorta Hukukunda en az beş yıl veya sigortacılıkta en az on yıl deneyimi olması aranmaktadır. Bununla birlikte hakemlerin fiil ehliyetine sahip olan kişiler arasından seçilmesi gerektiğini kabul etmek uygun olacaktır⁴⁶. Hakemin, yargılamaya konu olan uyuşmazlığı anlayıp çözüme kavuşturabilecek ve vardığı sonucu da gerekçeleri ile beraber kararda gösterebilecek vasıfta kişilerden olması gerektiği vurgulanmıştır⁴⁷.

Hakem adayları, sayılan niteliklere haiz olduklarına ilişkin belgeleri Sigorta Tahkim Komisyonu'na ilettikten sonra Aday Değerlendirme Komisyonu tarafından

⁴⁶ Taşkın, **a.g.e.**, s.60.

⁴⁷ Karataş, **a.g.e.**, s.107.

verilen nihai karara göre sınava girmeye hak kazanırlar. Bakanlıkça yapılacak veya yaptırılacak sınavda başarılı olan adaylar, sigorta hakemliği için Komisyon’a başvurabilirler (STİY m.13/A-1). Sınavda başarılı olanların listesi Bakanlığa bildirilir. Bakanlığın kabul etmesi halinde, hakem adayı “Hayat Dışı Sigorta Hakemleri Listesi” veya “Hayat Sigorta Hakemleri Listesi” olmak üzere iki listeden birine kaydedilerek sigorta hakemi sıfatını kazanır.

Komisyonunda, sigorta hakemleri için ayrı, İtiraz Hakem Heyetinde yer alan hakemler için ayrı listeler tutulmaktadır. Bu listeler hayat ve hayat dışı sigorta grupları esas alınmak suretiyle tutulmaktadır. Bir hakem, aynı anda birden fazla listede bulunamaz. Ancak Bakanlık, hakem ihtiyacına göre hakemleri listeler arasında aktarmaya yetkilidir. Hakemlik yapmasında hukuki veya fiili engeller bulunan hakemler de ayrı bir listede izlenir. Listeler aylık olarak güncellenmekle beraber altı aylık dönemlerde Adalet Bakanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığına bildirilir.

Fiili hakemlik yapmaya engel olan durumlar; mücbir nedenler ve umulmayan haller nedeniyle fiili hakemlik yapılmasının dört aydan daha uzun bir süre mümkün olmaması, SK m. 30’un 19. fıkrası⁴⁸ uyarınca sigorta hakemliği yapılmasının yasaklandığı hallerin mevcut olması ve hakemce tahkim davalarında kanuni temsilcilik dışında tarafları temsil etmesi şeklinde sayılabilir (STİY m.14/3). Hakemlik yapmaya engel bir durum ortaya çıkmaması için fiilen sigorta hakemliği yapmak isteyenlerin ve sigorta davalarını vekil sıfatıyla takip eden hakemlerin tarafsızlık taahhütnamesi vermesi aranır. Bu taahhütnamede hakemlerin, tahkim davalarında kanuni temsilcilik dışında tarafları temsil etmediklerini beyan etmeleri aranmaktadır. Taahhütname vermeyen hakemler, Komisyon bünyesinde fiilen

⁴⁸ “Sigorta hakemleri ve raporörler tarafsız olmak zorundadır. Sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamaz. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve çocukları için de geçerlidir. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 28 inci maddesi sigorta hakemleri hakkında da uygulanır” (Bkz. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 30/19).

hakemlik yapamaz. Fiili hakemlik yapmaya engel olan durumlar haricinde, hakemler başka işlerle iştigal edebilirler.

SK m.30/19'da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıfla hâkimin yasaklılık halleri olarak sayılan durumların hakemler için de geçerli olduğu kabul edilmiştir. Hakem; kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu uyuşmazlıklarda, aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında, kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında, üçüncü derece dahil kan ve eşi bakımından evlilik bağı kalksa bile kayın hısımlığı bulunanların davalarında, evlatlık bağı bulunanın davasında, nişanlısının davasında, vekili, vasisi, kayyımı veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davalarda uyuşmazlığı hakem sıfatıyla çözmekten yasaklıdır (HMK m.34). Ayrıca HMK'ya yapılan atıf haricinde SK m.19'da açıkça düzenlenen durumlar da hakemlerin özel yasaklılık hallerindendir. Önceden de değinildiği gibi; sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler hakemlik yapamayacağı gibi sayılan kişilerin eş ve çocukları da hakem olarak görev alamazlar. Sayılan yasaklılık hallerinin mevcut olması durumunda, hakem kendiliğinden çekinmekle yükümlüdür. Yasaklanma sebebiyle çekinmek zorunda kalan hakemin, hakem listesinden de silinmesi gerekmektedir. Yasaklılık halinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hakemce yapılan tüm işlemler, üst mahkeme kararı ile iptal edilebilir. Hakemin verdiği kararlar ve hüküm ise, her durumda iptal edilir.

Sigorta hakemleri, mücbir nedenle veya umulmayan hallerde görevden kendisi çekilebileceği gibi taraflarca da reddedilebilir. Ancak günümüz tahkim sisteminde; çekinme, çekilme, yasaklılık veya ret nedenleri şeklinde bir ayrımın pratikte bir öneminin kalmadığının göz önünden bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca SK m.30/15'in Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na yaptığı atıfla HMK m.36 gereği; hakem iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermişse, iki taraftan birine veya

üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamışsa, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya önceden hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmişse yahut uyuşmazlığın dördüncü derece de dâhil hakemin yansoy hısımlarına ait olması, dava esnasında, iki taraftan birisi ile hakemin davası veya bir düşmanlık bulunması durumlarında ve son olarak hakemin tarafsızlığından şüpheyne düşölmesini gerektirecek önemli sebeplerin olması halinde hakemin reddi sebebinin bulunduğu kabul edilmektedir (HMK m.36). SK m.30/15'e göre hakemin reddi talepleri, ret sebepleri öğrenildiğı tarihten itibaren beş iş günü içinde yapılmalıdır. Ret taleplerini Komisyon müdürü inceler ve en geç beş iş günü içinde karara bağlar. Ret isteminin HMK 41. maddesi hükmü çerçevesinde reddolunması durumunda, bu karara karşı kanun yoluna gidilmesi ancak esas hükümle birlikte mümkün olabilecektir⁴⁹. Bu durumda esas hükmün kesin olması durumunda hakemin reddi bakımından Komisyon müdürünün kararı da kesin olacaktır. Ancak HMK 418/3'te ret talebinin kabul edilmediğini öğrenen tarafın, bu karara karşı derhal mahkemeye başvurabileceğini düzenlemiştir. Ancak hakemin reddi talebinin reddi durumunda yargılamanın reddi istenen hakem ile devam edeceği açıktır. Bu durumun yargılamanın tarafsız yürütölüp yürütölmeceğine ilişkin güveni zedeleyeceği gözden kaçmamalıdır.

Ayrıca değinmek gerekirse, SK'dan ayrı olarak STİY m. 17'de tarafların hakemi atamayı öğrendikleri tarihten itibaren on beş gün içinde reddedebileceklerini düzenlemiştir. Yönetmelik karşısında kanunun uygulanacağına şüphe olmamakla birlikte, yönetmelikteki bu düzenleme ile yargılamanın daha hızlı bir şekilde sonuçlanmasının amaçlandığını söyleyebiliriz. Keza yönetmelik taraflara ancak hakemin atanmasını öğrendikleri tarihten itibaren on beş gün içinde reddetme imkânı tanımakta olup yargılamanın ileriki safhalarında bu imkânı tanımamıştır. Oysaki SK'da hakemin reddi için öngörölün süre ret sebeplerinin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Dolayısıyla yargılamanın her aşamasında hakemin reddi mümkündür. Ancak doktrinde, hakemlerin adil bir karar vermesini engellediğı için yönetmelik düzenlemesinin uygulanmaması gerektiğı belirtilmektedir⁵⁰. Ancak her iki hüküm de

⁴⁹ Ulaş, **a.g.m.**, s.246-247.

⁵⁰ Kurt Konca, **a.g.m.**, s.1354.

birlikte, taraflarca ret sebebinin öğrenildiği tarihten itibaren beş iş günü içinde ve her halükârda atamanın öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün içinde hakemin reddedilebileceği şeklinde de değerlendirilebilir.

Sigorta hakemi; hakemlik yapmak için aranan nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak, dosyalarını bir yıl içinde üç kez zamanında sonuçlandıramamışsa bir yıl süreyle listeden silinir (SK m. 30/11). Ancak hakem heyeti tarafından bakılan dosyalar için, bir üyenin geç hareket etmesi sebebiyle heyette yer alan tüm hakemlerin bir yıl süreyle listeden silinmesi hakkaniyete uygun olmayacaktır. Heyet tarafından görülen başvurularda, usulî işlemler ağırlıklı olarak koordinatör tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla ilgili hükmün şu şekilde değiştirilmesi gerekmektedir;

“Hakemler, kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde haklı bir neden olmaksızın en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle, listeden silinir. Heyet halindeki dosyalarda haklı nedenin mevcut olup olmadığı her bir hakem için ayrı ayrı değerlendirilir.”⁵¹

Aynı şekilde, hakem heyetinin yürüttüğü yargılamalarda hakemlerden birinin reddi, yargılamayı etkilememekte ancak tek hakemle yürütülen yargılamalarda hakemin reddi, tahkim süresini durduracak nitelikte kabul edilmektedir⁵².

2. Sigorta Raportörleri

Komisyon’a intikal eden uyuşmazlıklarda ön incelemeyi yapmak üzere yeterli sayıda raportör görevlendirilir. Komisyon Başkanı tarafından atanan raportörlerin, müdürler için aranan niteliklere haiz olması gerekmektedir. Raportörlerin görev süresi ve alacakları ücret Komisyon Başkanlığı tarafından belirlenir. Hakemler için geçerli olan hayat veya hayat dışı sigorta listelerinin ancak birinde yer alma kuralı raportörler için de geçerlidir. Sigorta raportörlerinin SK m. 30/19. madde gereğince, tahkim

⁵¹ Karasu, **a.g.m.**, s.56.

⁵² Serdar Kale, Müjgan Tunç Yücel, “Sigortacılık Kanununda Tahkim”, **Haluk Konuralp Anısına Armağan**, C. I, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s.468.

görevleri sırasında öğrenmiş bulundukları bilgi ve sırları, bunları açıklamaya yetkili olan ilgililerin izni olmaksızın herhangi bir biçimde açıklamaya yetkileri bulunmamaktadır.

Raportörler uyuşmazlıklara ilişkin ilk incelemeyi yapmakla birlikte esasa ilişkin karar veremezler⁵³. Raportör, uyuşmazlığın Komisyon tarafından çözümlenebilecek nitelikte olup olmadığına ilişkin bir inceleme yapmaktadır. Ön incelemeyi de en geç on beş gün içinde tamamlamak zorundadırlar. Raportör, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16.maddesine göre, dosya üzerinde "ön inceleme" yapar ve şu hususları araştırır; Komisyona gelmeden önce sigorta şirketine başvurulup vurulmadığını ve yöntemince başvurulmuş ise uyuşmazlık konusunun ne olduğunu, aynı konuda dava açılıp açılmadığını, uyuşmazlığın Tüketici Hakem Heyetine götürülüp götürülmediğini, dosyada uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan belge ve bilgi eksikliği olup olmadığı ve varsa bunun taraflara bildirilmesi, dosyanın Komisyon tarafından değerlendirmeye alınamayacağını, başka bir anlatımla Komisyona başvuru koşullarının oluşmadığını tespit ederse durumu ilgiliye bildirilmesi gibi⁵⁴. Uyuşmazlığın mahkemeye veya Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne intikal edip etmediği hususundaki tespit ilgililerin beyanını esas alınmak suretiyle yapılacak olup bu husus re'sen araştırılmayacaktır. Doktrin, ilgililer kapsamına sigorta şirketlerini de dahil etmiştir⁵⁵.

⁵³ Danıştay Onuncu Dairesinin 18/10/2018 tarihli ve 2018/2946 Esas nolu kararı ile, 16. Maddesinin 5. fıkrasını değiştiren 'Değer kaybı talepleri ilgili mevzuatında önceden belirlenen formül, yöntem veya ölçütlere göre başvuru sahibinin isteğine bağlı olarak, Komisyonun danışmanlık hizmetleri çerçevesinde raportörler tarafından sonuçlandırılır. Bu kapsamda yer alan dosyalar için raportörler tarafından komisyon listesine kayıtlı sigorta eksperlerinden sıra usulüne göre danışmanlık hizmeti alınır. Bu çerçevede hazırlanacak raporlar, ilgili mevzuatına uygun hesaplama yapıldığı belirtilmek suretiyle raportörler tarafından onaylanarak sonuçlandırılır. Buna rağmen, başvuru sahibi tarafından hakeme gidilmesinin talep edilmesi halinde hakemler tarafından yeniden bilirkişi tayin edilemez. Bu fıkra çerçevesinde verilecek danışmanlık hizmeti için, sigorta eksperlerine ödenecek ücret ile Komisyonun belirleyeceği başvuru ücreti başvuru yapanlardan alınır. Ücret ve masraf payı maktu olarak Komisyon tarafından önerilir ve Müsteşarlıkça onaylanır.' şeklindeki düzenlemenin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=11514&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (çevrimiçi – 27.09.2020).

⁵⁴ Çelik, **a.g.m.**, s. 4.

⁵⁵ Kale, Tunç Yücel, **a.g.m.**, s.466.

B. Sigorta Tahkim Sistemine Üyelik

Sigortacılar bakımından Sigorta Tahkim Sistemine üye olmak zorunlu değildir. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30'uncu maddesi uyarınca sisteme üyelik ihtiyaridir. Sigorta Kuruluşlarının Sigorta Tahkim Sistemine dahil olup olmamaları hususunda tam bir serbestiden bahsedilebilir.

Sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyen sigorta kuruluşlarının, durumu yazılı olarak Komisyon'a bildirmeleri gerekmektedir. Yazılı olarak başvuru yapma şartının geçerlilik şartı olarak değil, ispat şartı olarak getirildiği kabul edilmelidir. Yazılı bir başvurusu olmasa bile, bir sigorta kuruluşu diğer koşulları yerine getirmiş ve bunlar da Komisyon'ca eylemli olarak kabul görmüş ise, böyle bir sigortacı kuruluşunun sisteme dahil olduğunun kabulü gerekir⁵⁶.

Sigorta kuruluşlarının sisteme üyeliği, üyelik sabit katılım payının ödenmesi ile başlamaktadır. Katılım payı, yıllık sabit katılım payı ve dosya başına alınan katılım ücretinden oluşmaktadır. Katılım paylarının miktarı, Komisyon müdürünün görüşü alındıktan sonra Bakanlıkça belirlenir. STİY m.15/2'e göre katılma payını ödemeyen üye, gecikme faizi ile birlikte Komisyon tarafından verilen en geç on beş günlük süre içinde ödeme yapmalıdır. Aksi halde katılma payını ödemeyen üye, sistemden çıkarılır. Üye sistemden çıktıktan sonra, üye olduğu dönemde aleyhine yapılan başvurular Komisyon'ca yine incelenip karara bağlanır. Ancak uyuşmazlığın çözümü için yapılan giderler eski üyeye rücu edilecektir.

Üye kuruluşlar hakkında, üyelik tarihinden sonra gerçekleşen rizikolar için Komisyon'a başvuruda bulunulabilir. Üyelikten önce ortaya çıkmış olan rizikolar bakımından yapılan başvurular, Komisyon'ca değerlendirmeye alınmamaktadır⁵⁷.

⁵⁶ Ulaş, **a.g.m.**, s.248.

⁵⁷ Kurt Konca, **a.g.m.**, s.1356; Aksi yönde bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.298 vd., Her ne kadar ne kanunda ne de yönetmelikte düzenlenmese bile, üyelikten önce akdedilen sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından, sigorta kuruluşu üye olurken çekince

Ancak zorunlu sigortalar açısından 18.04.2013 tarihinden itibaren ortaya çıkan uyuşmazlıklar için, sigorta kuruluşunun sisteme üye olup olmadığına bakılmaksızın başvuruda bulunulabilir. Ayrıca Yönetmeliğin 15. maddesinin 2. fıkrasına göre sigorta kuruluşu üyelikten çıkmış olsa bile, üye olduğu dönemde akdedilmiş sözleşmelere dayanan uyuşmazlıklar bakımından sisteme başvurulabilir. Böylece üyelik son bulmuş olsa dahi sigorta şirketi, üyeliğin dolayısıyla tahkim yoluna ilişkin icabın geçerli olduğu dönemde, muhatabında ileride çıkması muhtemel uyuşmazlıkların Komisyon nezdinde ve ilgili kurallara göre çözümü için bir imkânın daha bulunduğu konusunda haklı bir güven yaratmıştır⁵⁸. Ancak STİY m.15/2’de düzenlenen durumun dar yorumlanarak sadece sigorta kuruluşunun sistemden “çıkarılması” durumunda mı, yoksa geniş yorumlanarak sigorta kuruluşunun hem sistemden “çıkarılma” hem de sistemden “çıkma” durumlarında uygulanacağı açık değildir. Ancak yönetmelikle düzenlenen bu durumun, sigortadan faydalanacak kişilerdeki tahkime yönelik güven duygusuna hanel getirmemesi gerektiği düşünüldüğünde, “çıkma” durumunda da STİY m.15/2’in uygulanacağını kabul etmek amaca uygun düşecektir.

VI. SİGORTA TAHKİMİ ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI

A. Genel Olarak

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenen genel tahkim sisteminde taraflar yapacakları bir tahkim sözleşmesiyle veya esas sözleşmeye konulacak tahkim koşulu ile uygulanacak yargılama esaslarını ve hakemlerin seçimini serbestçe belirleyebilmektedirler. Ancak 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nda düzenlenen tahkim bu yönüyle genel tahkimden ayrılmakta olup kendine özgü (sui

getirmemesi halinde Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde yargılamanın mümkün olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla sigorta kuruluşunun sadece üyeliğinin başlamasından önce akdedilecek sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından bir çekincesi bulunup bulunmadığı hususu önem arz etmektedir. Böyle bir çekincenin bulunmaması durumunda, üyelikten önce akdedilen sigorta sözleşmesinden kaynaklanan ihtilaflar için Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvurulabilir. Bu noktada ihtilafların Komisyon’a başvuru yapıldığında ortaya çıktığı kabul edilmekle birlikte başvuru tarihinde üyeliğin varlığı önem arz etmektedir.

⁵⁸ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.297.

generis) bir karakter taşımaktadır.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nda uyuşmazlıklar hakem tarafından SK m.30 kapsamında çözüme kavuşturulmakla beraber SK 30/23'te, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanacağı düzenlenmiştir. Ancak genel tahkimin zaten bir usul kanunu olan HMK (mülga HUMK) kapsamında düzenlendiği düşünüldüğünde, hakem tahkimle ilgili meselelerde bu kanuna zaten başvurulacaktır. Buna göre, SK m.30/22'de ayrıca HMK (mülga HUMK)'ya atıf yapmasına gerek yoktur. Hakemin özel kanun olan Sigortacılık Kanunu'nda hüküm olmaması karşından genel kanun niteliğindeki Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerini uygulayacağı zaten olağandır. Söz konusu durumda özel norm/genel norm ilişkisi olmakla beraber bir hukuki boşluk olmaması sebebiyle kıyasen uygulamadan bahsedebilmek mümkün görünmemektedir. Bunun haricinde, hakem HMK'da düzenlenen emredici ve kamu düzenine ilişkin hükümler ile bağlı olup bunları uygulamak zorundadır. Örneğin, HMK'nın İkinci Bölümünde düzenlenen "Yargılamaya Hakim Olan İlkeler" başlığı altında sayılan; tasarruf ilkesi (m.24), taraflarca getirilme ilkesi (m.25), taleple bağıllık ilkesi (m.26), hukuki dinlenilme hakkı (m.27), usul ekonomisi ilkesi (m.30) ve hâkimin davayı aydınlatma ödevi (m.31) gibi hükümler kamu düzenine ilişkin emredici hükümlerdendir.

Tasarruf ilkesi, davanın olmadığı yerde hâkim de yoktur, şeklinde ifade edilen bu ilke tahkimde de geçerlidir⁵⁹. Buna göre hakem, herhangi bir talep olmaksızın davayı inceleyemez. Bunun için de ortada tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir hak bulunmalıdır.

Taleple bağıllık ilkesi, tasarruf ilkesinin bir uzantısıdır. HMK m.26'da bu ilke *"Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir."* şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre örneğin, davacının faiz talebi bulunmuyorsa, yargılama

⁵⁹ Pekcanitez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.602.

sonunda faize hükmedilemez.

Taraflarca getirilme ilkesi gereğince, dava malzemesi olarak adlandırılan ve talebin dayanağı olan vakıalar ile bunlar hakkında hâkimi bilgi sahibi kılma işlevi gören delillerden oluşan iki husus, kural olarak davanın taraflarınca mahkemeye getirilir⁶⁰. Bu ilkenin kabulü, özel hukuk nitelikli uyuşmazlıklarda bireysel yarar ve delillerin en iyi taraflarca bilinebileceği varsayımına dayanmaktadır.

Hukuki dinlenilme hakkı, yargılama boyunca hakemin her iki tarafa da eşit mesafede olması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, aynı zamanda hakemin bağımsız ve tarafsız olmasını da gerektirmektedir. Hakemin taraflardan birine yakın olması, taraflar arasında eşitliği bozacağı gibi hakemin reddini gerektirmektedir.

Usul ekonomisi ilkesi, medenî yargılama hukukuna egemen olan ilkelerden biridir⁶¹. Usul ekonomisi, yasalarda öngörülen düzenleme çerçevesinde yargılamanın kolaylaştırılmasını hâkime bir görev olarak yükler. Bu bağlamda, basitlik ve hızlilik usul ekonomisinin en önemli iki sonucudur.

Hâkimin davayı aydınlatma ödevi ise, uyuşmazlığı çözüme kavuşturabilmek için hâkimin aktif bir yöneten olarak yargılamaya yön vermesi ve eksiklik, belirsizlik yahut çelişkileri gidermek adına rol alması anlamına gelmektedir. Böylelikle hâkimin maddi gerçeğe erişebilmek için aktif rol alarak hüküm kurması amaçlanandır. Hâkimin, iddia ve savunmaların gerçekliğini araştırması ve bunların tam olarak anlaşılmasını sağlayarak karar vermesi gerekmektedir.

⁶⁰ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s.99.

⁶¹ Ejder Yılmaz, “Usul Ekonomisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, 2008, s.243-244.

B. Sigorta Tahkimine Başvuru Usulü

Sigorta Tahkim Komisyonu'na sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren veya sigortadan faydalanacak diğer kişiler, Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye bir sigorta kuruluşu aleyhine başvuru yapabilir. Başvuru Komisyon'un merkezine veya başvuruda bulunan kişinin ikametgâhının bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki Komisyon bürosuna yapılabilir (STİY m.16/1). Kanun koyucu, sigorta tahkime ilişkin kesin yetki düzenlenmemiştir. Buna göre, yetkinin bir dava şartı olarak incelenmemesi ile beraber tahkim ruhuna uygun olarak farklı bürolardan yapılan başvuruların da kabulü uygun olacaktır⁶².

Sigorta kuruluşu olarak; sigorta şirketleri ve Güvence Hesabı aleyhine başvuru yapılabilir. Sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerinin bir tarafıyken; Güvence Hesabı zorunlu sigortaların sağladığı güvencelerle ilgili olarak, örneğin rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli bir sigorta bulunmaması durumunda, zarar görenin uğrayacağı zararları karşılamak için Birlik bünyesinde kurulmuş olan bir kurumdur. Güvence hesabının tüzel kişiliğe haiz olup olmadığı doktrinde tartışmalı bir husustur⁶³. Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketi Birliği altında yapılanan Güvence Hesabı'nın, aynı şekilde Birlik altında yapılanan Komisyon'a üye olması durumunun gerekliliğine ilişkin bir açıklık yoktur. Güvence Hesabı, Komisyon'a üye olmasaydı, bu durumun Güvence Hesabı aleyhine Komisyon'a başvurmaya engel teşkil edip etmeyeceği soruların ortaya çıkacaktı. Güvence Hesabının, Birlik altında ve onun tüzel kişiliğinde tesis edildiğinin kabulünde, ayrıca Komisyon'a üyeliğinin aranması aynı tüzel kişilik içinde bulunmaları sebebiyle beklenmemelidir.

⁶² Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.847; Ali Cem Budak, "Sigortacılık Kanununda Tahkim: Sigortacılık Kanunu'nun 20. Maddesi, HMK'nun Yürürlüğe Girmesi Ve 6327 Sayılı Kanun İle Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?", 2013/2, **UTTDER.**, s.62. (Bundan sonra "**Sigortacılık Kanunu**" olarak anılacaktır).

⁶³ Yönetmelikte Güvence Hesabı'nın tüzel kişiliğe haiz olduğu düzenlenmiştir. Yönetmelik ile hukuki kişilik yaratmak yerinde ve mümkün olmamakla birlikte Hesap yönünden davalarda taraf ehliyeti ve dava ehliyeti açısından da tartışmalar yaratmaktadır. Güvence Hesabı'nın Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketi Birliği nezdinde yapılandığı düşünüldüğünde taraf ehliyeti Güvence Hesabına değil, Birlik'e aittir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Güvence Hesabı Yönetmeliği, R.G., T. 26.07.2007, S. 26594); Zekeriya Tepedelen, **Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı**, Ankara, 2017, s.30 vd. ; Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.294.

Sigorta acenteleri aleyhine başvuru yapılıp yapılamayacağı da incelenmesi gereken bir husustur. Öncelikle TTK'da yapılan tanıma bakarsak, acente; *“Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı bir hukuki konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimseye denir.”* (TTK m.102/1). SK'da ise özel olarak sigorta acenteleri düzenlenmiş olup buna göre; *“Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi”* sigorta acentesi olarak tanımlamıştır (SK m.2/1-m).

SK m.30/1'de aleyhine tahkime başvurulabilecek olanların sadece “riski taşıyanlar” yani sigorta şirketleri olduğu açıkça belirtildiğinden, bu konuda kanun değişikliği yapılmadan acenteler aleyhine Komisyona başvurulması mümkün değildir⁶⁴. Kaldı ki Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olmamaları sebebiyle acenteler aleyhine başvuruda bulunmak düşünülemez. Ancak özellikle acente ile sigortadan faydalanan kişiler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların sayısının artması ve tahkim sisteminin amacı dikkate alınarak acenteler aleyhine de tahkime başvurunun önü açılmalıdır⁶⁵.

Sigorta Tahkim Komisyonu'nda dava açılış tarihinin tespitine ilişkin bir düzenleme ne SK'da ne de STİY'de bulunmamaktadır. Bu aşamada SK m.30/22'nin yaptığı atıf gereğince HMK'nın genel tahkime ilişkin hükümleri de göz önüne alınmalıdır. HMK m. 426'da dava açılış tarihi olarak, hakem seçimi için mahkemeye başvurulduğu tarih esas alınmaktadır. Buna dayanarak, doktrinde bir görüş sigorta

⁶⁴ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.846.

⁶⁵ Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.846. ; Karasu, **a.g.m.**, s.58.

tahkimde davanın açılış tarihi olarak Komisyon’a başvurma tarihinin esas alınması gerektiğini kabul etmektedir⁶⁶. Buna karşılık, UNCITRAL Model Kanunu’nun düzenlemesinde, dava tarihi olarak uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarih kabul edilmektedir. Davanın açılış tarihinin tespiti, özellikle bazı usulî sonuçlar bakımından önem arz etmektedir. Davanın açılış tarihine bağlı bu usulî sonuçlar; başta zamanaşımının kesilmesi, derdestlik oluşturması ve davalı yanın oluru alınmaksızın davanın geri alınamaması şeklinde sayılabilir⁶⁷.

Başvuru yapan kimse başvuru ücretini ödediğine ilişkin makbuz ile birlikte doldurduğu başvuru formu ve uyuşmazlığa ilişkin belgelerle Komisyon’a başvurur. Sigorta kuruluşu ile uyuşmazlık yaşanması hâlinde, ilgili sigorta kuruluşuna uyuşmazlığın çözümü için gerekli belgelerle başvurulmadan önce Sigorta Tahkim Komisyonu’na gidilemeyecektir⁶⁸. Başvuru yapan kimsenin SK m. 30/13 gereğince sigorta kuruluşuna uyuşmazlığa ilişkin talebini ilettiği bir başvuru yapmış olması ve bu başvurunun tamamen veya kısmen olumsuz sonuçlandığının belgelendirilmiş olması gerekmektedir. Belgelendirilme zorunluluğu, ispatın senet ile olması zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı cevap vermemiş olması da Komisyon’a başvuru yapabilmek için yeterli kabul edilmektedir. Sigorta kuruluşuna başvuru yapıldıktan sonra beklenmesi gereken süreye ilişkin Karayolları Trafik Kanunu’nda farklı bir düzenleme mevcuttur⁶⁹.

⁶⁶ Ulaş, **a.g.m.**, s.255; Aksi yönde bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 319 vd., Sigorta Tahkim Komisyonu’na yapılan başvuru dilekçesinin dava dilekçesi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Eğer bir dava açılmış olsaydı, yargısal incelemenin raportör gibi üçüncü kişiler yerine hakem ya da hâkim tarafından yapılması gerekirdi. Buna göre, Komisyon’a yapılan ve ilk olarak raportörlerce incelenen başvurunun dava olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

⁶⁷ Ulaş, **a.g.m.**, s.255.

⁶⁸ Sigortacılık Kanunu ile getirilen bu hükmün başvuru sahibi tarafından sigorta kuruluşunun son bir kez daha uyarılması ve yapılacak olan tahkim yargılamasının önüne geçilmesine imkân sağlayacağı ifade edilmektedir. (Bu hususta bkz. Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s. 847).

⁶⁹ Bu konuya ilişkin 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 30/13’de, sigorta kuruluşuna yapılan başvuru için beklenmesi gereken süre olarak 15 iş günü olarak belirlenmesine karşın Karayolları Trafik Kanunu m. 97 hükmünde bu süre 15 gün olarak belirtilmiştir. 2918 sayılı Kanunun 97 nci maddesi şu şekilde değiştirilmiştir; “*MADDE 97- Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması*

Sigorta kuruluşuna başvuru dava şartının aranmasının ardında yatan sebep, sigorta edilen rizikonun tayini için sigorta ettirene/sigortalıya ait olan sigortaya bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğüdür. Konuya ilişkin TTK m. 1447’de açıkça düzenleme bulmuştur. Düzenlemeye göre, sigorta ettiren, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermek ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır. Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortaya bildirmesi gerekmektedir. Sigortacı durumdan haberdar olunca, rizikonun gerçekleşme şeklini ve sigorta poliçesi kapsamında olup olmadığını, sigorta ettirenin talep ettiği tazminat miktarı ile gerçek zararın uygunluğunu gibi hususları tespit ve değerlendirme imkânı bulabilecektir⁷⁰. Ayrıca sigorta bir zenginleşme aracı olmamakla birlikte⁷¹, sigortacı ancak somut olayın özelliklerini belirleyerek tespit ettiği gerçek zararı ödemelidir. Azami iyi niyet prensibi⁷² ölçütlerine dayanan sigorta ilişkilerinde sigortacının, somut olaydaki sorumluluğunu tespit edebilmesi için gerekli olan belgeleri temin etmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, azami iyi niyet prensibine dayalı olarak sigortalı da sigortalanabilir menfaati ile ilgili olan tüm bilgi ve belgeleri sigortacı ile paylaşma yükümlülüğündedir. TTK m. 1447/1 kanun hükmü, sigortacının

hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.” (Bkz. 6704 sayılı Kanun) Yine 2918 sayılı Kanunun 99. maddesine göre sigortacı, gerekli belgeler ile riziko ihbar edildikten itibaren 8 iş günü içinde ödeme yapmaz ise temerrüde düşecektir.

⁷⁰ Kender, **a.g.e.**, s. 253, 284-285.

⁷¹ TTK’nın 1447. maddesinin gerekçesinde ifade edildiği gibi; “*Sigorta bir zenginleşme aracı olmadığından sigortacı gerçek zararı ödemelidir. İyi niyet ve azami güven esasına dayanan sigortada sigortacının, riziko gerçekleştiğinde sorumluluğunun doğup doğmadığını, doğmuşsa kapsam ve sınırını belirleyebilmesi için rizikoyla ilgili tüm bilgilere sahip olması gerekir. Bu nedenle sigortacı, sigorta ile ilgili olan kimselerden riziko ile ilgili her türlü bilgiyi talep edebilmeli ve rizikonun gerçekleştiği yerlerde gereken incelemeleri yapabilmelidir. Nitekim, birçok sigorta genel şartında bu husus açık olarak düzenlenmiştir. Bu yükümlülüğün ihlali ise maddede ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre, kusurun ağırlığına göre ve ödenecek tazminata yaptığı etkiye göre sigorta tazminatından indirim yapılabilecektir.*” Bkz. <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1447/> (çevrimiçi - 27.09.2020).

⁷² Azami iyi niyet ilkesi, sigorta sözleşmesinin taraflarının sözleşmenin yapılıp yapılmayacağı veya yapılacaksa hangi şartlarda yapılacağına ilişkin birbirlerine gerekli tüm bilgileri vermekle yükümlü olduklarına ilişkin bir ilkedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.49).

tazminat/ bedel ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesinde ihtiyaç duyduğu bilgilerin sağlanmasına yönelik olarak sevk edilmiştir⁷³.

Sigorta kuruluşuna başvuru dava şartının, sonradan tamamlanabilir nitelikte olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Başvuru yapılmaması sebebiyle alacağın henüz muaccel olmadığı ve dolayısıyla alacağı henüz muaccel olmadan dava açan birisi için alacağı muaccel olana kadar süre verilemeyeceği veya davanın ertelenemeyeceği kabul edilmektedir⁷⁴. Buna binaen sigorta kuruluşuna başvuru yapılmadan dava açılması, davanın usulden reddini gerektirmektedir. Konuya ilişkin İstinaf Mahkemesi kararları da bu yöndedir⁷⁵. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılırken veya genel mahkemede dava açılırken eksik olan bu dava şartı, davanın devamı sırasında ve bu konuda henüz bir karar verilmeden kendiliğinden tamamlanmışsa; davanın esasına girilmesinin önündeki usulî engel ortadan kalkmış olacaktır⁷⁶.

Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılacak başvuru çerçevesinde, yukarıda değinilen Sigortacılık Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümleri birlikte düşünüldüğünde, sigortacıya yapılan alelade bir başvuru ile gerekli başvuru şartlarının yerine getirildiğinden bahsedebilmek mümkün değildir⁷⁷. Uygulamada ise, sigorta kuruluşuna gerekli evraklar iletilmeden sadece bir başvuru dilekçesi ile başvurular yapılmakta ve her ne kadar sigorta kuruluşunun eksik belge talepleri olsa bile başvuru şartının gerçekleştiğinden bahisle yargı yoluna başvurulmaktadır. Sigorta kuruluşuna tazminat talebiyle iletilmesi gereken belgelere ilişkin SK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Karayolları Trafik Kanunu'nun 99. maddesinde ise hak sahibinin *“zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri”*⁷⁸ sunarak

⁷³ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.159.

⁷⁴ Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, İstanbul, 2016, s.197.

⁷⁵ Bkz. Bursa BAM. 5. HD., T. 12.02.2018, E. 2018/203, K. 2018/116, “...bu dava şartı yargılama sırasında giderilebilecek dava şartlarından olmadığından...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-bursabam-5hd-2018-203.htm&kw='2018/203'#fm> (çevrimiçi - 29.02.2020).

⁷⁶ Vural Seven, “Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, **İzmir Barosu Dergisi**, S.2, 2018, s.119.

⁷⁷ Seven, **a.g.m.**, s.101.

⁷⁸ Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın “Ek:6 Tazminat Ödemelerinden İstenecek Belgeler” kısmında sigorta kuruluşuna iletilmesi gereken belgeler sayılmıştır. Buna göre;

başvuru yapması gerektiği belirtilmekteydi. Ancak Anayasa Mahkemesi, 17/7/2020 tarihli 2019/40 Esas, 2020/40 Karar sayılı kararı⁷⁹ ile, Karayolları Trafik Kanunu'nun 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresi ile ikinci cümlesindeki "...ve genel şartlarda..." ibaresinin ve 92. maddesinin (i) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Sigorta kuruluşuna eksik evrakla başvuru yapılması durumunda sigorta kuruluşu tazminat ödemek zorunda değildir. Dolayısıyla sigorta kuruluşunun temerrüdünden de bahsedilemez. Borcun muaccel hale gelmesi, alacaklının önceden bazı hazırlık çalışmalarını gerektiriyorsa, alacaklı bunları yerine getirmediği sürece borçlu temerrüde düşmüş olmaz⁸⁰. Yargıtay kararlarında sigorta kuruluşuna usulüne uygun bir başvuru yapılmadan dava açılması durumunda, sigorta şirketinin başvuru tarihinden itibaren değil, dava tarihinden itibaren temerrüt faizi ile sorumlu olacağı kabul edilmektedir⁸¹. Kaldı ki yargı yoluna gitmeden önce sigorta kuruluşuna

-
- "Trafik kazası tespit tutanağı,
 - Hak sahibi tüzel kişiler için: imza sirküleri ve sirkülerde yer alan yetkililerin nüfus cüzdan fotokopileri,
 - Hak sahibi gerçek kişiler için: T.C Kimlik Nosu,
 - Hak sahibine ait banka hesap bilgileri." şeklinde sayılmıştır.

Yine aynı düzenlemenin "Bedeni Zararlar" kısmında sürekli sakatlık durumları için;

- "30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik çerçevesinde düzenlenmiş sağlık kurulu raporu,
- Hak sahibi gerçek kişiler için: T.C Kimlik No,
- Kaza raporu,
- Mağdura ait son 3 aylık döneme ilişkin ücret belgesi,
- Hak sahibine ait banka hesap bilgileri." belgelerinin sigorta kuruluşuna iletilmesi gerekmektedir.

Bedeni zarar sonucu ölüm hali gerçekleşmişse başvurunun usulüne uygun eksiksiz bir şekilde gerçekleşmesi için;

- "Kaza raporu,
- Veraset ilamı,
- Güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği,
- Mağdura ait son 3 aylık döneme ilişkin ücret belgesi,
- Hak sahibine ait banka hesap bilgileri." gibi evrakların başvuru dilekçesine eklenerek sigorta kuruluşuna iletilmesi gerekmektedir.

⁷⁹ Bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/media/7006/2020-40.pdf> (çevrimiçi - 14.10.2020)

⁸⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Genişletilmiş 21. bs., 2017, s. 861 vd.

⁸¹ Bkz. Yarg. 17. HD., T. 19.01.2017, E. 2016/15768, K. 2017/259,

başvuran tarafından yapılan eksik evrakla başvuru, usulüne uygun bir başvuru sayılmayacak ve özel dava şartı⁸² eksikliği nedeniyle sonrasında Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvuru da usulden reddedilecektir⁸³. Doktrinde diğer bir özel bir dava şartı olarak nitelendirilen, belirli bir limitin altında kalan tüketici işlemleri bakımından Tüketici Hakem Heyetine başvuru zorunluluğunun yerine getirilmemesi ve ilgili başvuru yapılmaksızın tüketici mahkemesinde doğrudan açılan davanın usulden reddedilmesi gerektiğine ilişkin görüşler mevcuttur⁸⁴.

Doktrinde başka bir görüş, KTK m. 99'daki anılan belgelerin, başvurunun geçerliliğine ilişkin belgeler olarak kabul edilmediği, başka bir ifade ile ekinde bu belgelerin olmadığı alelade yazılı bir başvuruyu geçerli kabul etmek gerektiğini

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=17hd-2016-15768.htm&kw=`2016/15768`#fm>
(çevrimiçi - 30.03.2020).

⁸² Sigortacılık Kanunu'nda yargı yoluna başvurmadan önce sigorta kuruluşuna başvurulup belli bir süre beklenmesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurular için, raportör tarafından yapılan ön incelemede, incelenen hususlardan birisi de sigorta kuruluşuna başvuru yapıp yapılmadığı ve yapılmış ise gerekli sürelerin geçirilip geçirilmediğidir. Dolayısıyla tüm bu hususlar göz önüne alındığında mevzuat, sigorta şirketine başvuru yapılması ve cevap süresinin geçirilmesinin özel bir dava şartı olduğuna işaret etmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Seven, **a.g.m.**, s.115).

⁸³ Zarar görenlerin sigortacıya başvuru yapmadan veya başvurduktan sonra on beş gün geçmesini beklemeden sigortacıya dava açması halinde, mahkemenin dava şartı yokluğu nedeniyle davayı usulden reddetmesi gerekmektedir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Rauf Karasu, **Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, Ankara, 2016, s. 124); Sigorta Tahkim Komisyonu K-2018/12650 sayılı, 25.02.2018 tarihli hakem kararı; *“Trafik Sigortası Genel Şartlarının Tazminat Ödemelerinde İstenilecek Belgeler başlıklı Ek 6 Maddesi uyarınca “30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik çerçevesinde düzenlenmiş sağlık kurulu raporu, Hak sahibi gerçek kişiler için: T.C Kimlik No, Kaza raporu, Mağdura ait son 3 aylık döneme ilişkin ücret belgesi, Hak sahibine ait banka hesap bilgileri” sigorta kuruluşuna iletilmelidir. xxxx Yönetmeliğinin Başvuru sırasında istenecek belgelerin tespiti başlıklı 15.Maddesi uyarınca “Yönetim Komitesi Müsteşarlığın uygun görüşünü alarak başvurularda aranılacak belgeleri belirlemeye yetkilidir. İstenilecek belgeler, Hesabın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulur.” 10 Somut olayda yukarıda sayılan mevzuat hükümlerine uygun olarak ve tahkim öncesi xxxx’na zararın belirlenmesine elverişli belgelerle başvuru yapılmadığı gibi, özellikle başvuru sahibinin geçici veya sürekli iş göremezlik zararını hesaplamaya elverişli tıbbi rapor da sunulmadığından HMK 114.Madde 1.fıkra c bendi uyarınca dava şartı yokluğundan başvurunun usulden reddine karar verilmiştir.”* (Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, S.33, Ocak-Mart 2018, s.8-10, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs33.pdf> (çevrimiçi - 06.10.2020).

⁸⁴ Hakan Pekcanitez, “Tüketici Mahkemeleri”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. LXX, S.4-5-6, 1996, s. 145 vd. ; Hakan Pekcanitez, “Tüketici Sorunları Hakem Heyeti”, **İzmir Barosu Dergisi**, 1996, S. 3, s. 41.

savunmaktadır⁸⁵. Dolayısıyla bu görüşe göre, sigorta kuruluşuna eksik belgeyle alelade bir başvuru yapılmış olsa da sigorta kuruluşu başvuru tarihinden itibaren temerrüt faizi ile sorumlu olacaktır.

Başvuru neticesinde uyuşmazlığın Sigorta Tahkim Komisyon'u nezdinde çözümlenebilmesi için sigorta kuruluşunun da bu sisteme üye olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olmayan sigorta kuruluşları aleyhine Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılamaz. Sisteme üye olmayan sigorta kuruluşları bakımından, taraflar aralarında sözleşme yapmak suretiyle de Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılabilmesi olanaklı değildir. Bu düzenleme biçimi ile sigortacılık tahkim sistemine başvurulabilmesi sigortacı kuruluşların seçimine bırakılmış bulunmakla birlikte, böyle bir düzenleme sigortacılık tahkimi sistemi içerisinde sigorta sözleşmesinin yanlarına eşit hak arama olanağı tanımadığı için sistemin eleştirilmesi gereken yönlerinden birini oluşturmaktadır⁸⁶.

C. Başvurunun ön incelemesi

Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurular, hayat veya hayat dışı sigorta gruplarına göre ayrılarak uzmanlığına göre görevli ve yetkili raportöre verilir. Raportör tarafından usule ve belgelere ilişkin olmak üzere iki aşamalı bir inceleme yapılır. Raportör tarafından usule ilişkin dosya üzerinden yapılacak ön inceleme zorunludur.

Raportör, başvuruya ilişkin incelemeyi dosyayı tevdi aldığı tarihten itibaren on beş gün içinde tamamlamak zorundadır. Ön inceleme ile çözümlenemeyen başvurular, derhal Komisyon merkezine iletilir. Kanunda yer alan “*Raportörler tarafından çözümlendirilemeyen başvurular...*” ile yönetmelikte yer alan “*Ön inceleme ile sonuçlandırılmayan başvurular...*” kavramlarından uyuşmazlığın raportörce esastan

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Seven , **a.g.m.**, s.107 vd.

⁸⁶ Ulaş, **a.g.m.**, s. 249.

sonuçlandırılmasının olanaklı olduğu sonucu çıkarılmamalıdır⁸⁷. Raportörlerin dosyaları esastan incelemesi mümkün olmayıp bu yetki Komisyon'da sadece hakemlere aittir. Raportörlerce yapılan ön inceleme yargılama arz etmemekte olup raportör dosyayı incelerken herhangi bir yargı kararı vermemektedir. Mevzuatta raportörün reddine veya tarafsızlığına ilişkin bir düzenleme bulunmaması da kanun koyucunun raportörü hakem ile eş kabul etmediği dolayısıyla aralarında bir kademe bulunduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki, kanun gerekçesinden de bu anlam çıkmaktadır⁸⁸. Ancak raportöre verilen uyuşmazlığı çözüm yetkisinin sınırlarının ne kanunda ne de yönetmelikte net olarak belirlenmemiş olması aksaklıklar yaratabileceği gibi kanun koyucu tarafından açıklık getirilmesi gereken bir meseledir.

Raportör ön incelemede inceleyeceği ilk hususlardan biri, aleyhine başvuru yapılan sigorta kuruluşunun tahkim sistemine üye olup olmadığıdır. Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olmayan bir sigorta kuruluşu aleyhine, sonradan tahkim sözleşmesi akdetmek suretiyle dahi uyuşmazlığın Komisyon nezdinde çözülmesi olanaklı değildir. Sigorta kuruluşu aleyhine yapılan başvuru neticesinde uyuşmazlığın tahkim nezdinde çözülebilmesinin ilk ve öncelikli koşulu sigorta kuruluşunun bu sisteme üye olmasıdır.

Raportör tarafından ikincil olarak incelenmesi gereken durum, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı bir başvuru yapıp yapılmadığı ve yapılmış ise talebin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığı veyahut sigorta kuruluşunun başvuruya on beş iş günü içinde cevap vermediği hususunun tespitidir. Komisyona yapılan başvuruda, sigorta kuruluşuna başvurulup başvurulmadığı ve başvurulmuşsa, başvuruya verilen cevap neticesinde bir

⁸⁷ Ulaş, **a.g.m.** , s.252.

⁸⁸ SK m. 30'un maddenin gerekçesi, "...*uyuşmazlık konusu eksik bilgilendirme, evrakların eksikliği gibi konulardan kaynaklanıyorsa raportörlerin riski yüklenen tarafla iletişimi ile sonuçlandırılacaktır.*" (Bkz. Sigortacılık Kanunu Tasarısı ile Adana Milletvekili Atilla Başoğlu'nun Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Avrupa Birliği Uyum ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/1218, 2/87), S. 1364, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1364m.htm> (çevrimiçi-12.03.2020).

uyuşmazlığın söz konusu olup olmadığı veya başvuru üzerinden on beş iş günlük sürenin geçip geçmediği Sigorta Tahkim Komisyonu nezdindeki raportör tarafından yapılacak bir ön inceleme kapsamında söz konusu şartın yerine getirilmediği tespit edilirse uyuşmazlık, Komisyon tarafından değerlendirilmeye alınmayacaktır⁸⁹. Bu nedenle, on beş iş günü içerisinde sigorta kuruluşu tarafından cevap verilmediği hususunun da Komisyon'a başvuru yapılırken ispat edilmesi gerekmektedir⁹⁰.

Başvuru yapılmadan önce uyuşmazlığın mahkemeye, HMK'ya göre tahkime ya da Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal edip etmediği hususunun ilgilinin beyanı esas alınmak suretiyle tespit edilmesi raportörün inceleyeceği diğer bir durumdur. Zira, SK m.30/14'te açıkça düzenlendiği itibarıyla mahkemeye veya Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal etmiş uyuşmazlıklar hakkında Komisyona başvuru yapılamamaktadır.

Yukarıda izah edilen koşullar sağlanmadan yapılan başvuru değerlendirmeye alınmayacağı gibi başvuru sahibine durum derhal bildirilerek başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilir. Yine raportör tarafından incelenmeye başlamadan önce, başvuru geri çekilirse başvuru ücretinin yüzde doksanı iade edilir. Ön inceleme aşamasında raportörce incelenen koşulların sağlanması, başvurunun Komisyon'ca değerlendirmeye alınması için gereklidir. Sigortacılık Tahkim Komisyonu'nun, uyuşmazlığın bu kanunda düzenlenmiş bulunan tahkim sistemine tabi olmayacağına ilişkin kararı, diğer bir ifade ile istemin reddine ilişkin kararına karşı itiraz edilip

⁸⁹ Ulaş, **a.g.m.**, s. 250-251.

⁹⁰ Noter aracılığıyla ihtar çekilerek sigorta kuruluşuna başvurulması hâlinde başvurunun ispatlanabileceği kabul edilebilir. Ayrıca başvurunun iadeli taahhütlü olacak şekilde yapılması da mümkündür. Bu halde de, başvurunun hangi tarihte yapıldığı ve kime teslim edildiği gibi hususlar belgelenmiş olacaktır. İadeli taahhütlü veya noter kanalıyla yapılan başvurular, her ne kadar başvuru yapıldığına dair ispat niteliğinde olsa da başvuru dilekçesinin içeriğine ilişkin bir ispat sağlayamamaktadırlar. Bu noktada elden yapılan başvurular ile dilekçenin bir suretinin alındı yapılmak kaydıyla ispat yoluna gidilmesi daha sağlıklı olacaktır. Böylelikle Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan gereksiz başvuruların da önüne geçilmiş olunacaktır. Ancak, ilgili mevzuatta konuya ilişkin açık bir düzenleme olmaması sebebiyle bu görüşün kabulü mümkün görünmemektedir. Mevzuatta konuya ilişkin bir düzenleme bulunmazken başvuru sahiplerinin başvuru yaptığına ilişkin ağır bir ispat şartını aramak hak arama özgürlüğünü kısıtlama mahiyetinde olacaktır.

edilemeyeceğine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde, HUMK m.519'de hakemler vasıtasıyla halledilemeyen hususlarda mahkemelerin yetkili olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla mülga kanun döneminde, raportörün başvurunun reddi kararına karşı mahkemelerde tespit davası açılması mümkün görünmektedir. Ancak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile HMK m.422 gereğince kendi yetkileri hakkında karar verilmesi hakemlere bırakılmıştır. Dolayısıyla raportörün ret kararına karşı mahkemeye başvuru yolu kapanmış olmaktadır.

Raportör ön inceleme aşamasını tamamladıktan sonra başvurunun usule uygun olduğunu saptanırsa, ikinci aşamada başvuru formuna ekli belgelerin incelemesine geçilir. Bu aşamada uyuşmazlığın çözümü için ekli belgelerin elverişli ve yeterli olup olmadığı hususu incelemeye alınır. Raportör, uyuşmazlığın çözümü için ekli belgelerin eksik olduğunu tespit ederse durumu taraflara bildirir ve dosyayı kapatır. Doktrinde, raportörce eksik belgenin tamamlanması için ilgisine uygun ve kesin bir süre verilerek, verilen bu kesin sürenin sonunda da eksikliğin giderilmediğinin anlaşılması durumunda dosyanın kapatılması yoluna gidilmesinin uygulama açısından daha doğru olduğuna ilişkin görüşler mevcuttur⁹¹. Belgelerin eksikliği sebebiyle dosyanın kapanması ile birlikte başvuru ücretinin yüzde ellisi başvuru sahibine iade edilir. Belge eksikliği sebebiyle dosyanın raportörce kapatılmasına ilişkin yönetmelikte düzenleme bulunmakla birlikte kanunda bu hususun düzenlenmemiş olması eleştirilmesi gereken bir husustur. Raportörün bilgi ve belge eksikliğine ilişkin denetim yapmasının, esasa ilişkin bir denetim olması sebebiyle yerindeliği tereddütlere yol açmaktadır. Kaldı ki ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra yapılan bu denetimin ön inceleme kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır.

⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ulaş, **a.g.m.**, s.252.

D. Hakemlerin Seçimi

Uyuşmazlığa hangi hakemin bakacağı, Komisyon'ca listelerden seçilmektedir (SK m.30/15). Sigortacılık Kanunu'nda ve Sigortacılık Tahkimine İlişkin Yönetmelik'te hakemlerin seçimi ve atanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiş olup ayrıca SK m.30/23'nin atfı gereği, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulama bulmaktadır. Hakem seçiminde, yargılama aşamasında olduğu gibi silahların eşitliği ilkesi esas alınmalıdır.

Uyuşmazlık konusu miktarının on beş bin Türk lirası ve üzerinde olması durumunda en az üç hakemden oluşan heyet oluşturulması zorunlu olup bu miktarın altındaki uyuşmazlıklar tek hakemle çözülebilmektedir. Ancak istisnai olarak, uyuşmazlık nitelik itibarıyla karmaşık yapıdaysa da hakem heyetinin oluşturulması mümkündür. Listede hukukçu olması durumunda, hakem heyeti biri hukukçu olmak üzere en az üç hakemden oluşur ve kararlarını çoğunluk ile verir.

Hakemlerin seçiminde dikkate alınan bir diğer husus, uyuşmazlığın hayat veya hayat dışı sigorta gruplarından hangisine ait olduğudur. Buna göre hayat veya hayat dışı sigorta gruplarının hakem listesinden sıra esasına göre seçilecek hakemler ile uyuşmazlık çözülür. Sıra esasına göre, hakemlerin uzmanlık alanları da dikkate alınarak uyuşmazlığın çözümü için uygun olan hakem seçilir. Hakem seçiminde ayrıca hakemin iş yükü ve coğrafi kriterler de göz önünde bulundurulur. Doktrinde, Sigorta Tahkim Komisyonu'nda hakem seçiminin Komisyon'a bırakılması yerine Komisyon'ca belirlenen listelerle sınırlı olmak koşulu ile taraflarca seçilmesi gerektiğine ilişkin görüşler vardır⁹². Taraflara da listeden olmak şartıyla hakemini

⁹² Bu sistem bir tür kurumsal bir tahkim niteliği taşısa bile, hakemlerin listede yer alması şartı, hakemleri belirleme yönündeki hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması sonucunu doğurmaktadır. Bu sisteme başvurma ve kararların kesinlikle sınırlarını belirleme konularında hak ve yetki tanınan tarafların, kendi hakemlerini belirleme yönünde hak kısıtlamasına tabi tutulmaları yasanın eleştirilmesi gerektiren yönlerinden birini oluşturmaktadır. (Ayrıntı için bkz. Ulaş, **a.g.m.**, s.253,265).

seçme hakkı tanınması gerektiği ileri sürölmüş ise de⁹³, böyle bir uygulama tahkim yargılamasının gecikmesine ve tarafların seçim sürecinde hakemlerle iletişime geçerek onları etkilemeye çalışmasına neden olacağından, hakemleri seçme imkânı beklenen yarardan çok sisteme daha fazla zarar verecektir⁹⁴.

E. Başvurunun Hakemlerce İncelemesi

Başvuru, raportörce incelenmesinin ardından sigorta hakem listesinden seçilen hakeme veya hakem heyetine tevdi edilir. Hakem, gerekli görölen hallerde duruşma düzenleyebileceği gibi kural olarak, başvuruyu kendisine verilen evraklar üzerinden inceler. Hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmek suretiyle duruşma yapılması gerekse de uygulamada hakemler duruşma yapmaksızın uyuşmazlığı evrak üzerinden çözmektedirler.

Hakem, uyuşmazlığı başvuru kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren dört ay içinde, itiraz hakemi ise başvuru kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren iki ay içinde karara bağlamalıdır. Hakemlerin kurul olarak atanmaları durumunda ise, bu sürenin hakemlere bu konuda yapılan en son tebliğ tarihinden itibaren başlayacağınıın kabulü gerekir⁹⁵. Bu sürelerin tarafların yazılı muvafakatleri alınmak suretiyle uzatılması mümkündür. Taraflar, süre uzatım dilekçesini Komisyon’a iletmelidirler. Ayrıca uzatılan sürenin dilekçede açıkça belli olması gerekmektedir. Süre uzatım talebi, yine tahkim süresi içinde gerçekleşmelidir. Tahkim süresi sona erdikten sonra yapılan süre uzatımına ilişkin muvafakatleri geçersizdir.

Tarafların muvafakati olmadan, mahkeme veya hakem kararı ile sürelerin uzatılması mümkün değildir. Yargılama süresinin bitmesi halinde tarafların kusuru olmadığı düşünölürse, süre uzatımının uygulamada bir tarafın inisiyatifine ve

⁹³ Ulaş, **a.g.m.**, s.253.

⁹⁴ Karasu, **a.g.m.**, s.55.

⁹⁵ Ulaş, **a.g.m.**, s.257.

keyfiyetine bırakılması yerinde değildir. HMK m.422’de düzenlenen “*hakemlerin kendi yetkileri hakkında karar verme*” yetkisi ile hakemlerin süre uzatımı konusunda karar verebilme imkânının sigorta tahkim sistemi için de uygulama bulması daha uygun olacaktır.

Sigorta tahkime yapılan başvurunun, raportör tarafından yapılan ön inceleme aşamasından önce davalı yanın olurunı almadan geri çekilmesi mümkündür (STİY m. 16/4). Ancak başvurunun raportör veya hakem tarafından incelenmeye başlamasından sonra geri çekilmesi davadan feragat niteliği arz edecektir. Bu noktada şu şekilde bir çelişki de mevcuttur; raportörler tarafından yapılan ön incelemenin bir yargılama arz etmemekte olması sebebiyle yargı kararı verilmeyen bir aşamada başvurunun geri çekilmesinin de bir feragat arz etmeyeceği varılabilecek bir sonuçtur. Ancak başvurunun hakeme intikali ile birlikte artık yargılama başlamış olup bu aşamadan sonra hüküm kesinleşinceye kadar yapılan geri alma işlemleri feragat arz edecektir. Dolayısıyla başvurunun geri alınması işleminin, dosyanın raportörde veya hakemde olmasına göre bir ayırım yapılmak suretiyle sonuca varılması yerinde olacaktır. Ancak SK’da başvurunun geri çekilmesine ilişkin açık bir düzenleme olamaması sebebiyle bu durumun davadan feragat niteliği taşıyıp taşımayacağı dahi tartışmalıdır.

Hakemlerin dosyanın tevdi edilmesi ile beraber başvuruyu, esasa ilişkin ve uyuşmazlığın sigorta tahkim sistemine uygun olup olmadığına ilişkin incelemeleri gerekir. Bu sayede başvurunun sigorta tahkim sistemine uygun olup olmadığı veya belgelerin yeterli olup olmadığı hususunda raportörün hatalı kanaati varsa bu durumun sonradan hakem tarafından düzeltilmesi mümkün olur. Bu amaçla, hakem uyuşmazlığın sigorta tahkim sistemine uygun olmadığı sonucuna varırsa başvurunun usulden reddine karar vermelidir. Eğer ki başvuru kapsamında noksan olan bilgi veya belgelerin tamamlanabilme imkânı varsa hakemin belgeleri talep ederek uyuşmazlığı çözüme kavuşturması gerekmektedir. Doktrinde hakemlerin sadece kendilerine Komisyon’ca iletilen uyuşmazlık dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere dayalı olarak karar vermekle yükümlü bulunduklarından, müzakere sırasında raportör soruşturmasının yetersizliğinden bahisle soruşturmayı genişletmelerinin mümkün

olmayacağına ilişkin görüşler de vardır⁹⁶. Doktrindeki bu görüşlerin dayanağı ise, SK m.30/15'teki hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden inceleme yapabileceğine ilişkin düzenlemedir. Her ne kadar kanun koyucunun amacının, bu şekilde sınırlı evrak üzerinden inceleme ile uyuşmazlığın kısa sürede çözümlenmesini sağlamak olduğu varsayılsa da hakkın ve adaletin sağlanabilmesi için hakemlere gerektiğinde araştırmalarını genişletme imkânı tanınması gerekmektedir.

Hakemin uygulaması gereken yargılama usulü SK'da açıkça düzenlenmemiştir. SK'nın atfı gereği, yargılama usulüne ilişkin HMK m. 316 ve davamı hükümlerinin her ne kadar sigorta tahkime de uygulanacağı kabul edilse de aslında SK'daki istisnai düzenlemeler ile sigorta tahkim sisteminin kendisine özel bir usulünün olduğu açıktır. Örneğin, HMK m. 427 gereğince genel tahkimde yargılamada bir yıl içinde hüküm verilmesi zorunlu olarak düzenlenmişken SK'daki özel düzenleme gereği sigorta hakemlerinin görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde ve itiraz hakemlerinin de görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç iki ay içinde karar vermeye mecbur oldukları düzenlenmiştir. Burada "görevlendirildikleri tarihten" ifadesiyle başvurunun hakeme tebliği tarihi anlaşılmalıdır⁹⁷. Başkaca, mülga Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ'inin 7/1-d hükmünde sigorta tahkim başvurusunun üçüncü kişilere ihbar edilebileceği ve üçüncü kişilerin de başvuruya müdahil olabileceğine ilişkin düzenleme yer bulmuştur. Ancak sigorta tahkim sistemi, genel mahkemelerden ayrı olarak ihbar ve müdahaleye kapalıdır. Diğer bir örnek; sigorta hakemlerinin delil tespitine ilişkin yetkisi bulunmazken, HMK m. 414 göre hakemlerin delil tespitine karar verebileceği düzenlenmiştir. Yine HMK m.414'e göre genel tahkimde hakemlerin ihtiyati tedbir kararı verebilecekleri düzenlenmişken; sigorta tahkimde, davalı tarafın sigorta şirketleri veya Güvence Hesabı olması gerçeği karşısında hakemlerin ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararı verebilmelerinin başvuruda bulunanlar açısından hukuki bir yararı bulunmamaktadır⁹⁸. Mülga Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin

⁹⁶ Ulaş, **a.g.m.**, s.259.

⁹⁷ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.346.

⁹⁸ Aymelek Erdemir, **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında İhtiyari Kurumsal Tahkim**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. bs., 2017, s. 46.

Tebliğ'inin 7/1-ç hükmünde, hakemlerin ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararı alamayacağı düzenlenmiştir. Ancak bu hüküm hem SK'ya hem de HMK'ya aykırılık taşımaktaydı. Öncelikle MTK m. 6/I hükmüyle hakemlere ihtiyati tedbire ve ihtiyati hacze, sonrasında ise HMK m. 414 hükmüyle sadece ihtiyati tedbire karar verebilme yetkisi tanınmıştır. Doktrin, hakem heyetinin ihtiyati tedbir kararı verebilecek olmasına karşın niteliği gereği ihtiyati hacze karar veremeyeceğini ancak ihtiyati haciz mahkmeden talep edilebileceğini kabul etmektedir⁹⁹. Tebliğ yürürlükten kaldırmış olmasaydı bile sonraki-genel kanun hükmü karşısında, önceki tarihli Tebliğ hükmüne geçerlilik tanımak mümkün değildir¹⁰⁰. Ayrı olarak doktrinde sigorta hakeminin, özellikle hakem kurulunun inceleme aşamasında gerçekleştireceği usulü işlemleri bir tutanakta belirtmesinin sigorta tahkimin yargısal niteliğine uygun düşeceği ifade edilmektedir¹⁰¹. Tutanak düzenlenmesi, yargısal denetim bakımından da taraflara hukuki güvenlik sağlayacaktır.

Genel tahkim yargılamasında hakemler, maddi hukuku uygulamak suretiyle karar verebildikleri gibi hakkaniyet ve nasfet kurallarına uygun olarak da karar verebilmektedirler. Taraflar tahkim sözleşmesinde, açıkça uyuşmazlıkların hakkaniyet ve nasfet kurallarına uygun olarak çözülmesini düzenlemişlerse, hakem artık buna uygun olarak sadece hakkaniyet ve nasfet kurallarını uygulayarak karar verecektir. Tarafların tahkim sözleşmesinde, yargılamanın hakkaniyet ve nasfet kurallarına göre mi yoksa maddi hukuka göre mi yürütüleceğini açıkça düzenlemeleri daha sağlıklı olacaktır. Taraflar tahkim sözleşmesinde veya tahkim şartında uyuşmazlığın maddi hukuka göre çözümlenmesi hususunda açıkça bildirimde bulunmamışlarsa veya hakemlerin hakkaniyet ve nasfet kurallarına göre karar vermelerini kararlaştırmışlarsa yahut ne hakkaniyet ve nasfete göre ne de maddi hukuka göre karar verilmesini kararlaştırmamışlarsa, böyle bir durumda hakemlerin hakkaniyet ve nasfete uygun karar vermelerinin önünde bir engel yoktur¹⁰². Sigorta tahkim yargılamasının ise nasıl yürütüleceği açıkça mevzuatta düzenleme bulmamıştır. Ayrıca öncelikle başta bir

⁹⁹ Pekcanıtez, Atalay, Özkes, **Ders Kitabı**, s.605

¹⁰⁰ Budak, **Sigortacılık Kanunu**, s.65.

¹⁰¹ Ulaş, **a.g.m.**, s.257.

¹⁰² Öztekin, **a.g.m.**, s.242.

tahkim sözleşmesi yapılmadığı kabul edildiğinde, sigorta hakemlerinin maddi hukuka mı yoksa hakkaniyet ve nasfet kurallarına mı uygun bir karar verecekleri daha da belirsizlik kazanmaktadır. Fakat 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda geçen terimler ve kanunun genel görünümü itibarıyla sigorta tahkim hakemlerinin maddi Sigorta Hukukunu temel alarak karar vermeleri gerektiğinin kabul edilmesi uygun olacaktır¹⁰³. Bu kapsamda, sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklara öncelikli olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Altıncı Kitabında yer alan Sigorta Hukukuna ilişkin hükümler, ardından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri ve bu kanunda hüküm olmaması halinde, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun hükümleri uygulanır.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik¹⁰⁴'in 6. maddesinin 12. fıkrasına göre, hakemler hukuk dışında özel ve teknik bilgiyi gerektiren hallerde talep üzerine veya re'sen bilirkişinin görüşüne başvurabilir. Yönetmelikteki ilgili düzenleme HMK m. 266'da düzenlenen *“bilirkişiye başvurulmasını gerektiren haller”* başlıklı hükmün aynısıdır. Mevzuattaki düzenlemeler dışında Yargıtay'ın da yerleşik içtihadı Sigorta Tahkim Komisyonu'nda, uzman bilirkişiden alınacak ayrıntılı ve denetime elverişli rapor alınmadan karar verilmemesi gerektiği yönündedir¹⁰⁵. Bilirkişi ücreti, ara karar kurulmak suretiyle

¹⁰³ Öztekin, a.g.m., s.242.

¹⁰⁴ R.G., T. 19.01.2016, S. 29598.

¹⁰⁵ Bkz. Yarg. 17. HD., T. 23.01.2014, E. 2013/7897, K. 2014/789;

“Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Davacı belediye başkanlığına ait araç, davalı sigorta şirketlerinin trafik ve ihtiyari mali sorumlu sigortacısı olduğu aracın neden olduğu kaza sonucunda hasar görmüştür. Davacı 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 30.maddesi uyarınca uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmuştur. Taraflar arasında kazanın meydana geliş biçimi, kusur ve zarar uyuşmazlık konusudur. Sigorta Tahkim Komisyonu ekspertiz raporu ve faturalara dayanarak davacıya ait araç sürücüsünün kusursuz olduğunu ve faturalara itibar ederek araç zararının 61.552,40-TL olduğunu kabul etmiştir. HMK'nın 266 vd. maddelerine göre mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Somut uyuşmazlıkta tahkim komisyonunca, kusur ve hasar alanında uzman bilirkişiden alınacak ayrıntılı ve denetime elverişli raporun taraflara tebliğiyle yapılacak değerlendirme sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir’...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=17hd-2013-7897.htm&kw=`2013/7897`#fm> (çevrimiçi - 22.03.2020).

belirlenir. Bilirkişi ücretinin yatırılmaması durumunda, ücreti yatırmayan tarafın genellikle iddiasını ispatlayamaması sebebiyle başvurusu reddedilmektedir. Bilirkişiler, komisyon müdürü tarafından her yıl belirlenen listeden seçilirler. Hakemler hakkındaki yasaklılık ve ret halleri, bilirkişiler için de uygulanmaktadır.

Hakemin başvuruı incelemesi, kural olarak gizlilik esasına tabidir. Tahkim süreci aleni olmadığından tarafların itibarının zedelenmesi riski ortadan kalkacaktır¹⁰⁶. Başvurunun hakem heyetince incelenmesi durumunda müzakere ile; yani hakemlerin görüşlerini açıklamaları suretiyle bir karara varmaları gerekmektedir. Hakemlerin tamamı aynı görüşte ise karar oybirliği ile; çoğunluğu aynı görüşte ise karar oyçokluğu ile alınır. Oyçokluğu durumunda, azınlık görüşte kalan hakem kendi görüşünü muhalefet şerhi yazarak karara eklemektedir.

Sonuç olarak HMK gereğince tahkim yargılaması şu hallerde sona ermektedir (m.435/1);

- “Nihai hakem kararının verilmesi,
- Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukuki yararı bulunduğunu kabul etmesi hali hariç, davacının davasını geri alması,
- Tarafların, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşmaları,
- Hakem veya hakem kurulunun, başka bir sebeple yargılamanın sürdürölmesini gereksiz veya imkansız bulması,
- Tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talebin reddedilmesi,
- Yargılama giderleri için avans yatırılmaması” şeklindedir.

Mülga Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ’in 8. maddesi hakem kararında; uyuşmazlığın neden ibaret olduğu, maddi ve hukuki gerekçe, davanın esası ve yargılama giderlerinin yer alması gerektiğini düzenlenmiştir. Mülga

¹⁰⁶ Konuralp, **a.g.m.**, s.135.

olan Tebliğ dışında ayrıca sigorta hakem kararının şekli ve içeriğine ilişkin Sigortacılık Kanunu’nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Hakem kararlarının ne şekilde olacağına ilişkin HMK 436. maddesindeki düzenleme gereğince kararda;

- “*sigorta hakem veya hakemlerinin isimleri,*
- *tarafların ve varsa vekillerinin isimleri veya unvanları,*
- *kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçe,*
- *esasa ilişkin taraflara yüklenen hak ve borçlar ile yargılama giderleri,*
- *karara karşı itiraz yolları ile süresi,*
- *karar yeri ile tarihi,*
- *hakem veya hakemlerin imzası”* bulunmalıdır.

Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik’te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 6. maddesinin 11. fıkrasında, mevzuata uygun bir şekilde yargılamanın işleyişi ile hakem kararlarının şekil yönünden içeriğine ilişkin bilişim temelli bir usul getirileceği düzenlenmiştir. Bu ilgili düzenlemeye uygun olarak da uygulamada; başta ara kararlar ve bilirkişi raporları olmak üzere bilumum belgelerin tarafların sisteme kayıtlı e-posta adreslerine iletilmesi söz konusudur. Aynı şekilde taraflar da bilirkişi raporlarına itiraz ve beyan dilekçelerini mail üzerinden hakeme sunmaktadırlar. Son olarak da gerekçeli kararların, tarafların KEP (Kayıtlı Elektronik Posta) adreslerine gönderilmesi ile karara ilişkin tebligatın yapılmış olduğu kabul edilir.

Tahkim yargılaması sonucunda aleyhine karar çıkanlar, diğer tarafın kendisini avukat ile temsil etmesi halinde ayrıca vekâlet ücretini ödemeleri gerekmektedir. SK m. 30/17’e göre, hükmolunacak vekâlet ücreti Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesinde belirlenen vekâlet ücretinin beşte biri olacaktır. Her ne kadar iki taraf lehine hükmedilecek vekâlet ücretinin de 1/5 olarak belirlenmesi gerektiğine ilişkin kararlar

varsa da¹⁰⁷; aksi yönde sadece başvuran aleyhine hükmedilecek vekâlet ücretinin 1/5'i olarak belirlenmesi yönünde hakem kararları bulunmaktadır¹⁰⁸. Konuya ilişkin tereddütlerin ortaya çıkması ise, Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile ortaya çıkmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesinin 13. fıkrasına göre, *“ tarafların avukat ile temsil edildiği hallerde, taraflar aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti, her iki taraf için de Avukatlık*

¹⁰⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu 26.07.2018 tarihli 2018/İHK-5586 sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararı; *“...Yargıtay 11. H.D. ‘sinin 15.02.2016 Tarih 2016/64 Esas 2016/1453 Karar Sayılı kararında; ” 6327 sayılı kanunla Sigortacılık Kanunu’na eklenen 30/17.fıkrası uyarınca, talebi kısmen veya tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekalet ücretinin AAÜT de belirlenen vekalet ücretinin 1/5 i olacağı öngörülmüştür. Madde hükmünde söz konusu olan talep, tahkim yargılamasında karşılıklı yer alan uyuşmazlık taraflarının talepleridir. Dolayısıyla maddedeki "talebi ret olunanlar" ifadesi, hem sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanları hem de risk üstlenen kuruluş ve güvence hesabını ifade eder. Zira, tahkimde uyuşmazlığın taraflarından her biri hakemden kendi lehine hüküm kurulmasını istemektedir. Diğer bir ifade ile, sigorta sözleşmesiyle menfaat sağlayanlar kendi lehine ancak riski üstlenen kuruluş ve güvence hesabına hüküm kurulmasını talep ederken risk üstlenen kuruluş ve güvence hesabı da haksız olduğu iddiası ile karşı tarafın talebinin reddedilerek, kendi lehine hüküm kurulmasını talep eder. Ayrıca tahkim yargılamasının çekişmeli yargı olduğu göz önünde bulundurularak hakem, uyuşmazlık taraflarından birisinin talebini kabul ettiği oranda diğer tarafın talebi de reddetmiş demektir. Bu noktada maddede geçen reddedilen kavramı sadece davacı konumundaki sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlara yönelik değildir. Diğer taraftan AAÜT de belirlenen vekalet ücretinin 1/5 i olması ve hükmedilecek vekalet ücretinin her iki yan bakımından göz önüne alınması gereken bir ücret olup, bu nedenle karşı yan lehine belirlenen avukatlık ücretinin 1/5 i ne hükmedilmesi gerekirken, tamamına hükmedilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.....”* denilmiştir. Yukarıda anılan Yargıtay kararlarında, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30/17 madde-fıkrası ile Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16/13 madde- fıkrası birlikte değerlendirilerek Sigorta Tahkim Komisyonunda görülmekte olan uyuşmazlıklarla ilgili olarak başvuran lehine hükmedilecek vekalet ücretinin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre hesaplanacak vekalet ücretinin beşte biri olduğu açıklıkla vurgulandığından heyetimizce davalı vekilinin itirazının kabulüne karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.” (Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, S.35, 2018, s.62-63, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs35.pdf> (çevrimiçi - 06.10.2020)).

¹⁰⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu 04.03.2019 tarihli ve K-2019/17159 sayılı hakem kararı; *“Hükmedilecek vekalet ücretinin belirlenmesi bakımından, her ne kadar 19 01.2016 tarih ve 29598 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 6. maddesinde başvuru sahipleri vekilleri lehine hükmedilecek vekalet ücretlerinin de 1/5 olarak belirlenmesi istenmişse de 5684 sayılı Kanun’un 30 uncu maddesinde değişiklik yapan 6327 sayılı Kanunun 58. maddesinin son fıkrasında “Talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine hükmolunacak vekâlet ücreti, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde belirlenen vekâlet ücretinin beşte biridir.” hükmü ve bunun “Sigorta Tahkim Komisyonuna genellikle düşük meblağlar için başvurulmaktadır. Bu durumda talebi kısmen veya tamamen reddedilen taraf için, yargılama giderleri arasında yer alan avukatlık ücretinin uyuşmazlık konusu miktarla karşılaştırıldığında yüksek kalabildiği dikkate alınarak maddede gerekli düzenleme yapılmıştır.” biçimindeki gerekçe ile Kanun maddesinden başvuranın yüksek vekalet ücretine maruz bırakılmaması amaçlandığından davacı lehine, AAÜT’nin 6’ncı maddesi hükmü saklı kalmak üzere, tam vekalet ücretine hükmedilmesine karar verilmiştir.”* (Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, S.37, 2019, s.15, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs37.pdf> (çevrimiçi - 06.10.2020)).

Asgarî Ücret Tarifesinde yer alan asliye mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekâlet ücretinin beşte biridir.” Hükümde geçen “her iki taraf” ifadesinden yola çıkarak gerek başvuru sahibi gerekse sigorta kuruluşu aleyhine hükmedilen vekâlet ücretlerinin 1/5 olarak belirlenmesi sonucuna varılabilir. Ancak doktrinde, kanuni düzenlemede yer alan “talebi kısmen veya tamamen reddedilen taraf” ifadesinde geçen “taraf” ile kastedilenin sadece başvuru sahibi olduğu, dolayısıyla yalnızca başvuru sahibi aleyhine hükmedilen vekâlet ücretinin 1/5 olarak belirlenmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir¹⁰⁹. Gerçekten de sigorta tahkim sisteminde, sigorta kuruluşlarının talep ileri sürerek başvuru açamadıkları düşünüldüğünde, “talebi reddedilen” sadece başvuru sahibi olmaktadır. Konuya ilişkin kanuni düzenlemenin Hükümet gerekçesinde¹¹⁰ de düşük meblağlar için Sigorta Tahkim Komisyonu’na başvuranların yüksek avukatlık ücretleri ile karşılaşmaması için ilgili düzenlemeye gidildiği vurgulanmıştır. Buna göre, kanun koyucunun vekâlet ücretinin 1/5 olarak uygulanmasının her iki taraf içinde söz konusu olması şeklinde bir eğilimde olmadığı sonucuna varılabilir. Konuya ilişkin bir diğer tereddüt ise, vekâlet ücretinin 1/5’i alınınca hesaplanan ücret avukatlık asgari taban ücretinin altına düşerse, indirimli hesaplanan ücrete mi yoksa avukatlık taban ücretine mi hükmedilmesi gerektiğine ilişkindir. Öğretide bir görüş¹¹¹, vekâlet ücretinin hiçbir şekilde avukatlık asgari ücret tabanının altına düşmemesi gerektiğini savunmuştur. Aksi yöndeki ikinci görüşe göre ise¹¹², SK m. 30/17 avukatlık asgari taban ücretine ilişkin düzenlemeye de bir istisna teşkil etmektedir. Gerek doktrinde gerekse Yargıtay’ın yerleşik içtihadı doğrultusunda, hakemlerce ayrıca karar ve ilam harcına hükmedilmez¹¹³.

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu, **a.g.m.**, s.66.

¹¹⁰ Hükümet Gerekçesi için bkz. “...Diğer taraftan Sigorta Tahkim Komisyonuna genellikle düşük meblağlar için başvurulmaktadır. Bu durumda talebi kısmen veya tamamen reddedilen taraf için, yargılama giderleri arasında yer alan avukatlık ücretinin uyuşmazlık konusu miktarla karşılaştırıldığında yüksek kalabildiği dikkate alınarak maddede gerekli düzenleme yapılmıştır.”, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss271.pdf> (çevrimiçi- 16.03.2020).

¹¹¹ Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, **Sigortacılık Kanunu Şerhi**, İstanbul, 2012, 513.

¹¹² Karasu, **a.g.m.**, s.68; Özdamar, **Tahkim Sistemi**, s.849.

¹¹³ Öztekin, **a.g.m.**, s. 239, 248; Budak, **Sigortacılık Kanunu**, s. 66; Yarg. 11. HD., T. 17.06.2002, E. 2002/2437, K. 2002/6223, “Bu konudaki yasal düzenleme incelendiğinde, Harçlar Kanununun 3. maddesine göre, hakem kararının infazı lazım geldiğine dair mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre, karar ve ilam harcı alınır denmektedir. Yine HUMK.nun 536. maddesinde de hakemlerin verdiği karar temyiz müddeti geçince mahkeme reisi veya hakim tarafından tasdik olunur denilmiştir, bu durumda hakem kararına mahkeme başkanının şerh düşmesi ancak kesinleşmesi ile mümkün olabileceğinden, Harçlar

Hakem veya hakem heyeti tarafından yazılan gerekçeli karar Komisyon müdürlüğüne iletilir. Komisyon müdürü en geç üç iş gününde kararı taraflara bildirmeli ve kararla birlikte dosyasını Komisyon'un bulunduğu yer Asliye Ticaret Mahkemesi'ne saklanmak üzere göndermek zorundadır. Kararın tebliği, özellikle karara karşı kanun yoluna başvurmak isteyen taraflar için önem arz etmektedir.

Hakem kararları ve gerekçelerinden bazıları özellik arz etmesine göre, Hakem Karar Dergisi'nde yayımlanmaktadır. Bu karar ve gerekçelerde geçen özel isimlere gizlilik esası gereğince yer verilmemektedir.

Hakem kararlarının tavgizi, düzeltilmesi ve tamamlanmasına ilişkin Sigortacılık Kanunu'nda veya Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik'te özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak HMK m. 437 maddesi çerçevesinde sigorta hakem kararlarının da tavgizi, düzeltilmesi ve tamamlanması mümkündür¹¹⁴. Taraflar, hakem kararlarındaki basit maddi hataların veya eksikliklerin yahut çelişkilerin giderilmesi için Komisyon'a talepte bulunabilirler.

VII. SİGORTA TAHKİM KARARLARININ CEBRİ İCRASI

Tahkim kararları da mahkeme kararları ile aynı mahiyette yaptırım gücüne sahip kararlardır. Yargılama sonucunda verilen kararın, aleyhe hükmedilen tarafça kendiliğinden yerine getirilmesi beklenmektedir. Ancak aleyhe hükmedilen taraf, kararı yerine getirmekten kaçınırsa bu durumda cebri icra yoluna başvurulabilir. Hakem kararı ile ilamlı icra yoluna başvurulması mümkündür.

Kanununun 3. maddesine göre gerekli olan harçların ancak kararın kesinleşmesi halinde alınması mümkün olabilecektir. O halde, davacının bu konudaki haklı talebinin kabulü ile hakem kararının taraflara tebliğe çıkarılması gerekirken, yazılı olduğu şekilde talebin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir... Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2002-2437.htm&kw=`2002/6223`#fm> (çevrimiçi - 16.03.2020).

¹¹⁴ Karasu, **a.g.m.**, s.63; Aynı yönde Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 350 vd.

Sigorta Tahkim Komisyonu hakemleri tarafından verilen kararlar da para alacağına ilişkin ilamların icrasına göre icra edilebilmektedirler. İcra İflas Kanunu m. 34'e göre, ilamların icrası her icra dairesinden talep edilebildiği için, hakem kararına dayanılarak başlatılacak ilamlı icra takibi Türkiye'de herhangi bir icra dairesinden başlatılabilir. İİK m. 35'te ilamlı icra takip talebinde bulunacak alacaklının, takip talebine hakem kararını eklemesi gerektiği düzenlenmiştir.

İlamlı icrada takip talebinde bulunan kişi, hakem kararı lehine olan taraf yani alacaklıdır. Hakem kararı aleyhine olan taraf ise icra takibinde borçludur. Ancak her zaman hakem kararında taraf olan kişiler ile icra takibindeki borçlu/alacaklı örtüşmeyebilir. Külli veya cüz'i halefiyet hallerinde hakem kararı lehine/aleyhine olan taraf değişebilmektedir. Bu gibi durumlarda hakem kararı aleyhe olan değişmişse, icra takibi külli veya cüz'i halefe karşı başlatılmalıdır.

Müşterek ve müteselsilen birden fazla kişi aleyhine hüküm kurulması durumunda, alacaklı her bir borçluya ayrı ayrı takip açabileceği gibi tek bir takibi birden fazla kimseye karşı da ileri sürebilir. Tek bir takibin birden fazla kimseye karşı ileri sürülmesi halinde, ihtiyari takip arkadaşlığı söz konusudur.

Takip talebini alan icra dairesi, icra emrini düzenleyerek borçluya gönderir. İcra emrinde, hakem kararında yazılı olan borcun yedi gün içinde ödenmesi, aksi takdirde icra müdürünce kararın gereğinin zorla yerine getirileceği ihtarı bulunmaktadır.

Hakem kararının icraya konulabilmesi için kesinleşmesi gerekmez. SK m. 30/12'e göre hakem kararına karşı itiraz yoluna başvurulması durumunda icra takibi durdurulabilir. Bunun haricinde borçlunun, icra emrine karşı itirazda bulunma imkânı bulunmamaktadır. Ancak İİK m. 33'e dayanarak icranın geri bırakılmasını talep edebilmektedir. İcranın geri bırakılması; borcun ödenmesi, borcun zamanaşımına uğraması veya ertelenmesi gibi durumlarda söz konusu olmaktadır.

Hakem kararı aleyhine olan tarafın karara karşı temyiz yoluna başvurusu halinde ayrıca hükmolunan parayı depo etmesi veya değerine uygun taşınır, taşınmaz rehni veya banka kefaleti göstermesi gerekmektedir. Bütün bunların ardından İİK m. 36/2'e göre, Yargıtay icranın geri bırakılması kararını vermektedir.

VIII. SİGORTA TAHKİM KARARLARINA KARŞI KANUN YOLLARI

SK m. 30/12'e göre, beş bin Türk lirasına kadar olan Uyuşmazlık hakem kararları kesindir. İtiraz Hakem Heyeti'ne ancak uyuşmazlık miktarı beş bin Türk lirası ve üzerinde kalan kararlar için başvurulabilecektir. Yine aynı maddede, kırk bin Türk lirasına kadar olan İtiraz Hakem kararlarının kesin olduğu, ancak kırk bin Türk lirası ve üzerindeki¹¹⁵ kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Süresi içinde yapılan itiraz veya temyiz başvurusu, kararın kesinleşmesini önleyeceği gibi başlatılan icra takiplerini de durdurmaya yeterlidir.

Beş bin Türk lirası ve üzerindeki hakem kararları için kararın tebliği tarihinden itibaren on gün içinde itiraz edilebilmektedir. Bu kararlara on gün içinde itiraz edilmez ise kesinleşir ve artık bu kararların temyizi mümkün değildir. Uyuşmazlık hakem kararlarına karşı itiraz yoluna başvurmadan, temyiz yoluna gitmek mümkün değildir. İtiraz yoluna başvurulurken itiraz başvuru formu doldurulur¹¹⁶. Ayrıca itiraz başvuru ücretinin de yatırılması gerekmektedir. Başvuru ücretleri, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan üretici Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak suretiyle Kurum tarafından belirlenmektedir.

¹¹⁵ Kanun yollarına başvuru için esas alınan ölçütün hakem kararına konu olan tutar üzerinden değil de uyuşmazlık miktarına göre belirlenmesi olumlu olarak kabul edilse de, yasal değişikliklerle talebin kabul edilmeyen bölümünün esas alınması gerektiği yönünde görüşler mevcuttur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 364).

¹¹⁶ Bkz. EK-2

İtiraz edilen kararlar dosyası ile beraber, yeni teşkil edilen hakem heyetine tevdi edilir. Bu “itiraz” yolu kendine özgü bir hukuki çare olup mahkeme kararının kesinleşmesini ertelediği ve yargılamayı üst dereceli bir mahkemeye intikal ettirmediği için teknik anlamıyla bir kanun yolu değildir¹¹⁷. İtiraz Hakem Heyeti, Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararına yönelik itirazı yerinde bulursa yeni bir karar verecektir. HMK’da istinafa ve temyize ilişkin hükümlerin itiraz yoluna kıyasen uygulanması mümkün kabul edilmelidir.

Kural olarak, kırk bin Türk lirası ve üzerindeki İtiraz Hakem kararları için taraflarca temyiz kanun yoluna başvurulabilse de kanun koyucu istisnai durumları da düzenlemiştir. SK m. 30/12’e göre;

- “tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması”¹¹⁸,
- talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması,
- hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi,

¹¹⁷ Ali Cem Budak, “Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 14, 2016, s.139.

¹¹⁸ Bkz. İstanbul BAM. 9. HD., T. 30.12.2019, E. 2019/3608, K. 2019/4111; “...5684 Sayılı Kanun'un 30/12.maddesine göre İtiraz Hakem Heyeti tarafından itiraz talebi hakkında işin heyete intikalden itibaren 2 ay içinde karar verilir. Somut uyuşmazlıkta itirazın, İtiraz Hakem Heyetine intikal tarihi olan 18/11/2018 tarihinden itibaren karar tarihine kadar Yasada öngörülen 2 aylık sürenin sürenin geçtiği, taraflarca hakeme ek süre verilmediği ve bu suretle hakemin tahkim süresi dolduktan sonra karar verdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca dosyaya sunulan bilirkişi raporu ile davacı vekili tarafından verilen ıslah dilekçesi davalı tarafa tebliğ edilerek davalı tarafa cevap ve itiraz hakkı tanınmaksızın başvuru nihai karara bağlanmasının 5684 Sayılı Kanun'un 30/12.maddesinde belirtilen istisnai istinaf/temyiz hallerinden "hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi" hali gerçekleşmiştir.Bu durumda 5684 Sayılı Kanun'un 30/12.maddesinde belirtilen istisnai istinaf/temyiz hallerinden "hakemlerin tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması" hali ile "hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi" hali gerçekleştiğinden davalı vekilinin Uyuşmazlık Hakem kararını istinaf edebileceği kanaatine varılmıştır. Bu nedenle; davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulüne, 5684 Sayılı Kanun'un 30/12.maddesi ve HMK'nın 353/1-a-6 maddesi gereğince, Uyuşmazlık Hakemi kararının kaldırılmasına, dosyanın 5684 Sayılı Kanun'un 30/16.maddesi gereğince değerlendirme yapılarak yeniden karar verilmesi için Sigorta Tahkim Komisyonuna iade edilmek üzere Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-istanbulbam-9hd-2019-3608.htm&kw='2019/3608'#fm> (çevrimiçi- 16.02.2020).

- hakemlerin tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi¹¹⁹” durumlarında

her hâlükârda temyiz yolu açıktır.

Ayrıca temyiz sınırının tespitine ilişkin doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bir görüşe göre¹²⁰, temyiz sınırı uyuşmazlık tutarına göre değil, kararda yer alan tutara göre belirlenmelidir. Diğer bir görüşe göre ise¹²¹, temyiz sınırı en azından genel kanun içerisinde, kararla ne miktara hükmedildiğine göre değil; kararda geçen ve talebin kabul edilmeyen bölümünün belli bir miktarı geçip geçmemesine göre belirlenmelidir.

Mevzuatta her ne kadar “temyiz” ifadesi kullanılsa da uygulamada, Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulması ile birlikte 20.07.2017 tarihinden itibaren söz konusu uyuşmazlıklar için istinaf kanun yoluna başvurulmaktaydı. Konuya ilişkin Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlarda İtiraz Hakem Heyeti kararlarına karşı temyiz yoluna değil; öncelikle istinaf kanun yoluna başvurulması gerektiği ifade edilmekteydi¹²². Buna

¹¹⁹ Bkz. İstanbul BAM. 8. HD., T. 16.1.2020, E. 2020/142, K. 2020/84; “...Somut olayda, davacı vekilince Uyuşmazlık Hakem Heyeti kararına karşı İtiraz Hakem Heyeti nezdinde itirazda bulunulmasına rağmen İtiraz Hakem Heyetince davacı vekilinin itirazları ile ilgili olarak herhangi bir değerlendirme yapılmadan karar verilmiş bulunmaktadır. Bu husus tarafların iddiaları hakkında karar verilmemesi halini oluşturmakta olup, verilen karar bu nedenle kesin nitelikte değildir. Bu nedenle davacı vekilinin İtiraz Hakem Heyetine yaptığı itiraz konusunda İtiraz Hakem Heyetince bir karar verilmediği anlaşıldığından, HMK 353/1-a/6 maddesi gereğince davacı vekilinin itirazlarının da değerlendirilerek karar verilmesi amacıyla İtiraz Hakem Heyetince verilen kararın kaldırılmasına, dosyanın sigorta tahkim komisyonuna geri gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir...”. Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-istanbulbam-8hd-2020-142.htm&kw='2020/142'+`2020/84`#fm> (çevrimiçi - 16.02.2020).

¹²⁰ Ulaş, **a.g.m.**, s.260.

¹²¹ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.362.

¹²² Bkz. Yarg. 17. HD., T. 17.4.2018, E. 2018/1160, K. 2018/4233; “5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 25 ve geçici 2. maddeleri uyarınca tüm yurttan 20.07.2016 tarihinde göreve başlamıştır. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunun “Sigortacılıkta Tahkim” başlıklı 12. maddesinin son cümlesinde “Temyize dair usul ve esaslar hakkında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun uygulanır” düzenlemesi, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 447/2 maddesi “Mevzuatta yürürlükten kaldırılan 18/06/1927 tarihli ve 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerinin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.” düzenlemesi ile sigortacılıkta tahkim ile ilgili kanun yolunda Hukuk Muhakemeleri Kanunun uygulanacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341/5. maddesinde diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtay’a başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere dair nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabileceği düzenlenmiştir.

ilişkin olarak, iki dereceli yargılama sisteminin getirilerek denetim arttıkça daha az hatayla ve daha adil kararların verileceğine ilişkin saikin bulunduğu ifade edilmiştir¹²³. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin sigorta tahkim kararlarına karşı kanun yolu olarak "istinaf" kabul edilmesi gerektiğine ilişkin oluşturduğu içtihadı karşın Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin aksi yönde kararları¹²⁴ bulunmaktaydı. Bu tartışmalar, Yargıtay

HMK'nın 439/1 maddesinde hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabileceği, iptal davasının ise tahkim yerindeki mahkemede açılabileceği, HMK'nın 410. maddesinde ise tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkemenin tahkim yeri bölge adliye mahkemesi olduğu düzenlenmiştir. HMK'nın 361. maddesinde bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde temyiz yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 Sayılı Kanunun 45. maddesiyle 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrası değiştirilerek 12/01/2011 tarihli ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına dair itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalara asliye ticaret mahkemesinin heyetçe karar vereceği düzenlenmiştir. Bütün bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde HMK'nın 439/1. Maddesi gereği hakem heyeti kararlarına karşı yalnız iptal davası açılabileceği anlaşılmaktadır. HMK'nın 439. maddesinin 6. fıkrasında iptal davasına karşı temyiz yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Ancak bu düzenleme HMK'nın 410. maddesi gereği tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkeme tahkim yeri bölge adliye mahkemesine uygun olarak yapılmış bir düzenlemedir. SONUÇ: Hakem heyeti kararlarına karşı açılacak iptal davalarında Hukuk Muhakemeleri Kanununun 410. maddesiyle daha sonra yürürlüğe giren 6545 Sayılı Kanun'un 45. maddesiyle değişik 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrasında görevli mahkeme konusunda düzenlemeler bulunmaktadır. HMK'nın 410. maddesinde hakem heyeti kararlarına karşı açılacak davada Bölge Adliye Mahkemelerini görevli sayılırken 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrası asliye ticaret mahkemelerini görevli saymıştır. İptal davalarına ister HMK'nın 410. maddesi gereği bölge adliye mahkemesince bakılsın, ister 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrası gereği asliye ticaret mahkemelerince heyet halinde bakılsın, HMK'nın 361. maddesi gereği temyiz yoluna başvurulabilmesi için bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde temyiz yoluna başvurulabilir. Bu durum istinaf yargı yolunun getirilmesindeki amaç olan kararların iki dereceli denetim sistemine tabi olması ilkesine de uygun düşecektir. Bu sebeple bölge adliye mahkemelerinin açıldığı 20.07.2016 tarihinden sonra verilen hakem heyeti ya da itiraz hakem heyeti kararları istinaf kanun yoluna tabi olup, inceleme bölge adliye mahkemesince yapılacağından dosyanın ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilmek üzere yerel mahkemesine GÖNDERİLMESİNE, 17.4.2018 tarihinde oybirliği ile karar verildi...". Kararın tamamı için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=17hd-2018-1160.htm&kw='2018/1160'#fm> (çevrimiçi - 27.02.2020).

¹²³ Bkz. Yarg. 17. HD., T. 25.3.2019, E. 2016/19028, K. 2019/3526, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=17hd-2016-19028.htm&kw='2016/19028'#fm> (çevrimiçi -30.03.2020).

¹²⁴ Bkz. Yargıtay 11. HD. , T. 26.04. 2018, E. 2017/5281, K. 2018/3189, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2017->

İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun 19/06/2020 tarih, 2019/4 Esas, 2020/1 sayılı kararı¹²⁵ netlik kazanmış olup Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu temyiz olarak kabul edilmiştir.

Hakem kararlarına karşı önceki-özel kanun mu yoksa sonraki-genel kanun mu uygulanacağına ilişkin de doktrinde tartışmalar mevcuttur¹²⁶. Sonraki-genel kanun niteliğindeki 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 439. maddesinde "*Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir.*" düzenlemesine yer vermiştir. Önceki-özel kanun niteliğindeki SK m.30/12 hükmünde ise, hakem kararına karşı HUMK'da düzenlenen temyiz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. HMK'da hakem kararına karşı sadece iptal davası açabilme imkânı tanınırken, Sigortacılık Kanunu'ndaki düzenlemenin sehven mi yoksa bir istisna olarak mı düzenlendiği tartışmalara yol açmıştır. Doktrinde bir görüşe göre¹²⁷, yürürlükten kalkmış olan kanun hükümlerine başka bir kanunda yapılmış olan atfın, yürürlükten kalkan hükümleri yeniden yürürlüğe sokmuş olduğunun varsayamayacağını, bu nedenle Sigortacılık Kanunu'nda hakem kararlarının temyizine ilişkin yapılan atfın, HMK m. 439'da yer alan iptal davası düzenlemesine yapılmış sayılması gerektiğini savunmaktadır. Buna karşılık diğer bir görüş ise¹²⁸, Sigortacılık Kanunu'ndaki düzenlemenin istisna olduğunu, HUMK hükümlerine genel atıf yerine doğrudan temyiz usulü zikredildiğinden, sigorta tahkim yargılaması neticesinde verilen hakem kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu noktada, HMK'nın yürürlük tarihinden sonra 6328 sayılı Kanun'un 58. maddesindeki "*Ancak, tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükârda temyiz yolu açıktır.*" ifadesi ile kanun koyucunun, Sigorta Tahkim Komisyonu hakem kararlarına karşı temyiz kanun yoluna

[5281.htm&kw=`sigorta+tahkim`+`temyiz`+`istinaf`#fm](http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-istanbulbam-9hd-2019-227.htm&kw=`sigorta+tahkim`+`temyiz`+`istinaf`#fm) (çevrimiçi – 14.10.2020)

¹²⁵ Bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=is-istanbulbam-9hd-2019-227.htm&kw=`19/06/2020`+`2019/4`+`2020/1`+`fm`> (çevrimiçi – 14.10.2020)

¹²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s.282.

¹²⁷ Budak, **Sigortacılık Kanunu**, s.67-68.

¹²⁸ Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.499-500.

başvurulması gerektiğine ilişkin kabulü olduğu ifade edilebilir. 6327 s. K. ile ilgili hükümde bir değişiklik yaşanmasaydı, olası tartışma, önceki-özel kanun ile getirilen kanun yolunun sonraki-genel kanun ile artık iptal davası şeklinde değiştirilip değiştirilmediği olacaktı ki, buna verilecek yanıt olumluydu¹²⁹. Kaldı ki kanun koyucu, sonradan 6456 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle yapılan temyize ilişkin değişiklikle yine bu kabulünde ısrar etmiştir. Sigortacılık tahkiminde, iptal davası yerine doğrudan temyiz kanun yolunda ısrar edilmesinin ardındaki gerekçe esastan denetim ihtiyacıdır¹³⁰. HMK m. 439'da düzenlenen iptal nedenleri, sınırlı sayı ilkesi kapsamında olup hükmün esastan denetlenmesini imkân verecek kadar kapsamlı değildir.

SK m.30/12'de uyuşmazlık tutarına bakılmaksızın hükmün her hâlükârda temyiz edilebileceği haller sayılmıştır. Verildiği anda şeklen kesinleşmiş ve böylece maddi anlamda da kesinliği yürürlük kazanmış bir yargı kararına karşı –sınırlı nedenlerle de olsa- temyiz adı altında kanun yoluna başvurmak, alışılmadık bir durumdur¹³¹. Kanunun aynı maddesinde her iki taraf için de uyuşmazlık tutarı bakımından kesin olan bir hükmün sınırlı sayıdaki nedenlerle temyize tabi tutulmasının yorum yoluyla mümkün kılınması doktrinde eleştirilmiştir¹³².

Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurmak için esas alınan kesinlik sınırının bu denli yüksek tutulması doktrinde eleştirilmektedir¹³³. Temyiz edilebilirlik bakımından miktar sınırının varlığı, bizzat içtihatlarla anayasaya aykırı bulunmamıştır¹³⁴. Ne var ki, temyize başvurmak/denetim muhakemesini talep etmek şeklinde, herhangi bir yargısal temel hakkın bulunup bulunmadığı konusundan bağımsız olarak; anayasaya aykırı bulunmayan miktarla mukayese edildiğinde¹³⁵;

¹²⁹ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 353.

¹³⁰ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 354.

¹³¹ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 356.

¹³² Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 356.

¹³³ Öztekin, **a.g.m.**, s. 242; Kale, Tunç Yücel, **a.g.m.**, s. 474; Kurt Konca, **a.g.m.**, 1364; Budak, **Sigortacılık Kanunu**, s. 68.

¹³⁴ Alangoya, **a.g.e.**, s.38-39.

¹³⁵ Bkz. AYM., 20.01.1986, 1985/23-2 (R.G., T. 16.4.1986, S. 19080).

eldeki yekûnun bir hayli yüksek olduğu, açıktır¹³⁶. Temyiz sınırının yüksekliği, ayrıca hakemin reddi talebine ilişkin müdür tarafından verilen kararın denetlenmesinin de önüne geçecektir¹³⁷.

Hakem kararlarının Yargıtay tarafından bozulması durumunda, eski hakemler veya Komisyon tarafından seçilecek yeni hakemler tarafından yargılama devam etmekte ve yeni bir tahkim süresi belirlenmektedir¹³⁸. Hakemler bozma kararına karşı direnememektedirler¹³⁹.

IX. YARGILAMANIN İADESİ

HMK m.374'de düzenlenen yargılamanın iadesi, kesin olarak verilen veya kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilecek olağan üstü kanun yoludur. Yargılamanın iadesi, kesin hükme karşı kanun yoluna başvurulamayacağına ilişkin kuralın bir istisnasıdır. Kesin olarak verilmemiş ve henüz kesinleşmemiş kararlara karşı

¹³⁶ Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 360.

¹³⁷ Hakemin reddi taleplerine ilişkin Müdürlükçe verilen kararların denetimi ancak esasa ilişkin nihai karara karşı kanun yoluna başvurulması durumunda mümkün olmaktadır. Hakemin reddine ilişkin kararın, temyiz kanun yoluna başvurulmadan önce denetlenebilmesi mümkün değildir. Ancak yüksek temyiz sınırı sebebiyle nihai karara karşı kanun yoluna başvurulamaması durumunda, hakemin reddi kararının da yargı mercii tarafından denetlenmeden kesinleşmesi sonucunu doğuracaktır. Bu durumda, tarafsız ve bağımsız yargı mercii önünde yargılanmak şeklindeki temel hakkın, mahkeme tarafından denetlenmeden kanun dışı yollarla ihlali sonucu ortaya çıkacaktır. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yeşilova Aras, Yeşilova, **a.g.m.**, s. 361).

¹³⁸ Bozma üzerine yeni bir dava açılmış sayılmamakta, eski davanın devam ettiği kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. Öztekin, **a.g.m.**, s. 246-247.

¹³⁹ Yarg. HGK., T. 25.01.2006, E. 2005/15-728, K. 2006/1;

"HUMK'nun 429. maddesi (HMK m. 373/V) uyarınca direnme, 'mahkemelere' özgü bir hukuksal kurumdur... Kanunun tanımadığı bir hak ve yetkinin -değişik vasıflandırmalarla-hakemlerce kullanılabilceğini kabule olanak bulunmamaktadır. Uyuşmazlığa konu bu husus, daha önce de çeşitli vesilelerle yargı kararlarına konu olmuş; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun başta 07.11.1951 gün ve 274-1333 sayılı kararı olmak üzere 01.10.1969 gün ve 366-718 ve 24.04.1996 gün ve 1114-302 sayılı kararlarında 'hakemlerin direnme kararı veremeyecekleri' sonucuna ulaşılmış; halen bağlayıcılık etki ve gücünü koruyarak yürürlükte bulunan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun 23.10.1972 tarih 1972/2 E. 1972/12 K. sayılı kararı ile de 'bozma kararlarına karşı hakemlerin direnme kararı veremeyeceği konusu' kesin sonuca kavuşturulmuştur..."

Kararın tamamı için bkz.
<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2005-15-728.htm&kw=25.01.2006+`2006/1`#fm> (çevrimiçi - 09.03.2020).

yargılamanın iadesi yoluna başvurulması mümkün değildir.

Sigorta tahkim sisteminde sigorta hakemleri tarafından verilen kararlara karşı da HMK m. 443 gereğince yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilmek mümkündür. Ancak kanun koyucu tarafından aynı maddede sayılan belirli hallerde tahkim kararlarına karşı yargılamanın iadesi yoluna başvuru imkânı tanınmıştır. Bu haller HMK m.375'in;

- *“(b) Davaya bakması yasak olan yahut hakkındaki ret talebi, merciince kesin olarak kabul edilen hâkimin karar vermiş veya karara katılmış bulunması,*
- *(c) Vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması,*
- *(e) İfadesi karara esas alınan tanığın, karardan sonra yalan tanıklık yaptığıının sabit olması,*
- *(f) Bilirkişi veya tercümanın, hükme esas alınan husus hakkında kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğuının sabit olması,*
- *(g) Lehine karar verilen tarafın, karara esas alınan yemini yalan yere ettiğiinin, ikrar veya yazılı delille sabit olması,*
- *(h) Lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli bir davranışta bulunmuş olması,*
- *(ı) Bir dava sonunda verilen hükmün kesinleşmesinden sonra tarafları, konusu ve sebebi aynı olan ikinci davada, öncekine aykırı bir hüküm verilmiş ve bu hükmün de kesinleşmiş olması,*
- *(i) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olmasıdır.”*

Tahkim kararlarına karşı yargılamanın iadesi davası genel mahkemelerde görülmektedir. Mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucunda, talep haklı görülürse hakem kararı iptal edilir ve uyuşmazlık hakkında yeni hüküm kurulması için yeni bir hakem kurulu tarafından görülmek üzere dosya Sigorta Tahkim Komisyonu'na havale edilir.

SONUÇ

Günümüzde sigorta şirketleri ile sigortalılar arasında imzalanan tip sözleşmeden kaynaklanan birçok hukuki uyuşmazlık ortaya çıkmaktadır. Taraflar bu uyuşmazlıkların çözümü için devlet yargısına başvurduklarında uzun yargılama süreleri ile karşılaşmaktadırlar. Özellikle Sigorta Hukuku alanının uzmanlık gerektirmesi ve devlet yargısındaki iş yükünün ağırlığı yargılama sürelerinin uzun olmasındaki başlıca etkenlerdir.

Sigorta tahkimi ise, Sigorta Hukuku alanında ortaya çıkan uyuşmazlıkların daha hızlı ve basit bir şekilde çözüme kavuşturulması amacıyla kurulmuş bir sistemdir. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında oluşturulan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde Sigorta Tahkim Komisyonu ile sistem yürürlük kazanmıştır. Bu sistem, uluslararası hukukta görülen ombudsmanlık sistemine benzer özellikler taşımaktadır. Ancak Alman Hukukunda ombudsmanın re'sen araştırma yetkisinin olması ve verdiği kararların icraya konulamaması gibi önemli farklılıklar mevcuttur.

Sigorta Tahkim Komisyonu, iradi ve kurumsal tahkim niteliğinde kanuni bir sistemdir. Sigorta tahkime başvurabilmek için yazılı tahkim sözleşmesi aranmamaktadır. Buna göre, sigorta kuruluşunun sisteme üye olması ile tahkim sözleşmesine ilişkin genel bir icapta bulunduğu, sigortadan faydalanacak kişinin ise Komisyon'a müracaat ederek adeta kabul beyanında bulunarak zımnî tahkim sözleşmesinin kurulmaktadır. Sigorta tahkimi, şahsına münhasır özellik göstermekte olup kimi özellikleriyle zorunlu tahkime kimi özellikleriyle ihtiyari tahkime yakındır. Doktrinde tartışmalar nezdinde, sigorta tahkimin devlet yargısına başvuru yolunu kapatmaması sebebiyle ihtiyari niteliğinin ağır bastığı kabul edilmelidir. Ancak sigorta şirketi yönünden bakıldığında, sisteme üye olduktan sonra kendi aleyhine Komisyon'a yapılan başvurular için tahkim itirazında bulunamamaktadır. Bu sebeple sigorta şirketi açısından, sistem adeta zorunlu hale gelmiştir. Bu sebeple Sigorta Tahkim Komisyonu'nun üyeliği halinde sigorta şirketi açısından zorunlu bir sistem, karşı taraf

açısından ihtiyari olduğu düşünülebilir ve nispi zorunlu tahkim olarak nitelendirilebilir.

2019 yılı itibarıyla ticari davalar bakımından getirilen zorunlu arabuluculuk, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmak için dava şartı olarak bulunmamaktadır. Zımni tahkim sözleşmesinin varlığını kabul ile Arabuluculuk Kanunu 18/A (18)'deki tahkim istisnası gerçekleşmektedir. Kaldı ki Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kuruluş amacının, mahkemelerin iş yükünü azaltarak yargılamaların daha hızlı bir şekilde sonuçlanmasını sağlamak olduğu düşünüldüğünde, arabuluculuğun Komisyon bakımından da dava şartı olduğunu kabul etmek yerinde olmayacaktır. Kaldı ki zaten SK m. 30'da Komisyon'a başvurmadan önce özel dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru şartı düzenlenmiştir. Bu sebeple ilgili özel dava şartından sonra arabuluculuğa başvurmak hem süreci uzatacak olup hem de taraflar açısından herhangi bir faydası bulunmayacaktır.

Sigorta tahkime ilişkin hukuki düzenlemenin, tek bir kanun maddesi içerisinde yer alan yirmi üç fıkra şeklinde olması eleştirilmiştir. Nitekim Sigorta Tahkim Komisyonu'nun organizasyon yapısı, yönetsel esasları, yargısal işleyiş ve kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları gibi hususlar ayrı başlıklar ve ayrı maddeler halinde düzenlenirse bu durum sistemin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Daha kapsamlı ve sistematik bir hukuki düzenlemeye gidilmesi sisteme özgü karşılaşılan sorunları da ortadan kaldıracaktır. Sigorta tahkimin, kendine özgü (sui generis) bir yapıda olması sebebiyle, her ne kadar HMK'da düzenlenen genel tahkime ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün olsa da SK'daki düzenlemenin kapsamlı olması önem taşımaktadır. Sistemin çalışma usul ve esaslarına ilişkin olarak ayrıca Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik çıkarılmıştır. Ancak Yönetmelik ile Kanun birbiriyle çelişkiler içermekte olup yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sigorta tahkimde, uyuşmazlıklar öncelikle raportör incelemesinden geçmektedir. Ancak raportörün yetkisine ve yaptığı incelemenin niteliğine ilişkin olarak belirsizlik hakimdir. Kanunda yer alan *“Raportörler tarafından çözümlendirilemeyen*

başvurular...” ifadesi hatalı olup raportörlerin esasa ilişkin karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Yönetmelikte yer alan “*Ön inceleme ile sonuçlandırılmayan başvurular...*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere raportör, başvurunun Komisyon tarafından çözümlenebilecek niteliklere haiz olup olmadığını incelemektedir. Raportör, başvurunun gerekli şartları taşımadığını tespit ederse, başvuru Komisyon tarafından değerlendirilmeye alınmamaktadır. Raportörün nihai karar veremediği kabul edilirken başvuruları geri çevirerek iade etme yetkisine sahip olması tartışmalıdır. Ancak kanunda sayılan sebeplerin bulunması veya eksik belgenin tespit edilmesi halinde dahi ancak hakem kararı ile başvurunun geri çevrilebilmesi, sigorta tahkimde yargılama sürecini uzatacaktır. Bu durum da Sigorta Tahkim Komisyonu’nun kuruluş amacı olan mağdurun alacağına hızlı bir şekilde kavuşma gayesini engelleyecektir.

Uyuşmazlıklar, Komisyon bünyesindeki hakemler vasıtasıyla sonuçlandırılmaktadır. Hakemler, tahkime konu olan uyuşmazlık hakkında bağlayıcı nitelikte karar verirler. Genel tahkimden farklı olarak taraflar başvuruya bakacak hakemleri seçmemektedir. Sigorta tahkime başvuru tarafların iradelerine bırakılırken, hakem seçimi konusunda taraflara herhangi hak ve yetki tanınmaması eleştirilmesi gereken bir husustur. Hakemler, hayat veya hayat dışı sigorta gruplarının hakem listesinden sıra esasına göre Komisyon’ca seçilmektedir. SK kapsamında hakemlerin reddine ilişkin kararlar Komisyon Müdürü tarafından verilmektedir. HMK kapsamında hâkimin reddi, yargısal nitelikte bir karar olup SK kapsamında hakemin reddi kararının, Komisyon Müdürünce veriliyor olması da eleştiriye açık bir durumdur. Hakemlerin SK m.30/8’de aranan şartları taşıması gerekmektedir. Bu şartların başında Sigorta Hukuku veya sigortacılık alanında deneyim şartı gelmektedir. Bu anlamda hakemler, alanında uzman kişiler arasından seçilmekte olup bu durum sisteme olan güveni arttırmaktadır. SK’da hakemlerin dosya üzerinden inceleme yapabileceği düzenlenmiştir. Mevzuatta geçen “dosya üzerinden inceleme” yetkisi, hakemin ayrıca bir belge araştırma, müzekkere yazma yetkilerinin olmaması gibi yorumlanmaktadır. Uygulamada sigorta hakemleri taraflardan belli başlı belgeleri talep edebilmekteyken kendileri ayrıca bir araştırma yapamamaktadır. Kanun koyucunun, yargılama

sürecinin hızlı sonuçlanması amacıyla sigorta hakemlerine bu yetkinin geniş çaplı tanınmadığı kabul edilebilir. Ancak yargılamanın kısa sürmesi yanında verilen kararın gerekli olan tüm somut veriler ve belgeler incelenmek suretiyle yerine getirilmesi de elzemdir. Adaletin hızlı bir şekilde tecelli etmesi yanında verilen kararın adil olarak tarafları tatmin etmesi de gerekir. Bu sebeple HMK m. 31 ve m. 27 gereğince sigorta hakemlerine re'sen inceleme yapma imkânı tanınması gerekmektedir.

Hakem kararlar için kesinlik sınırı olarak Kırk bin Türk lirası belirlenmiştir. Ancak SK m. 30/12'de sayılan sınırlı hallerde bu kararlar için temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir. Kanunda her ne kadar “temyiz” ifadesi kullanılsa da uygulamada öncelikle kesinleşmemiş İtiraz Hakem Heyeti kararları için istinaf yoluna başvurulmaktaydı. Ancak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nun 19/06/2020 tarih, 2019/4 Esas, 2020/1 sayılı kararı ile Sigorta Tahkim Komisyonu kararlarına karşı başvurulacak kanun yolunun artık “temyiz” olduğu kabul edilmiştir.

Doktrindeki görüşler ve uygulamadaki tercihler ile zaman içerisinde sigorta tahkim sistemindeki aksaklıklar giderilecektir. Ombudsmanlık temel alınarak HMK'daki tahkim hükümleri çerçevesinde oluşturulan bu sistem, özellikle Kanun ve Yönetmelik arasındaki çelişkiler giderilmek suretiyle, işlerlik kazanacak ve oluşan içtihatlarla da bu durum desteklenecektir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Evrim: “6052 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan**, C. II, İstanbul, 2014, s. 2721-2722.
- Akıncı, Ziya: **Milletlerarası Tahkim**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 4. Baskı, 2016.
- Akıncı, Ziya: “Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”, **BATİDER**, C. XVIII, S. 4.
- Akıntürk, Turgut/
Ateş Karaman, Derya: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 28. Baskı, 2019.
- Alangoya, Yavuz: **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1973.
- Alangoya, Yavuz/ Yıldırım, M. Kâmil/
Deren Yıldırım, Nevhis: **Medeni Usul Hukuku Esasları**, İstanbul, Beta Yayınları, 7. Bası, 2009.
- Antalya, Gökhan: **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, İstanbul Beta Yayıncılık, 1. Baskı, 2012.
- Arseven, Haydar: **Sigorta Hukuku**, İstanbul, 1987.
- Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder/

Taşpınar Ayvaz, Sema:

Medeni Usul Hukuku, Ankara,
Yetkin Yayınları, 3. Bası, 2017.

Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/

Erdoğan, Ersin:

Medeni Usul Hukuku, Ankara,
Yetkin Yayınları, 2. Baskı, 2019.

Atamer, Yeşim Müride:

“Yeni Türk Borçlar Kanunu
Hükümleri Uyarınca Genel İşlem
Koşullarının Denetlenmesi: TKHK
m. 6 ve TTK m. 55, f.1, f) ile
Karşılaştırmalı Olarak”, **Türk
Hukukunda Genel İşlem Şartları
Sempozyumu**, BATİDER, 2012, s.
14-36.

Atamer, Kerim:

“Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca
Zarar Sigortalarına Giriş”,
BATİDER, C. XXVII, s.66.

Ateş, Hüseyin:

“Güvence Hesabı”, **TBB Dergisi**,
S.108, 2013, s.349 vd.

Aydemir, Fatih:

**Tahkim Sözleşmesinin Kaynakları,
Tanımı, Hukuki Niteliği ve Yapılış
Türleri**, İstanbul, On İki Levha
Yayıncılık, 1. Bası, 2017.

Aydoğdu, Murat:

**Türk Borçlar Hukuku’nda Genel
İşlem Koşullarının ve Tüketici
Hukukunda Haksız Şartların
Denetimi**, Ankara, Seçkin Yayınevi,
2014.

Bahtiyar, Mehmet:

“Sigorta Poliçesi Genel Şartları”,
BATİDER, C. XIX, S. 2, 1997, s.
90-95.

Balcı, Muharrem:

İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim, İstanbul, 1999.

Başaran, Halil Rahman:

Uluslararası Tahkim, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 1. Bası, 2014.

Başpınar, Veysel:

Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı, Ankara, 1998.

Birsel, Mahmut Tevfik:

“Milletlerarası Ticari Tahkim: Genel Bir Bakış Ve Hakem Kararlarının Tenfizinde Yargıtay Yorumları-Uygulanacak Usul Belirsizlikleri”, **Prof. Dr. Hayri Domâniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, C. I, 2001, s.97 vd.

Bozer, Ali:

Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, 2009.

Budak, Ali Cem:

“Sigortacılık Kanununda Tahkim: Sigortacılık Kanunu’nun 20. Maddesi, HMK’nun Yürürlüğe Girmesi Ve 6327 Sayılı Kanun İle Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?”, 2013/2, **UTTDER.**, s.62-68 “**Sigortacılık Kanunu**”).

Budak, Ali Cem:

“Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 14, 2016, s.139 vd.

- Can, Mertol: **Türk Özel Sigorta Hukuku**, Ankara, 2009.
- Caner, Oğuz: “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkisi”, **Feridun Yenisey’e Armağan**, C. II, Beta Yayınları, 2014, s. 2507 vd.
- Ceylan, Ziyne Seldağ: “Tahkim ve Hakem Sözleşmeleri”, **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, S. 107, 2000, s. 70-71.
- Cohen, Julius: **Commercial Arbitration and The Law**, 1918.
- Çeker, Mustafa: **Sigorta Hukuku**, Adana, Karahan Kitabevi, 2011.
- Çelik, Çelik Ahmet: “Sigorta Anlaşmazlıklarında Tahkim”, s. 4-7.
- Dayınlarlı, Kemal: **HUMK’ta Düzenlenen İç Tahkim**, Ankara, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, 2. Bası, 2004.
- Demir Gökyayla, Cemile: “Milletlerarası Tahkimde Ad Hoc Tahkim ve Kurumsal Tahkim”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, C. II, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 161 vd.
- Doğan, Vahit: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, Savaş Yayınevi, 4. Bası, 2017.
- Ekşi, Nuray: **Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim**, İstanbul, 1. Bası, 2013.

Eren, Fikret:

**Borçlar Hukuku Genel Hükümler
6098 Sayılı Türk Borçlar
Kanunu'na Göre Hazırlanmış,
Ankara, Yetkin Yayınları, 14. Baskı,
2012.**

Erdem, Ercüment:

**“Tahkim Anlaşması”, Prof. Dr.
Hamdi Yasaman’a Armağan,
İstanbul, 2017, s. 189.**

Erdemir, Aymelek:

**Sigorta Hukuku
Uyuşmazlıklarında İhtiyari
Kurumsal Tahkim, Ankara, Seçkin
Yayıncılık, 1. Bası, 2017.**

Erkan, Mustafa:

**Milletlerarası Tahkimde Yetki
Sorunları, Ankara, Yetkin Yayınları,
2013.**

Gaillard, Emmanuel/ Savage, John:

**Fouchard Gaillard Goldman on
International Commercial
Arbitration, KluwerLaw
International, 1999.**

Havutçu, Ayşe:

**Açık İçerik Denetimi Yoluyla
Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına
Karşı Korunması, İzmir, Güncel
Yayınevi, 2003.**

Hecht, Werner A.:

**“Der Standardisierte Vertrag als
Rechtsdogmatisches und
Rechtspolitisches Problem”,
Zeitschrift für Schweizerisches
Recht, S. 79, 1960, s 47 vd.**

Huysal, Burak:

**Milletlerarası Ticari Tahkimde
Tahkime Elverişlilik, İstanbul,
2010.**

Jaggi, Peter/ Schönenberger, Wilhelm:

**Kommentar zum Schweizerischen
Zivilgesetzbuch, V. 1-a**

Obligationenrecht, Art. 2, N.3,
Zürich, 1973.

Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek:

Sigortacılık Kanunu Şerhi,
İstanbul, 2012.

Kale, Serdar/ Tunç Yücel, Müjgan:

“Sigortacılık Kanununda Tahkim”,

Haluk Konuralp Anısına

Armağan, C. I, Ankara, Yetkin

Yayımları, 2009, s. 466-474.

Kalpsüz, Turgut:

“Hakem Kararlarının Milliyeti”,

BATİDER, C. IX, S. 3, 1978, s. 603
vd.

Karasu, Rauf:

“Sigorta Tahkim ile İlgili Güncel
Sorunlar ve Çözüm Önerileri”,

Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,
S.26, 2016, s. 52-68.

Karasu, Rauf:

Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz

Hakem Heyeti Kararları Işığında

Karayolları Zorunlu Mali

Sorumluluk Sigortası, Ankara,
2016.

Karataş, İzzet:

Uygulamada İhtiyari Tahkim,

Ankara, Turhan Kitabevi, 1999.

Karataş, İzzet:

Ulusal İç) Tahkim, Ankara, Adalet

Yayınevi, 1. Bası, 2013.

Karayalçın, Yaşar:

“Milletlerarası Tahkimde Muhakeme

Usulü”, **BATİDER, C. XIX, S. 3,**
1998, s. 9 vd.

Karayazgan, Ahmet:

Sigortanın Mesafeli Satışı, İstanbul,
2018.

Karslı, Abdurrahim:

Medeni Muhakeme Hukuku,
İstanbul, 4. Baskı, 2014.

Kayıhan, Şaban:

**Sigorta Sözleşmesinde Prim
Ödeme Borcu,** Ankara, Seçkin
Yayıncılık, 1. bs., 2004.

Kayıhan, Şaban:

“Alman ve Türk Özel Sigorta
Hukukunda Sigorta Ettirenin
Kurtarma Ödevi”, **Atatürk
Üniversitesi Erzincan Hukuk
Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1-2, 2005,
s. 513.

Kender, Rayegan:

“Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın
Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri
Hakkında Düşünceler”, **Sigorta
Hukuku Dergisi**, Özel S. 1, 2005, s.
7-8.

Kender, Rayegan:

**Türkiye’de Hususi Sigorta
Hukuku,** İstanbul, XII Levha
Yayıncılık, 14. Baskı, 2017.

Kender, Rayegan:

**Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve
Türleri, Teori ve Uygulama
Açısından Mesuliyet Sigortaları,**
III. Sigorta Semineri ,1977.

Kender, Rayegan:

“Sigorta Hukukunda Tüketicinin
Korunması”, **Yeditepe Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2,
s. 19-20.

Kılıçoğlu, Ahmet M.:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
Ankara, Genişletilmiş 21. Bası, 2017.

Koenig, Willy:

“Sigorta Menfaati ve
Değerlendirilmesi”, **BATİDER,**

Konuralp, Cengiz Serhat:

C.V, 1961, s. 53 (Çev.: Fırat Öztan).

Alternatif Uyuşmazlık Çözüm

Yolları: Tahkim, İstanbul

Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim

Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi,

İstanbul, 2011, s. 134.

Koral, Rabi:

“İç Hukukumuzda Tahkim”,

İstanbul Üniversitesi Hukuk

Fakültesi Mecmuası, C. XIII, S. 3,

1946, s.27 vd.

Koral, Rabi:

“Yabancı Kanunlara Teb’an Verilen

Hakem Kararlarının Türkiye’de

İcrası”, **İstanbul Hukuk Fakültesi**

Mecmuası, 1951/1-2, s. 90 vd.

Kurt Konca, Nesibe:

“Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim

Yoluyla Çözümü”, **Prof. Dr. Fırat**

Öztan’a Armağan, C. I, Ankara,

2010, s. 1349-1364.

Kuru, Baki:

Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.

VI, İstanbul, 6. Bası, 2001.

Kuru, Baki:

İstinaf Sistemine Göre Yazılmış

Medeni Usul Hukuku, İstanbul,

2016.

Kutluay, Ezgi:

“Türk Borçlar Kanunu’nda Genel

İşlem Koşulları”, Prof. Dr. Şeref

Ertaş’a Armağan, **Dokuz Eylül**

Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Dergisi, C. 19, 2017, s. 1371 vd.

Küçükgüngör, Erkan:

“ Roma Hukuku’nda Tahkim Compromissum)”, **BATİDER**, C. XIX, S. 3, Haziran 1998, s. 137-138.

Lorenz, Egon:

“Der Versicherungsombudsmann – eine neue Institution im deutschen Versicherungswesen”, **Versicherungsrecht**, 2004, s. 546 vd.

Mehren, Robert B.:

From Vynior’s case to Mitsubishi: The Future of Arbitration and Public Law, 12 Brook. J. Int’l L.

Memiş, Tekin:

“Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi”, **Millire**, Nisan 2005, s. 13 vd.

Memiş, Tekin:

“Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, S. 1, 2005, s. 88.

Moses, Margaret L.:

The Principles and Practice of International Commercial Arbitration, New York, Cambridge University Press, 2008.

Nomer, Ergin/ Ekşi, Nuray/

Öztekin Gelgel, Günseli:

Milletlerarası Tahkim Hukuku, C. I, İstanbul, Beta Yayınları, 5. Bası, 2016.

Nomer, Halûk N.:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Beta Yayınları, 16. bs., 2018.

Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 16.
bs., 2018.

Omağ, Merih Kemal:

“Türk Ticaret Kanunu Tasarısının
Sigorta Hukukuna İlişkin 6.
Kitabının Genel Hükümler İle Zarar
Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin
Özet Değerlendirilmesi”, **Sigorta
Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, 2005, s.
30.

Omağ, Merih Kemal:

**Türk Sigorta Hukukunda
Rizikonun Ağırlaşması Sorunu,**
Ankara, 1985.

Omağ, Merih Kemal:

“Sigortacı Açısından Sigorta
Sözleşmesinin Hükümleri”, **Prof.
Dr. Fahiman Tekil’in Anısına
Armağan**, İstanbul, 2003, s. 33.

Omağ, Merih Kemal:

**Türk Hukukunda Sigortacının
Kanuni Halefîyeti “Halefîyet”**, 2.
bs., Ankara, 2011.

Önen, Ergun:

Medeni Yargılama Hukuku,
Ankara, Sevinç Matbaası, 1979.

Özbay, İbrahim:

“Yargıtay’ın Son Kararları Işığında
Hakem Kararlarına Karşı Açılacak
İptal Davasına İlişkin HMK m.439
Hükmünün Zaman Bakımından
Uygulanması”, **Dokuz Eylül
Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi**, C. 16, 2014, s. 779.

Özbay, İbrahim/ Korucu, Yavuz:

Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Çerçevesinde Tahkim, Adalet
Yayınevi, Ankara, 2016.

Özbek, Mustafa Serdar:

“Yeni İcra ve İflâs Kanunu İçin
Öneriler Işığında İlâmlı İcrada
İcranın Ertelenmesi”, **TBB**, S.
2018/1, s. 9-124.

Özbek, Mustafa Serdar:

Alternatif Uyuşmazlık Çözümü,
Ankara, Genişletilmiş 3. Baskı, 2013.

Özdamar, Mehmet:

“Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların
Çözümünde Tahkim Sistemi”, **Gazi**
Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 831-
849 “**Tahkim Sistemi**”).

Özdamar, Mehmet:

“Alman Hukukunda Sigorta
Ombudsmanlığı”, **BATİDER**, C.
XXIV, S.3, s. 319-325. “**Sigorta**
Ombudsmanlığı”).

Özdamar, Mehmet:

“Sigortacının Sorumluluğu İle İlgili
Gelişmeler (Sigortacının Aydınlatma
Yükümlülüğünden Doğan
Sorumluluğu)”, Sorumluluk ve
Tazminat Hukuku Sempozyumu,
Ankara, 2009, s. 439.

Öztek, Selçuk:

“Hukuk Usulü Muhakemeleri
Kanunu Yönünden Sigortacılıkta
Tahkime Bakış”, **LEGAL Medeni**
Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi,
S. 2, 2009, s. 222-248.

Pekcanitez, Hakan/

Özekes, Muhammet/ Atalay, Oğuz:

**Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na
Göre Medeni Usul Hukuku,**
Ankara, 14. Bası, 2013. “**Kanuna
Göre**”)

Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/

Özekes, Muhammet:

Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 7.
Bası, 2019. “**Ders Kitabı**”)

Pekcanitez, Hakan:

“Milletlerarası Tahkim Kanunu’na
Göre Verilen Hakem Kararlarının
İcrası”, **Prof. Dr. Hamdi
Yasaman’a Armağan**, İstanbul, On
İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 569-
587.

Pekcanitez, Hakan/ Yeşilırmak, Ali:

**Pekcanitez Usûl Medenî Usûl
Hukuku**, C. III, İstanbul, On İki
Levha Yayıncılık, 15. Bası, 2017.

Pekcanitez, Hakan:

“Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri”,
Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 5,
Aralık 2005, s. 15 vd.

Pekcanitez, Hakan:

“Tüketici Mahkemeleri”, **İstanbul
Barosu Dergisi**, 1996, C. LXX, S.4-
5-6, s. 145 vd.

Pekcanitez, Hakan:

“Tüketici Sorunları Hakem Heyeti”,
İzmir Barosu Dergisi, 1996, S. 3, s.
41.

Rehbinder, Manfred:

**Allgemeine Geschäftsbedingungen
Und Die Kontrolle Ihres Inhalts,**
1972.

Römer, Wolfgang:

“Offene und beantwortete Fragen
zum Verfahren vor dem

- Ombudsmann”, **Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht**, 2002, s. 289.
- Römer, Wolfgang: “Der Ombudsmann für private Versicherungen”, **NJW**, 2005, s. 1253 vd.
- Sarisözen, Serhat: **Medeni Usul Hukuku’nda Hakem Yargılaması**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 2005.
- Scherpe, Jens M.: “Der deutsche Versicherungsombudsmann”, **Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht**, 2002, s.100.
- Schmidt-Salzer, Joachim: **Das Recht der AGB und Versicherungs Bedingungen**, 1967.
- Seven, Vural: “Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, **İzmir Barosu Dergisi**, S.2, 2018, s. 107-119.
- Somer, Mehmet: “Başkası Hesabına Sigortanın Gerçekleşme Şekilleri”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s. 44-61.
- Soyer, M. Polat: **Genel İş Koşulları**, 1987.
- Şanlı, Cemal: **Milletlerarası Ticari Tahkimde Esas Uygulanacak Hukuk** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Doktora Tezi, 1985), Yayın No:181, Ankara, Sevinç Matbaası, 1986, s. 17.

- Şanlı, Cemal: **Hukuki Mütalaalarım**, Ankara, Vedat Kitapçılık, 1. Bası, 2016.
- Şit, Banu: **Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, İmaj Yayınevi, 2005.
- Tahiroğlu, Bülent/ Erdoğan, Belgin: **Roma Hukuku Dersleri**, İstanbul, Der Yayınları, 2012.
- Tandoğan, Haluk: **Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlanması**, 1977.
- Tanrıver, Süha: “Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri Ve Tahkim”, **Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s.1069 vd.
- Tanrıver, Süha: **İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- Tanrıver, Süha: “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, **TBB**, S. 64, 2006, s. 152.
- Taşkın, Âlim: **Hakem Sözleşmesi**, İstanbul, Turhan Kitabevi, 2. Bası, 2005.
- Tekinay, Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Hâluk/ Altop, Atillâ: **Tekinay Borçlar Hukuku**, İstanbul, 7. bs., 1993.
- Tepedelen, Zekeriya: **Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı**, Ankara, 2017.
- Tok, Ahmet/ Gün Tok, Sabiha: “Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu”, **İstanbul Barosu**

Tweeddale, Andrew/

Tweeddale, Karen:

Ulaş, Işıl:

Ulaş, Işıl:

Uluğ, İlknur:

Ulusoy, Erol:

Ünan, Samim:

Ünan, Samim:

Ünan, Samim:

Dergisi, C. 90, S. 5, 2016, s. 16 vd.

**A Practical Approach to
Arbitration Law**, 1999.

“Sigortacılıkta Tahkim”, **BATİDER**,
C. XXIV, S. 21, 2007, s. 239-265.

**Uygulamalı Zarar Sigortaları
Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi,
2012.

“Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı
ve Bu Kavramdaki Değişiklikler”,
Türkiye’de Sigorta Hukukunda
Sorunları ve Geleceği Sempozyumu,
İstanbul: Türkiye Barolar Birliği
Yayınları, 2005, s. 309.

“Finans Hukukunda Tahkim”, **II.
Uluslararası Özel Hukuk Tahkim
Sempozyumu**, Marmara Hukuk
Fakültesi, İstanbul, 2009, s. 203-241.

“Tüketicinin Korunması Hakkında
Kanun’un Sigortaya Etkileri”, **Türk-
Alman Anonim Şirketler ve
Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve
Sigorta Hukuku’nda Güncel
Gelişmeler Sempozyumları**, İnönü
Üniversitesi, 2014, s. 167 vd.

**Hayat Sigortası Sözleşmesi
“Hayat”**, İstanbul, 1998.

**İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk
Sigortasında Riziko “Riziko”**,
İstanbul, Beta Yayınları, 1998.

Ünan, Samim:

**Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı
Kitap Sigorta Türlerine İlişkin
Özel Hükümler Birinci Bölüm
Zarar Sigortaları, C. II.**

Üstündağ, Saim:

“Tahkim Ve Özellikle Uluslararası
Tahkim”, **Yargı Reformu 2000
Sempozyumu, Konuşmalar,
Bildiriler, Tartışmalar, Belgeler,**
İzmir Barosu, 2000, s. 296-297.

Üstündağ, Saim:

Medeni Yargılama Hukuku,
İstanbul, 7. Bası, 2000.

Üstündağ, Saim.

**Medeni Usul Hukukunda Kanun
Yolları ve Tahkim,** İstanbul,
İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1968.

Yamantürk, Ayşe Nurşen:

“Uygulanabilir Tahkim
Anlaşmalarının Kurulması”, s. 1-2.

Yavuz, Nihat:

Sözleşmedeki Haksız Şartlar,
Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

Yazıcıoğlu, Emine:

Tekne Sigortası Sözleşmesi,
İstanbul, Beta Yayınevi, 2003.

Yazıcıoğlu, Emine/

Şeker Öğüz/ Zehra:

Sigorta Hukuku, İstanbul,
Güncellenmiş 2. Baskı, Filiz
Kitabevi, 2019.

Yazıcıoğlu, Emine:

“Sorumluluk Sigortalarında Riziko”,
Sigorta Hukuku Sempozyumları,
İstanbul, On İki Levha Yayınları,
2018, s.425-429.

Yeğengil, Rasih :

Tahkim, İstanbul, Cezaevi Matbaası,
1974.

Yeşilova, Bilgehan:

“Tahkime Uygulanacak Hukuk Lex Arbitri), Teorik Temelleri ve Düşündürdükleri”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. IV, S.1, 2007, s.264-266 “**Lex Arbitri**”).

Yeşilova, Bilgehan:

“Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler Ve Güncel Gelişmeleri”, **TBB**, S. 76, 2008, s. 88-89 “**Tahkimin Hukuki Niteliği**”).

Yeşilova, Bilgehan:

Milletlerarası Ticari Tahkimde Nihai Karardan Önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi, İzmir, Güncel Hukuk Yayınları, 2008.

Yeşilova Aras, Ecehan/

Yeşilova, Bilgehan:

“Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırtedici Özellikleri”, **E-journal of Yaşar University**, İzmir, 2014/1, s. 275-364.

Yılmaz, Süleyman/

Çavuşoğlu, Gökçe Filiz:

“Türk Hukukunda Tahkime Elverişlilik Kavramı ve Taşınmaz Aynına İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S. 2, 2019, s. 595.

Yılmaz, Ejder:

Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2001.

Yılmaz, Ejder:

“Tahkim Hukukuna Genel Giriş ve
Ülkemizdeki Gelişimi”, **Yargı
Reformu 2000 Sempozyum**, İzmir
Barosu Yayını, 2000, s. 270.

Yılmaz, Ejder:

“Usul Ekonomisi”, **Ankara
Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi**, C. 57, 2008, s.243-244.

Zevkliler, Aydın/ Aydoğdu, Murat:

**Tüketicinin Korunması Hukuku
Açıklamalı Tüketicinin Korunması**

Başvuru No :
 Başvuru Tarihi :
 Bu bölüm Komisyon tarafından
 doldurulacaktır.

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU BAŞVURU FORMU

I - Başvuru Sahibi Gerçek Kişi ile İlgili Bilgiler	
<i>Eğer başvuruyu bir gerçek kişi sıfatı ile yapıyorsanız aşağıdaki bilgileri doldurunuz.</i>	
Adı :	Cinsiyeti : ☐ Kadın ☐ Erkek
Soyadı :	T.C.Kimlik Numarası :
Mesleği (Eğer emekli iseniz önceki işiniz) :	Öğrenim Durumu :
	Doğum Tarihi :
Bildirim Adresi :	
İkamet Edilen İlçe :	İkamet Edilen İl :
İş Telefonu :	Cep Telefonu :
Ev Telefonu :	E-posta Adresi : @
<u>Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Adresi</u>	@
II – Başvuru Sahibi Tüzel Kişi ile İlgili Bilgiler	
<i>Eğer başvuruyu bir şirket, dernek vakıf veya bir başka tüzel kişi adına yapıyorsanız aşağıdaki bilgileri doldurunuz ve söz konusu tüzel kişiliği temsil yetkiniz bulunduğu dair imza sirküleri ve / veya yetki belgelerinizi ekleyiniz.</i>	
Tüzel Kişinin Resmi Unvanı :	
Vergi Dairesi ve Vergi Numarası :	
Bildirim Adresi :	
Tüzel Kişiyi Temsilen Başvuran Kişinin Adı Soyadı ve Unvanı :	
İrtibat Numarası	E-posta Adresi : @
<u>Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Adresi</u>	@
III - Vekile İlişkin Bilgiler (Başvuru vekaleten yapılıyor ise bu bölüm de ayrıca doldurulacaktır.)	
Vekil Adı Soyadı :	T.C.Kimlik Numarası :
Bildirim Adresi :	
İrtibat Telefonu :	E-posta Adresi @
<u>Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) Adresi</u>	@
IV - Başvuru Konusuna İlişkin Bilgiler	
Hakkında Başvuru Yaptığınız Davalı Sigorta Kuruluşunun Adı / Ticari Unvanı :	
Poliçe Türü (Trafik, Kasko, Yangın vs.) :	Poliçe No :
Hasar Dosya No :	Plaka No (Kendi Aracınız) :
Hasarın / Rizikonun Gerçekleşme Tarihi :	Uyuşmazlık/ Dava Tutarı : (Talep Edilen Tutar)
Sigorta Kuruluşuna Talebinizle İlgili Yapılan Başvuru Tarihi :	Sigorta Kuruluşu Kısmi ödeme yapmış ise belirtiniz : TL

Police Başlangıç Tarihi :	Police Bitiş Tarihi :
Sigorta Kuruluşu başvurunuzla ilgili olarak nihai cevabını verdi mi?	☐ EVET ☐ HAYIR
Başvuru konunuz ile ilgili olarak mahkemeye veya Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne müracaat ettiniz mi?	☐ EVET ☐ HAYIR
Başvuru konusuna ilişkin devam eden bir ceza davası veya savcılık soruşturması mevcut mudur?	☐ EVET ☐ HAYIR
Başvuru konunuz ile ilgili olarak Hazine Müsteşarlığı'na veya başka bir şikâyet merciine müracaat ettiniz mi?	☐ EVET ☐ HAYIR
Daha önce aynı uyuşmazlık ile ilgili olarak Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuru yapıldı mı ?	☐ EVET ☐ HAYIR
Aynı uyuşmazlık ile ilgili olarak daha önce başvuru yapıldı ise başvuru numarası ve sonucunu lütfen aşağıda belirtiniz.	
"Evet" seçeneğini işaretlediğiniz sorulara ilişkin belgeleri ekleyiniz.	
V - Komisyonla Başvuru Ücretine İlişkin Bilgiler	
Uyuşmazlıkta tutarına göre yatırılması gereken başvuru ücreti	
Uyuşmazlığa Konu Miktar (TL)	Başvuru Ücreti (TL)
0 – 5.000	100
5.001 – 10.000	250
10.001 – 20.000	350
20001 -...	Uyuşmazlık tutarının %1,5'u (En az 350 TL olmak üzere
☒ EFT yoluyla yatırılan ücretlerde açıklama alanına <u>kimin adına başvuru yapılıyorsa Ad Soyadı bilgisi veya tüzel kişi ise kuruluş adının</u> yazılması gerekmektedir. ☒ Başvuru ücretleri T.C. Ziraat Bankası'nın tüm şubelerinden <u>Kurumsal tahsilat</u> üzerinden yatırıldığında, hiçbir şekilde masraf alınmayacaktır. Ücret yatırırken bankaya " <u>Kurumsal tahsilat</u> " menüsünden yatırılacağını belirtiniz. ☒ <u>Dekontu Başvuru formunun ekinde göndermeyi unutmayınız.</u>	
☐ TL tutarındaki başvuru ücreti T.C Ziraat Bankası'nda bulunan Sigorta Tahkim Komisyonu hesabına yatırılmıştır. İnternet üzerinden yatırılacak başvuru ücretlerinin IBAN: TR080001000824502567015015 no.lu Komisyon hesabına yatırılması mümkündür.	
Başvuru ücretinin tarafınıza iadesi halinde kullanacağınız bankanın hesap bilgileri:	
Hesap Sahibi :	Banka Adı :
IBAN :	
VI - Başvuru Konusu İhtilafın Nedenine İlişkin Beyanlarınızı ve Sigorta Kuruluşundan Olan Talebinizi Açık Olarak Belirtiniz	
Netice Ve Talep (Talebinize konu miktarın mutlaka açıkça belirtilmesi gerekmektedir):	

VII- Önemli Hatırlatmalar**MUTLAKA OKUYUNUZ;**

- ✓ *Başvuru ile ilgili olarak Başvuru Formunu eksiksiz olarak doldurduğunuzdan emin olunuz.*
- ✓ *Sigorta kuruluşundan talebinize karşılık verilen cevabi yazı, sigorta poliçesi ve başvuru ücreti ödeme dekontu örneği başvurunuz ekinde ibraz edilmelidir.*
- ✓ *Başvuru sahibi gerçek kişilerin geçerli bir kimlik belgesinin (Nüfus cüzdanı, ehliyet, pasaport vb.) fotokopisi eklenmelidir.*
- ✓ *Başvuru Formu, istenilen bilgiler eksiksiz bir şekilde doldurulduktan sonra ıslak imzalı olarak, ekleri ile birlikte şahsen ya da posta yolu ile gönderilmelidir.*
- ✓ *İhtilaf konusu talebinize ilişkin mevcut diğer tüm belgeler de başvurunuz ekinde ibraz edilmelidir.*
- ✓ *Tahkim yeri Komisyon merkezidir. Ancak taraflar aralarında yapacakları yazılı bir sözleşmeye aksini kararlaştırabilirler.*
- ✓ *Tahkim sürecinde yapılacak bildirimler Tebligat Kanunu hükümlerine tabi değildir.*
- ✓ *Tahkim sürecinde meydana gelecek adres değişikliklerinin derhal Komisyona bildirilmesi gerekmektedir. Aksi halde bildirim yalnızca başvuru formundaki ilgili alanda belirtilen adrese yapılacak olup, bildirimin yapılamaması başvuranın sorumluluğundadır.*
- ✓ *Ödenmesi gereken Komisyon Başvuru ücreti, uyuşmazlığa konu miktara göre formda yer alan “Komisyona başvuruya ilişkin bilgiler” alanında belirtildiği gibidir:*
- ✓ *Tahkim sürecindeki tüm bildirimler iş bu formda beyan etmiş olduğunuz posta adresine veya elektronik posta adresine yapılacaktır. (Vekaleten yapılan başvurularda ise bildirimler vekilin adresine yapılacaktır.) Posta adresindeki bir yanlışlıktan, elektronik posta adresinin yanlış yazılmasından veya herhangi bir sebeple çalışmamasından doğacak zararlardan Komisyonumuzun ve hakemlerin sorumluluğu bulunmamaktadır.*
- ✓ *Nihai kararlar formda belirtmiş olduğunuz adrese gönderilecektir. (KEP bildirimleri sadece KEP adresine yapılabilmektedir. Bu sebeple, yetkili servis sağlayıcısından KEP adresi temin etmeniz gerekmektedir.)*
- ✓ *Kişisel Verilerin Korunması Kanunun 10’uncu maddesi çerçevesinde oluşturulan Aydınlatma Metnine <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/aydinlatmametni.pdf> adresinden ulaşabilirsiniz.*

VIII – Sigorta Tahkim Komisyona Müracaata İlişkin Başvuru Sahibinin İmzalı Beyanı**Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı’na,**

- **Başvuru formunda yer alan tüm açıklamaları dikkatlice okuyup anladığımı,**
- **Başvuru konusuna ilişkin sahip olduğum tüm bilgi ve belgeleri işbu başvuru formu ve ekinde doğru ve eksiksiz olarak ibraz ettiğimi,**
- **5.000 TL’nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarının kesin olduğunu, 5.000 TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına karşı kararın Komisyonca ilgiliye bildiriminden itibaren on gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere Komisyon nezdinde itiraz edilebileceğini, 5.000 TL ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarının süresinde itiraz başvurusunda bulunulmaması hâlinde kesinleşeceğini, 40.000 TL’nin üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebileceğini bildiğimi,**
- **Uyuşmazlığın sigortacılıkta tahkim mevzuatı çerçevesinde neticelendirilmesini ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ilgili hükmü uyarınca hakem/hakem heyeti kararında taraflara yükletilebilecek yargılama giderlerini kabul ettiğimi,**
- **İşbu uyuşmazlığın mahkemeye, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre Tahkime veya Tüketici Sorunları Hakem Heyeti’ne intikal etmediğini,**
- **Sigorta Tahkim Komisyonu veya hakemler tarafından, tarafıma yapılacak tüm bildirimlerin yukarıda beyan etmiş olduğum yazışma adresime veya elektronik posta (e-posta) adresime veya 7201 sayılı Tebligat Kanununun 7/a maddesi ve 09.01.2013 tarihli Elektronik Tebligat Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca, Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) adresime yapılmasını, bu şekilde yapılacak bildirimlerin tarafıma yapılmış yasal bir tebligat olduğunu ve tüm sonuçları ile tarafımı bağlayacağını,**

beyan eder, işbu başvurumun Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından işleme konulmasını arz ve talep ederim.

TARİH	:	
İSİM	:	
(Tüzel kişi başvurularında mutlaka tüzel kişiliğin tam unvanını belirtiniz.)		
İMZA		
Vekilsiz Tüzel Kişi başvurularında imza ile beraber Kaşe vurulması da gerekmektedir.		

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU
BAŞVURU SAHİPLERİNİN VERİLERİNİN İŞLENMESİNE İLİŞKİN
RIZA METNİ

1. Veri Sahiplerinin Açık Rızası Doğrultusunda İşlenecek Kişisel ve Öz nitelikli Kişisel Veriler ve İşleme Amaçları

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 5 ve 6'ncı maddeleri uyarınca aşağıda belirtilen amaçlar kapsamında uyuşmazlığın taraflarından alınan T.C. Kimlik Kartı fotokopisi ile elde edilen bilgiler, Hukuk Muhakemeleri Kanunun ve diğer mevzuatın öngördüğü dava şartına ilişkin diğer bilgiler ve uyuşmazlığa konu dosyada yer alan sağlık verileri, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleri gibi bilgiler, kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler kapsamında olup,

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamında yargılama faaliyetlerinin yürütülmesi ve uyuşmazlığın çözümü,
- Süreçlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine dönük iç ve dış veri işleyenlerin sistem girişlerinin sağlanabilmesi,
- Verilerin yedeklenebilmesi,
- Başvuru sahipleri, davalılar veya yasal temsilcilerinin dosya süreçlerini takip edebilmesi

amacıyla işlenecektir.

Kişisel Verilerin Aktarılabileceği Taraflar ve Aktarım Amacı :

Başvuranlara ilişkin kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler, 6698 sayılı Kanunun 8. ve 9. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları çerçevesinde,

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamında yargılama faaliyetlerinin yürütülmesi ve uyuşmazlığın çözümü için hakemlere, bilirkişilere yetkili Kamu Kurum ve Kuruluşlarına,
- İstinaf ve temyiz süreçleri kapsamında yüksek yargı mercilerine,
- Süreçlerin sisteme girişi ve yedeklenmesi maksadıyla iç ve dış veri işleyenlere,
- Başvuruların takip edilebilmesi, istenilen bilgi ve belgelerin temin edilebilmesi maksadıyla başvuru sahipleri, davalılar veya yasal temsilcileri/vekilleri ile

paylaşılabilecektir.

2. Kişisel Veri Toplamanın Yöntemi ve Hukuki Sebebi

İş bu başvuru formu ve ekinde gönderilen veriler kişisel ve öz nitelikli kişisel veri olup, başvuru sahipleri veya davalılardan elektronik veya fiziki ortamda toplanmaktadır. Yukarıda 1 numaralı madde belirtilen sebepler doğrultusunda 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yürütülen yargılama faaliyetleri kapsamında başvuru sahiplerinden ve davalılardan temin edilen kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler 6698 sayılı Kanunun 5. ve 6. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları ve amaçları kapsamında bu Rıza Metni'nin 1'inci maddesinde belirtilen amaçlarla işlenmekte ve aktarılmaktadır.

Aşağıda imzası bulunan ben bu metni imzalayarak herhangi bir etki altında kalmaksızın işbu Rıza Metni'nin 1'inci maddesinde belirtilen kişisel/öz nitelikli kişisel verilerimin işlenmesine açık bir şekilde rızamı verdiğimi kabul, beyan ve taahhüt ederim.

☐ Kabul ediyorum.

☐ Sağlık verisi/bilgisi bulunmamaktadır.

TARİH :	
İSİM : (Vekalette yasal temsilcinin açık rıza vermeye yetkilendirilmesi halinde bu alan başvuran vekili tarafından doldurulabilecektir.)	
İMZA	

Komisyon Başvuru Adresi : SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU

Altunizade Mahallesi Kuşbakışı Caddesi No:4 Rainbow Plaza Kat :3 Üsküdar / İstanbul

EK : Başvuru Formu Eki Belgeler (Başvuru Formu hariç toplam sayfa)

İtiraz No :
İtiraz Tarihi :
Bu bölüm Komisyon tarafından doldurulacaktır.

İTİRAZ BAŞVURU FORMU

Form, internet sitemizden (www.sigortatahkim.org) temin edilebilir, doldurulması ile ilgili tereddütleriniz için **0216 6516565** numaralı telefondan bilgi alabilirsiniz.

I – İtiraz Başvurusunda Bulunan İle İlgili Bilgiler	
İtiraz Edenin Adı – Soyadı / Tüzel Kişinin Resmi Unvanı	:
T.C.Kimlik Numarası / Vergi Dairesi ve Numarası	:
Bildirim Adresi (*):	
İrtibat Telefonu:	Cep Telefonu :
KEP Adresi : <i>Kayıtlı Elektronik Posta Adresi</i>	E-posta Adresi : @
Vekile İlişkin Bilgiler <i>(İtiraz vekaleten yapılıyor ise bu bölüm de ayrıca doldurulacaktır.)</i>	
T.C. Kimlik Numarası :	
Adı Soyadı :	
Bildirim Adresi :	
İrtibat Telefonu :	E-posta Adresi : @
KEP Adresi : <i>Kayıtlı Elektronik Posta Adresi</i>	
II – İtiraza Konu Hakem Kararına İlişkin Bilgiler	
Başvuru No:	
Uyuşmazlığın Karşı Tarafının Adı – Soyadı / Unvanı:	
İtiraza Konu Hakem Kararın Tarih ve Sayısı:	
İtiraza Konu Uyuşmazlığın Miktarı:	
III - İtiraz Başvuru Ücreti	
..... TL tutarındaki itiraz başvuru ücreti kurum tahsilât programı aracılığıyla T.C Ziraat Bankası'nda bulunan Sigorta Tahkim Komisyonu hesabına yatırılmıştır. Banka dekontunun örneğini başvuru formunun ekinde göndermeyi unutmayınız. İnternet üzerinden yatırılacak başvuru ücretlerinin T.C. Ziraat Bankası Bağlarbaşı Şubesi 50256701-5015 numaralı hesaba (IBAN: TR080001000824502567015015) yatırılması gerekmektedir (Şube Kodu: 824). T.C. Ziraat Bankası şubeleri kurum tahsilat programı ile veya internet şubesi aracılığıyla ya tırılan başvuru ücretlerinden herhangi bir masraf alınmamaktadır.	
Başvuru ücretinin tarafınıza iadesi halinde kullanacağınız bankanın hesap bilgileri:	
Hesap Sahibi :	Banka Adı :
IBAN :	

IV - Hakem Kararına İtiraz Gerekçeleri

Bu bölüme sığmayacağını düşündüğünüz beyanlarınızı, imzalı bir "ek beyan" ile başvuruza ekleyebilirsiniz.

V- Önemli Hatırlatmalar**MUTLAKA OKUYUNUZ;**

- ✓ Hakem kararına itiraz başvurunuz ile ilgili olarak işbu formu eksiksiz olarak doldurduğunuzdan ve formun ıslak imzalı aslını itiraz başvuru ücreti ödeme dekontu örneği ile birlikte süresi içinde Komisyona ulaştırdığınızdan emin olunuz.
- ✓ **Hakem kararına karşı itirazın kararın bildiriminden itibaren en geç 10 gün içinde yapılması zorunludur. Hakem kararının taraflara bildirildiği ve itirazın yapıldığı tarihin belirlenmesinde PTT kayıtları esas alınacak olup, diğer vasıtalarla yapılan itirazın Komisyona süresi içinde ulaşması itiraz edenin sorumluluğundadır.**
- ✓ Adres değişikliği halinde yeni adres bilgilerinizin derhal Komisyona bildirilmesi gerekmektedir. Aksi halde bildirim yalnızca işbu formdaki ilgili alanda belirtilen adrese yapılacak olup, bildirim yapılamaması itiraz edenin sorumluluğundadır.
- ✓ Sigortacılık Kanunun 30. Maddesinin 12. Fıkrası gereği 5.000,00 TL'nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına itiraz edilemez. 5.000 – 40.000 TL arasındaki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar kesindir. 40.000 TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için temyize gidilebilir.
- ✓ Tahkim sürecindeki tüm bildirimler iş bu formda beyan etmiş olduğunuz posta adresine veya elektronik posta adresine yapılacaktır. (Vekaleten yapılan başvurularda ise bildirimler vekilin adresine yapılacaktır.) Posta adresindeki bir yanlışlıktan, elektronik posta adresinin yanlış yazılmasından veya herhangi bir sebeple çalışmamasından doğacak zararlardan Komisyonumuzun ve hakemlerin sorumluluğu bulunmamaktadır.
- ✓ Nihai kararlar formda belirtmiş olduğunuz adrese gönderilecektir. (KEP bildirimleri sadece KEP adresine yapılabilir. Bu sebeple, yetkili servis sağlayıcısından KEP adresi temin etmeniz gerekmektedir.)
- ✓ Kişisel Verilerin Korunması Kanunun 10'uncu maddesi çerçevesinde oluşturulan Aydınlatma Metnine <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/aydinlatmametni.pdf> adresinden ulaşabilirsiniz.
- ✓ Ödenmesi gereken itiraz başvuru ücreti, uyuşmazlığa konu miktara göre aşağıda belirtildiği gibidir:

Uyuşmazlığa Konu Miktar (TL)	Başvuru Ücreti (TL)
5.000	100
5.001 – 10.000	250
10.001 – 20.000	350
20.001 -	Uyuşmazlık tutarının %1,5'u (En az 350 TL olmak üzere)

VI – Sigorta Tahkim Komisyona Müracaata İlişkin Başvuru Sahibinin İmzalı Beyanı

Sigorta Tahkim Komisyonu Başkanlığı'na,

- İtiraz Başvuru Formunda yer alan tüm açıklamaları dikkatlice okuyup anladığımı,
- Yukarıda tarih ve no.su belirtilmiş olan hakem kararı için daha önce itirazda bulunmadığımı,
- Sigorta Tahkim Komisyonu veya hakemler tarafından, tarafıma yapılacak tüm bildirimlerin yukarıda beyan etmiş olduğum yazışma adresime veya elektronik posta (e-posta) adresime veya 7201 sayılı Tebligat Kanununun 7/a maddesi ve 09.01.2013 tarihli Elektronik Tebligat Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca, Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) adresime yapılmasını, bu şekilde yapılacak bildirimlerin tarafıma yapılmış yasal bir tebligat olduğunu ve tüm sonuçları ile tarafımı bağlayacağını,

beyan eder, işbu itirazımın Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından işleme konulmasını arz ve talep ederim.

TARİH :	
İSİM : (Tüzel kişi başvurularında mutlaka tüzel kişinin tam unvanını belirtiniz.)	
İMZA Vekilsiz Tüzel Kişi başvurularında imza ile beraber Kaşe vurulması da gerekmektedir.	

EK : İtiraz Başvuru Formu Eki Belgeler (Form hariç toplam sayfa)

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU
BAŞVURU SAHİPLERİNİN VERİLERİNİN İŞLENMESİNE İLİŞKİN RIZA METNİ

1. Veri Sahiplerinin Açık Rızası Doğrultusunda İşlenecek Kişisel ve Öz nitelikli Kişisel Veriler ve İşleme Amaçları

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 5 ve 6'ncı maddeleri uyarınca aşağıda belirtilen amaçlar kapsamında uyumsuzluğun taraflarından alınan T.C. Kimlik Kartı fotokopisi ile elde edilen bilgiler, Hukuk Muhakemeleri Kanunun ve diğer mevzuatın öngördüğü dava şartına ilişkin diğer bilgiler ve uyumsuzluğa konu dosyada yer alan sağlık verileri, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleri gibi bilgiler, kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler kapsamında olup,

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamında yargılama faaliyetlerinin yürütülmesi ve uyumsuzluğun çözümü,
- Süreçlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine dönük iç ve dış veri işleyenlerin sistem girişlerinin sağlanabilmesi,
- Verilerin yedeklenebilmesi,
- Başvuru sahipleri, davalılar veya yasal temsilcilerinin dosya süreçlerini takip edebilmesi

amacıyla işlenecektir.

Kişisel Verilerin Aktarılabileceği Taraflar ve Aktarım Amacı :

Başvuranlara ilişkin kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler, 6698 sayılı Kanunun 8. ve 9. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları çerçevesinde,

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamında yargılama faaliyetlerinin yürütülmesi ve uyumsuzluğun çözümü için hakemlere, bilirkişilere yetkili Kamu Kurum ve Kuruluşlarına,
- İstinaf ve temyiz süreçleri kapsamında yüksek yargı mercilerine,
- Süreçlerin sisteme girişi ve yedeklenmesi maksadıyla iç ve dış veri işleyenlere,
- Başvuruların takip edilebilmesi, istenilen bilgi ve belgelerin temin edilebilmesi maksadıyla başvuru sahipleri, davalılar veya yasal temsilcileri/vekilleri ile

paylaşılabilecektir.

2. Kişisel Veri Toplamının Yöntemi ve Hukuki Sebebi

İş bu başvuru formu ve ekinde gönderilen veriler kişisel ve öz nitelikli kişisel veri olup, başvuru sahipleri veya davalılardan elektronik veya fiziki ortamda toplanmaktadır. Yukarıda 1 numaralı madde belirtilen sebepler doğrultusunda 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun 30'uncu maddesi ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yürütülen yargılama faaliyetleri kapsamında başvuru sahiplerinden ve davalılardan temin edilen kişisel ve öz nitelikli kişisel veriler 6698 sayılı Kanunun 5. ve 6. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları ve amaçları kapsamında bu Rıza Metni'nin 1'inci maddesinde belirtilen amaçlarla işlenmekte ve aktarılmaktadır.

Aşağıda imzası bulunan ben bu metni imzalayarak herhangi bir etki altında kalmaksızın işbu Rıza Metni'nin 1'inci maddesinde belirtilen kişisel/öz nitelikli kişisel verilerimin işlenmesine açık bir şekilde rızamı verdiğimi kabul, beyan ve taahhüt ederim.

☐ Kabul ediyorum.

☐ Sağlık verisi/bilgisi bulunmamaktadır.

TARİH	:	
İSİM (Vekalette yasal temsilcinin açık rıza vermeye yetkilendirilmesi halinde bu alan başvuran vekili tarafından doldurulabilecektir.)	:	
İMZA		